KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

kıyı

59

YIL: 5 ● ŞUBAT 1991 ● 4000 TL.

kıyı 30 yaşında

bu sayıda: ● rasim şimşek ● muzaffer uyguner ● metin güven ● ahmet özer ● kezban şarvan ● salt küçük ● hamide koyukan ● m. reşat sümerkan ● dilber saka ● gülşen öztürk ● tülay ferah ● şekip iskender ● gülseren engin ● hasan akarsu ● abidin dino ● ibrahim dizman ● tamer k. bilgin ● özkan mert ● ibrahim yıldız ● necmettin çakır ● tuğrul asi balkar ● feriha altıok ● talat avcı ● hasan mercan ● bekir semerci ● dürsaliye bedir ● mehmet semih ● necla ışık ● m. özer ciravoğlu

KIYI'dan

● Uzun yıllardır **Paris**'te yaşayan ressam **Abidin Dino**'dan bir mektupla birlikte, dergimiz için özel olarak çizdiği dört ayrı desen aldık. Dergimize gösterdiği ilgiden dolayı saygıdeğer **Dino**'ya içten saygılarımızı sunuyor; desenleri bu sayımızdan itibaren yayımlayacağımızı duyururken, ilgisinin bir göstergesi mektubunu okurlarımıza sunuyoruz:

Sevgili Kıyı

Paris'e Karadeniz'in sesini ulaştırdığınız için bin teşekkür. İlgi ve sevgi ile okuyorum dergini zi.

Belki sizlere ufak bir katkım olur umudu ile birkaç "horon" çizgisini gönderiyorum, dilediğiniz gibi kullanın uygunsa.

Kıyı kıyı gezmeyi hayal ediyorum limanlarınızı, kim bilir belki de sizlerle tanışırım böylece.

Yeni yılınızı kutlarım

Abidin

Biz de sevgili **Abidin Dino**'nun yeni yılını kutluyor, sağlıklar, esenlikler diliyoruz. Ayrıca **Dino** ile sevgi bağımızı kuran sevgili **Naim Tirali**'ye teşekkür ediyoruz.

● Değerli okurlarımız,

Bu sayımızla birlikte dergimizin ederini dört bin liraya, yıllık abone tutarını da kırk bin liraya yükseltmiş bulunmaktayız. Aylardır aranan bir dergi olma özelliğini taşıyan Kıyı, salt abonelerinin desteğiyle güç bulmakta, elden satışı düzenli bir şekilde yapılmamaktadır. Ülkemizde yayımlanan pekçok derginin aynı kaygıları taşıması nedeniyle yeni yılla birlikte satış koşullarında gerekli düzenlemeler yaptığı bir gerçektir. Genel bir sorun olan bu durum iiçin okurlarımızın anlayışına sığınıyoruz.

● Dergimizin 55. sayısında arkadaşımız **Mustafa Davutoğlu**'nun kendisiyle bir söyleşi yaptığı gazeteci - şair **Cemal Azmi Tellioğlu** 1 ocak 1991 günü aramızdan ayrıldı. 84 yaşına karşın sürekli yazan, okumadan bir an olsun geri kalmayan saygıdeğer **Cemal Azmi Tellioğlu**'nun ilk ürünleri Harf Devrimi öncesinde **Trabzon**'da yayımlanan yerel gazetelerde çıkmıştı. Pek çok kuruluşta görev yapan **Tellioğlu**'nun yerel basında önemli yer tutan, İKBAL, İSTİKBAL, HİZMET, YENİYOL, SONHABER... gibi gazetelerle, İNAN adlı dergide ürünleri yayımlanmıştı. Birçok romanı yerel gezetelerde tefrika edilen **Tellioğlu**'nun yayımlanan tek kitabı, **Bir Yobazın İçyüzü** adını taşıyor. **Trabzon** basınının en yaşlı ustası olan **Tellioğlu**, ölümünden kısa bir süre öncesine değin **Akçaabat Postası** gazetesinde köşe yazarlığı yapıyordu. Kendisiyle radyo ve Tv için programlar hazırlanan **Tellioğlu**'nun anısına saygılar sunuyoruz.

● Şubat ayında yitirdiğimiz değerlerin başında, sevgili şairimiz **Hasan Hüseyin** geliyor. 26 Şubat 1984 tarihinde aramızdan ayrılan şairimizin yaşamı çok yönlü bir şekilde saygıdeğer eşi **Azime Korkmazgil** tarafından kaleme alınıyor. Ölümünün 7. yılında anısına saygılar sunuyoruz.

● Ölümünün 10. yıldönümünde **İlhan Demiraslan**'ın anısına düzenlediği ödülü sonuçlandıran dergimiz **Kıyı**, bu sahip çıkışın bir benzerini 31 Ocak 1969 tarihinde 47 yaşında yitirdiğimiz sevgili **Nabi Üçüncüoğlu** için de gerçekleştirme aşamasında. **Üçüncüoğlu** adına düzenlenecek ödülün hazırlık çalışmaları sürüyor. Yakın gelecekte bu konuda ayrıntılı açıklama'ar yapmak dileğindeyiz.

● Değerli abonelerimize duyuru:

Abonelerimizin hangi sayıda dergimize abone olduğu, hangi sayıda aboneliğinin biteceği; dergiyi postaladığımız zarfın üstüne yapıştırdığımız adres bantında belirtiliyor. Bu banttaki iki rakamdan ilki abone olunan sayıyı, ikincisi de son gönderilecek sayıyı belirtiyor. Değerli abonelerimizin bu duruma dikkat ederek, zamanında abonelerini yenilemelerini, altı yıla yaklaşan bir sürede kesintisiz yayımlanan dergimize güç katmalarını diliyoruz.

● Şair arkadaşımız **Asım Öztürk**'ün yeni şair kitabı **Sarsılan Karanlık** adıyla **Ozan Yayınları**nda çıktı. Otuz sekiz şiirin yer aldığı kitap, **Öztürk**'ün yayımlanan sekizinci şiir kitabı.

● **Yazıt** dergisinin kurucu üyesi ve dergimiz yazarlarından **arkadaşımız, Tamer K. Bilgin, söz konusu** dergiden ayrıldı.**10. sayıdan itibaren Yazıt**'la ilgisini kesen **Tamer K. Bilgin**, dergiden ayrılışını **bir duyuru ile** kamuoyuna açıkladı.

● VARLIK dergisi, Ocak 1991 sayısıyla 1000. sayıya ulaştı. Ülkemiz için büyük bir rekor kıran **Varlık**'a, ilk sayısından son sayısına değin emek verenleri kutluyoruz.

Üç ayrı dergi olarak yayımlanan 1000. sayının okurlar için en kazançlı yanı, derginin 15 Temmuz 1933'te yayımlanan 1. sayısının tıpkıbasımının 58 yıl sonra sevenlerine ulaştırılması. Dergiyi bir okul olarak kuran, saygıdeğer kurucusu **Yaşar Nabi Nayır**'ın anısına saygılar sunuyoruz..

● **İzmir**'de yayımlanan HOMEROS dergisi, 50 ülkede okunan **Türkiye**'nin ilk uluslararası kültür sanat dergisi olma özelliğini sürdürüyor.

HOMEROS, konusu BARIŞ olan bir şiir yarışması düzenledi. 1991'den başlayarak her yıl HOMEROS ŞİİR FESTİVALİ ile pekiştirilecek uluslararası şiir yarışmasına en son katılma tarihi 1 Temmuz 1991'dir. İlgilenenlerin P.K. 13 - 35225 Konak / İZMİR adresine yazmaları duyurulur.

● **İlhan Demirasıan**'ın ölümünün 10. yıldönümü ve adına konulan şiir ödülünün sonuçlanması üzerine yazı işleri yönetmenimiz **Gündoğdu Sanimer**'le TRT Trabzon Radyosu prodüktörlerinden **Mustafa Davutoğlu**'nun yaptığı söyleşi 7 Ocak 1990 tarihinde Trabzon Radyosunda yayımlandı.

● Mart sayımızda 60. sayıda buluşmak dileğiyle, başarılar, esenlikler...

Kurucusu: **Ahmet Selim TEYMUR**

Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş. Adına

M.Naci ÖZKAN

Yazı İşleri Yönetmeni: **Gündoğdu SANIMER**
Müessese Müdürü : **Melih S. ERTÜZÜN**
Dizgi-Sayfa Düzeni : **İsmail FANDAKLI**
Film : **Halil İ. KALAYCI**
Montaj : **Ahmet ÖZKAN**
Kapak Düzeni : **M.Reşat SÜMERKAN**

*Baskı: **Sakarya Matbaacılık** Kunduracılar Cad. No: 42/D*
Tel: (031) 172 32 Fax: (031) 191 59 61200 - TRABZON

Abone Koşulları : **Yıllık 40.000 TL.**
Yurtdışı Abone : **40 DM**
Yazışma Adresi : **P.K. 183 Trabzon**
Ederi : **4000 TL. (KDV Dahil)**
Aylık Dergi

Abone ederinin, Gündoğdu SANIMER adına 731607 numaralı postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra, dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur.
Ürünler yayınlansın, yayımlanmasın geri verilmez.
(P.K. 183) Kod No: 61001 - TRABZON

yunus emre'nin getirdiği

● Rasim ŞİMŞEK

İnsanlığın çağlar içinde oluşturup geliştirdiği, kutlu bir yaşam için vazgeçilmez saydığı birtakım değerler var. Tüm insanlarca paylaşılan bu öz değerler; **doğruluk, iyilik, güzellik, hoşgörü** gibi erdemlerdir. Çağlar boyunca bilgeler, insanları, iyiye, doğruya, güzele, hoşgörüye çağırmışlar; yetkin insan olmak isteyenler de bu erdemlere ulaşmak için sürekli çaba göstermişlerdir.

Goethe'ye göre, **"bir erdem, bütün erdemlerin üstündedir."** Bu, **"yükseğe doğru değişmez bir çaba, kendi kendisiyle savaşma; arınmaya, gerçeğe, iyiliğe ve sevgiye doğru doymaz bir isteyiş"**tir. Bu görüşü, Goethe'den beş yüzyıl önce yaşamış olan bilge - ozan Yunus Emre'de daha geniş boyutlarda işlenmiş buluruz.

Gerçi Yunus, "tasavvuf" düşüncesinden yola çıkarak evreni, genelde **gizemci** bir anlayışla yorumlar; ama, Türkçenin iç varlığında ulusal ögelerle bütünleştirdiği o karmaşık düşünceden, bireyin toplumla bağlarını oluşturan öz değerleri üretmeyi başarır. Başka bir deyişle ozan, kendi bireysel varlığı üzerinde düşünürken, toplumsal ilişkilerin özünü oluşturan evrensel değerleri ayırt eder.

Gerçekten toplumsal ilişkilerde **"kendinden yola çıkma"**nın büyük bir erdem olduğuna inanan Yunus, **kişinin**, ilkin kendisi üzerinde düşünmesini, başkaları hakkında bir yargıda bulunmadan **kendini sorgulamasını** ister. Baş ilkesi şudur:

Sen sana ne sanursan ayruğa da anı san
Dört kitabun mânâsı budur eğer var ise

Kişinin kendisi için düşündüğünü başkası için de düşünmesi, **neyi isteyip neyi istemediğini** bilmesini, bu da kendisini çok iyi tanımasını gerektirir. Çünkü ancak kendisini iyi tanıyan, özellikle kendi eksiğini görebilen kişi, insanı küçülten **kendini beğenme / böbürlenme** duygularından arınabilir; **salt kendi çıkarını / yararını** düşünür olma kaygısından sıyrılabilir. Daha da önemlisi, kendi eksiğini gören kişi, başkasının eksiğini büyütmek düşkünlüğünden kurtulabilir, onu hoşgörebilir. Özgeci eğilimleri geliştirmenin yolu budur. Bunun için Yunus, "kendisini bilen kişiyi herkesten üstün" görür:

Andan yeğrek ne vardur kişi bile kendüzin
Kendüzin bilen kişi kamulardan ol güzin

Bilimin / eğitimin amacı, kişiyi kendi varlığı konusunda bilinçlendirmek olmalıdır. Eğer kişi, düşünme yeteneği, us gücü ile evrendeki yerini iyi belirleyebilirse, birtakım yükümlülükleri olduğunu kolayca anlayarak sorumluluklarının bilincine erebilir. Yoksa, tüm emekler boşa gider:

İlim ilim bilmektir ilim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsin ya nice okumaktır

En büyük erdem, **doğruluk**'tur. **Doğru**'nun olduğu yerde **eğri, yalan, yanlış / yanılgı, ikiyüzlülük** barınamaz. Sağlam bir yapı, ancak doğru üzerine kurulabilir. Cenap Şahabettin'in, Tiryaki Sözleri'nde **"Yalanı söküp atmadan hakikati dikmeğe kalkışma: Tutmaz."** demesi, bundadır. Toplumsal ilişkilerde doğruluğun önceliği vardır. Yunus'a göre kişi, doğru - eğri çelişkisini de ilkin kendi benliğinde çözmelidir:

Cümleler doğrudur sen doğru isen
Doğruluk bulunmaz sen eğri isen

Yunus Emre, bir söz ustasıdır; dilin gücünü, insanlar üzerindeki büyük etkisini çok iyi bilir. Ona göre iyi düşünülmüş, güzel tasarlanmış, yerinde / zamanında söylenmiş bir söz, üzüntüyü sevince dönüştürerek söyleyip dinleyeni mutlu eder; yersiz söylenmiş, çiğ kaçmış bir söz ise, bildikleri / dostları bile yabancılaştırır. Kişiyi aşağılatan da yücelten de sözdür:

Söz var kılur kayguyı şâd söz var eyler bilişi yad
Eger horlık eger izzet her kişiye sözden gelür

Söz, bugün de kişiler arasında çatışmaları / kavgaları, uluslar arasında savaşları önlemede en etkili araçtır. Gerçekten anlaşmazlıkların nedeni olabilen söz, bunların sona erdirilmesinde de etkili olabilmektedir. Bu bakımdan **gerektiğinde konuşmak, sözü düşünüp taşınarak / tartarak söylemek; gerekmediğinde ise dilini tutmak, bir erdemdir.** Dirlik düzen oluşturarak gerçek barışa varmada söz'ün etkisi, sanıldığından büyüktür:

Söz ola kese savaşı söz ola bitüre başı
Söz ola ağulu aşı bal ile yağ ide bir söz

Kişi bile söz demini dimeye sözün kemini
Bu cihan cehennemini sekiz uçmağ ide bir söz

Bir **gönül eri** olan Yunus Emre, getirdiği **değerler bütünü** içinde gönül yapma'ya büyük önem verir ve insanları **gönül yıkmaktan kaçınma**'ya çağırır. Çünkü gönül, sevgi kaynağı, dost uğrağıdır; onu hoş tutmak, incitmemek gerekir. Gönül yıkanlar mutsuzluktan kurtulamazlar:

Bir kez gönül yıktın ise bu kıldığın namaz değil

İki cihan bedbahtı kim gönül yıkar ise

Öte yandan, insanın gönlü gibi, sofrası da herkese açık olmalı. Çalışıp alınteri ile kazandığını yemeli, yedirmeli; gönül kazanmaya çalışmalı. Ozana göre bu, en kutsal görevdir:

Düriş kazan ye yedir bir gönül ele getür
Yüz kâbe'den yeğrektür bir gönül ziyâreti

Yunus'un "gönül"le bunca ilgilenmesinin gerçek nedeni, kendini,sevgiye adamış olmasıdır. Bunu o, iki şiirinde şu dizelerle dile getirir:

Ben gelmedim dâvi için benüm işüm sevi için

Her kancaru döner isem ışk-ıladur işüm benüm

Gerçekten Yunus, "senlik - benlik dâvası" gütmez; "mal mülk" edinme, zenginleşme, ün kazanma gibi amaçları yoktur. Onun biricik amacı, **sevgiyi gönül gönül yayıp çoğaltarak insanların hoşgörülü, özverili, anlayışlı olmalarını sağlamaktır**. Çünkü insanları birbirine düşüren **açgözlülük, yükselme, onur / ün kazanma tutkularının** temelinde **sevgisizlik** vardır. Oysa insanı, ancak sevgi gerçek bir doyuma erdirebilir. Sevgiyle dolu olanın gözü gönlü tok olur; kendisini esirgemeden başkalarına verebilir. İnsan; güzellikleri görme, yaşadığı ortamı iyiye, güzele doğru değiştirme gücünü de sevgiden alır. Bu nedenle birliğin, dirliğin, iyiliğin, güzelliğin, her şeyin kaynağı sevgidir.

Sevgi, evren çapında paylaşılan tek insancıl değerdir. Çünkü varlığa - yokluğa, soyluluğa, ülkeye, çağa göre değişmez. Bundan ötürü yaşamın değişen akışı içinde **değişmeden kalanı / sonsuz olanı yakalamak** isteyen, sevgi'ye koşmalıdır. Kendi sonsuzluğuna inanmanın gizi burada; sevip sevilerek mutlu olmaktadır:

Gelün tanışuk idelüm işün kolayın tutalım
Sevelüm sevilelüm dünya kimseye kalmaz.

Kısacası **Yunus'un getirdiği**, kaynağını sevgiden alan **geniş bir hoşgörü anlayışı**'dır. O, insanların, aralarındaki yapay engelleri aşıp birbirine yaklaşarak, severek sevilerek mutlu olacağına inanmaktadır. Ama onun büyüklüğü, salt buradan gelmez. Yunus'u sonsuz yaşama erdiren, **yücelttiği değerleri Türkçenin aydınlığında ortaya koyabilen usta bir ozan** olmasıdır. Doğrudan doğruya **Türkçenin aydınlığıdır Yunus**; sevginin, gönülleri birleştiren ırmaklarında zamanlar boyu çağlayıp akacaktır. ●

aksal'la şiirde "buluşma"

● Muzaffer UYGUNER

Sebahattin Kudret Aksal, şiirleri yanında öykü ve oyunları ile de tanınan bir sanatçımızdır. Ama, daha çok ozan olarak bilinir ve anılır. Bu da doğrudur; çünkü, şiirleri fazladır sayı bakımından. Şirileri ile öykülerini karşılaştırmak, ya da bunların Türk yazınındaki yerini tartışmak istemiyorum burada. Üzerinde durmak istediğim konu,onun şiire bakışı ve şiirleridir.

Aksal, şiir konusundaki görüşlerini bazı yazılarında anlatmıştır. Onların üzerinde de durulabilir ve daha geniş bir yazı yazılabilir elbette. Ama, son kitabı **Buluşma**'da, şiirlerinin yanında şiir konusuna da değinmiştir. Bu değini, şiirle yapılmıştır. Özellikle de "Şiir Üzerine Notlar" adlı ve "genç bir ozana" adanan şiirinde yoğunlaşmıştır.

Aksal'a göre, imge ardında koşarak şiire ulaşmak olanağı yoktur. Ama, imge **"gelirse kapıyı aç"**malı. Çünkü, **"Düşüncenin içsel sesidir imge"**. Şiirlerini okuduğumuzda, bu içsel sesi buluyoruz. Bunu örnekleyici bir çok şiiri var. "Kıvılcım külün altında / Külünü karıştırmayı unutma" derken, imgenin de biraz böylece saklı bulunduğunu söylüyor. Örnekleme gerekiyorsa, sözgelimi "Araba" adlı şiirini anabiliriz burada: "Bir zaman'ı / Seslendiren araba / Gidiyordu dereden kumdan çakıldan / Unutulmuş ne varsa bizde / Yan yana" (s.78/. Bir de "Şiirin Yolu" adını verdiği şiirini alalım: "Şiirin yolu tıkanıyor / Selin getirdiği kütük / Tıkayan onu. Ya da tanyeri, İnce bir sabah. Kimi kez de / Evliyaların uzun gölgeleri" (s.108). Külü karıştırırsanız, imgeleri bulursunuz bunlarda.

Aksal'ın şiirinde ince bir ses vardır. Bağırtıdan uzak, canlı, sıcak bir sestir bu. Kendini göstermekten, sesiyle kendini duyurmaktan ve sokak satıcıları gibi megafon kullanmaktan uzaktır Aksal. Şiirde de "sesteki tını'ya önem verir, bu tınıyı çok önemli görür. Onun görüşüne göre, "Küçük bir sesteki çığlık / Benzemez hiçbir çığlığa"; ama, bu çığlığın dozunu yakalayabilmek gerekir. Bir şiirine aldığı Nedim'in bir dizesi de bu yönden anılmalıdır burada. Nedim, yaşadığı günlerde şöyle söylemiş bu gerçeği: "Elhan duyulmadıkça belâgat giran gelir". Bir de sesin iniş çıkışı demek olan "uyum", ses uyumu vardır şiirde elbette. Bu önemlidir,ama burada ayrıntıya girmeye gerek yok. Aksal'a göre, bu ses uyumu yinelenmemelidir şiirde. Sanıyorum ki, yineleme ile tekdüzeliğe gidilir. Ona göre, uyum "elele, zincirleme" oluşur. Şiirdeki solunumu ise dizelerin gerçekliği düzenler.

Aksal, genç ozana "Çok konuşma / Suskunluğa yakın dur" der. Gereksiz sözcüklerden, lafı uzatmaktan bir katkı gelmez şiire. Onun şiirlerine baktığımızda, bu kısalığı, az konuşmayı görüyoruz. Sözgelimi, "Orda" adlı şiirinde beş dize vardır, böylece imgesel bir görüntü çizivermiştir: "Sığırların dönüşü, kokularının uzun uğultusu / Bir testi / Bir maşrapa / İçeriye alınır / Akşamdır orda" (s.116). Hemen onun karşısında üç dizelik "Çocuğun Gözleri" adlı bir şiir var: "Gözleri çocuğun / Açık saçık resimlerini çekiyor / Doğanın".

Aksal, şiirde doğallıktan yanadır. Şiirde, "Gök gibi doğal" olmayı yeğler. Doğallığın yanında dengeli olmanın da önemi vardır; cambazın, ozanın yanında sakar kalacağı kadar dengeli olmasından yanadır. Doğallığı bırakıp özgünlük ardında koşmanın sakıncaları vardır şiirde; "Çabayla ulaşılmak istenen özgünlük / Ozanı daha bir iter sıradanlığa". Bu doğallık, sıradanlık dışı özgünlük Aksal'ın hemen hemen bir çok şiirinde görülmektedir; sözgelimi, "Bakarken", "Bir Kapı Aralığından" adlı şiirleri hemen usumuza gelivermektedir. Bu doğallık yanında çağına uymak da sözkonusudur. Ama, zaman dışı davranmak da bununla çelişkili olamaz. Sonra, eskileri de okumak gerek. Ayrıca, eskilerin de bugünkü şiiri okuyup değerlendirmesi önemlidir. Böylece, şiirdeki özün, şiirin, şiir olarak süregelmesi sözkonusudur.

Şiirde sözcük temeldir. Sözcüklerle kurulur şiir. "Sözcükten şaşma" derken şiire uygun, birbirine uyum sağlayan sozcüklerden sözeder elbette. Demosthenes'in ağzında çakıl taşı bulunurmuş hep, Aksal da ozanın ağzında dizeler olmasını, sözcükler bulunmasını söyler. Böylece ses uyumu, seslerin uyumundan ortaya çıkan başarılı dizeler yazılmış olur. "Sözcük ve Ozan" adlı şiirinde de buna dönüktür: "Tek tek / Nerden / Toplamış ki onları / Gelip yerleşmişler / kâğıda" (s.118).

Aksal'ın şiirinde topluma dönük bir hava olmadığı, toplumsallığın bulunmadığı eleştirilmiştir hep. Öyle sanıyorum ki, onun için insan önemlidir, başta gelen odur. İnsan olmayınca toplum olamaz. İnsan sevgisi, insancıl davranışlar toplumsallığın temelidir. "İnsanlığın yükünü taşımıyorsan / Kendinden söz etme" derken, bireysellikten uzak olduğunu belirtmemiş midir? Ayrıca, şiirlerini okurken görüyoruz ki, toplumsallığa dönük olan, ama bağırganlıktan uzak şiirler de var. Sözgelimi "Arabacının Türküsü"nü örnek olarak alayım buraya: "Yolum dağ ve dönemeç / Dingil kırık / Atlarım huysuz tepiniyor yağmurda / Ah benim kahırlı yaşamım." (s.101). Bunun gibi örnekleri çoğaltmanın gereği yok.

Aksal, bu şiirinde bir şiriin özelliklerini böylece ortaya koymuştur. Şiirin sonunda, "Daha da var, bunlar ilk usuma düşenler" diyor. Aksal'ın **Buluşma**'sında şiirle buluşmuşken benim de usuma, sonra da kâğıdıma düşenler bunlardır kısa olarak. ●

*1. Sabahattin Kudret Aksal, **Buluşma**, Şiirler, Cem Yayınları, İstanbul 1990, 137 sayfa.*

sevmek anlatmaktır

metin güven

seni, buğday tanelerine anlatırdım
seni, doğmayan çocuk çığlıklarına

aşk ölümden güçlüydü / sevinç kederden

gözlerim çirkin arzular gördü
gözlerim umutsuz bekleyişler

"seviyorum" desem yüreğim inanır mı?

26 ağustos - 90

türkiye'de ileri atılımlar ve köy enstitüleri*

● Ahmet ÖZER

17 Nisan 1940 tarihinde 3808 sayılı yasayla, köyü ve köylüyü kalkındırmak amacıyla, **"İş içinde, iş için, işe göre eğitim"** ilkesinin ışığında, ülkemizin 21 yerleşim merkezinde kurulan Köy Enstitüleri, **Tonguç**'un deyimiyle **"Türk eğitmen, öğretmen ve aydınlarının ortak çalışmasından, ulus enerjisinden doğmuş tam anlamıyla ulusal kurumlardı."**

Eğitimimizde bir öncü kurum olan **Köy Enstitüleri**'nin kuruluşunun üzerinden bugün tam 50 yıl geçmiş. İlk mezunlarını verdiği yıllarda gerek kurucularına gerek orada eğitim - öğretim yapanlara gerekse de mezun olanlarına yoğun eleştirilerin yöneltilmesi sonucu, bu kurumların kısa zamanda birer birer yıkılıp gittiğini görüyoruz.

Bu kurumların kurulduğu gün üzerinden yarım yüzyıl geçmesine karşın, hâlâ ülkenin gündeminde bulunmaları, başlangıcından bu yana **Köy Enstitüleri**'ne emek verenlerin saygınlığına bir kanıt olsa gerek.

Her 17 Nisanlar, bu kurumların bayramı olarak kutlanmış, ülkemizin eğitimine getirilen anlayışın doğrultusunda nice eğitimciler, köy sağlıkçıları, öğretmenler, yazarlar, şairler yetiştirilmiştir. Bugün bir kısmı aramızdan ayrılan bu değerli eğitimcilerin hayatta kalanlarının ilerlemiş yaşlarına karşın yoğun bir üretimde olduklarını görmek, ülkemiz adına sevindirici bir durum oluyor. O kurumlara yön verenler de başta devrin cumhurbaşkanı **İsmet İnönü** olmak üzere, **Saffet Arıkanlar, Hasan Ali Yücel**er, **"Baba"** ünvanına layık görülen **İsmail Hakkı Tonguçlar** ve Enstitülerde yönetici olarak birer **"efsane adam"** kimliği taşıyarak eğitim tarihimize adını altın harflerle kazıyanlar, saygın birer kişilik olarak bu kurumların adlarıyla birlikte yaşıyorlar.

50. yılda bu alanda az da olsa bir eğitim imcesi başlatıldı. Üst üste kitaplar yayımlanıyor. Gazetelerde yazılar ardıardına okura sunuluyor. **Milliyet Yayınları** Enstitülü yazarların - **Dursun Akçam**'ın, **Talip Apaydın**'ın, **Mehmet Başaran**'ın, **Behzat Ay**'ın, **Fakir Baykurt**'un, **Mahmut Makal**'ın, **Osman Şahin**'in, **Ali Yüce**'nin - çoğu ödül alan kitaplarının yeni basımlarını yapmanın övüncünü duyuyor.

Mehmet Cimi'nin **"Ferit Oğuz Bayır Ödülü"**nü kazanan dosyası **"Tonguç Baba"** kitaplaşıyor. Başaran "Sabahattin Eyuboğlu ve Köy Enstitülerini" anlatıyor. Varlık, Özel Sayı yapıyor...

Ve bu kurumlarda yetişen öğrencilik yıllarından, 70 yaşına değin, içindeki kor hiçbir zaman küllenmemiş bir eğitimcinin **Bekir Semerci**'nin büyük boy, 430 sayfalık kitabı, okurunu buluyor: **Türkiye'de İleri Atılımlar ve Köy Enstitüleri**

Semerci, kitabının önsözünde **"Bizde tarih, yalnız kronoloji olarak okutulur, fetih, kahramanlık ve utku bölümleri öğretilir. Oysa Türk Tarihi nice ilerici, yurtsever devlet adamlarının halk yararına gösterdikleri asil fedâkarlıklarla doludur"** diye yazıyor.

Bekir Semerci, 1921 yılında **Hadim**'in **Kalınağıl** köyünde doğmuş. **Çifteler Köy Enstitüsü**'yle **Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü**'nü bitirmiş. **Tonguç**'un kitaplarından öğrencilerini yararlandırdığı için ders vermekten alıkonulmuş, değerli bir eğitimci. **Türkiye'de İleri Atılımlar ve Köy Enstitüleri** adlı kitabını **"Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde Türkiye'yi gelişmiş ülkeler arasına çıkarmaya çalışanlarla az gelişmişler arasında bırakanların öyküsü"** olarak niteliyor.

Kitap, Sekiz ana başlığa ayrılmış. Bu başlıkları, içeriği yansıtması açısından vermek istiyorum:

"Tarih Boyunca Köy - Köylü / Osmanlı Döneminde İçindeki Köy Bulunmayan Batılılaşma Hareketleri ve Onun Kader Kurbanları / Bağımsızlık Savaşçısı - Laik Cumhuriyetçi Mustafa Kemal / Mustafa Kemal'in Başlattığı Köycülük Hareketleri ve Sonrası / Köyümün Yaşamı / Kapatıldıktan Yıllar Sonra Köy Kalkınmasında Uygulanan Köy Enstitüsü Yöntemlerinden İki Örnek / İsrail'de Çok Yönlü Planlı Köy Kalkınması Araştırmaları / Anılar

Bekir Semerci, toplumumuzda ileri atılımlar ve onların bir örneği Köy Enstitülerini ele almadan önce, onların üzerine kurulduğu temellerden **Osmanlı**'dan **CUmhuriyet**'e uzanan kültür olgusundan, Mustafa Kemal Paşa'yla ayağa kalkan bir ülkeden söz eder.

Osmanlılarda toprak düzeninden, **Celâlî İsyanları**'ndan, medrese eğitiminden ayrıntılı olarak örnekler veren **Semerci**, çeşitli açılardan köy ve köylünün nasıl değerlendirildiğine açıklamalar getirir

19. yüzyıla birlikte ortaya çıkan Batılılaşma hareketlerinin Osmanlı toplumundaki etkilerini ayrıntılı olarak veren yazar, bir yandan da çağın ileri atılımlarına karşıt hareketleri de sergiler. 31 Mart olayından çıkarılması gereken dersler üzerinde durur.

Söz artık cumhuriyet yönetiminindir.

Bağımsızlık Savaşçısı - Laik Cumhuriyetçi **Mustafa Kemal** Gerçeği'nin Yeni Türkiye'nin temellerinin oluşmasında yaşanılan çok yönlü güçlüğü dile getiren yazar, Cumhuriyet yönetiminin başlangıçta etrafında oluşan tuzakları sergiler. **Mustafa Kemal Paşa**'yla birlikte hareket eden arkadaşlarının zamanla ne gibi amaçlar peşinde koştuklarını sergiler. zellikle **Kâzım Karabekir**'in daha sonra yapılacak atılımlar karşısındaki olumsuz tavrı ilgi çekicidir.

Semerci, bunca bilgiden sonra sözü II. Dünya Savaşı ve **Çifteler Köy Enstitüsü**'ne getirir. **Türkiye**'nin savaşa girmemesine karşın, nice sıkıntılarını çekmesi doğaldı. Savaşa biraz da dirayetli yöneticilerin sağduyusuyla girilmediğine açıklık getirir. Sıra **Köy Enstitüleri**'nin kuruluş aşamasında ülkenin yaşadığı gerçekliktedir. **Semerci**, bu gerçeği Meclis tutanaklarından yansıyan ayrıntılara değin okura sunar.

Semerci, **Yüksek Köy Enstitüsü**'nde **Sabahattin Eyuboğlu**'nun öncülüğünde **"Köy Enstitüleri Dergisi**'ni kurduklarını, **"Dergi Kolu"**yla çıkardıklarını, bu derginin yazı kurulundan ince yeteneklerin yazınımızın gelişmesinde önemli roller oynadığı belirtilir. **Başaran, Baykurt, Haşim Kanar, Abdullah Özkucur, Talip Apaydın** bu öğrenicler arasında ön plandadır. Hele **Cesarettin Ateş**'in "Yeter" şiirindeki

"Yüzyıllarca çektin bitmedi derdin;
Gitmedi alnından çamurlaşan ter.
Sesin duyulmadı göğsünü gerdin;
Yeter artık bugün çektiğin yeter."

dizeleri'nin hayli yankılan olur.

Semerci, bir yandan Enstitülere güç katan, onların çağdaş birer eğitim kurumu olarak ülkemize sağladığı **"değerler"**i ele alırken, diğer yandan da bu kurumda emeği bulunan en üst düzeydeki yöneticiden, en alt birimdeki öğrenciye değin herkesi, ilgi odağı yapar. Hatta usta öğreticilerin emekleri de tek tek sergilenir. Doğal olarak da **Tonguç**, bu kurumların her yerinde, her noktasındadır.

Ancak, çok partili hayatla birlikte, farklı görüşler, yıllardır içlerinde biriktirdikleri öfkeyi kusmaya bu kurumlardan başladılar. **Tohum Atan Köylü** heykeli, **Nike** ve **Efebos** heykelleri, **İsmet İnönü**'nün büstü, yazarın deyimiyle **"cumhuriyet dönemindeki Patrona Halil yıkımcılarının zihniyeti"**yle parça parça edilir. Kaybeden kuşkusuz ülke olur.

Bekir Semerci, **"Köyümün Yaşamı"** başlığında, ışıldağı, bu kez doğduğu topraklara yöneltir. Yokluğun, yoksulluğun, sefaletin, cahilliğin kol gezdiği, uygarlığın, teknolojinin teğet bile geçmediği, **Konya**'nın **Hadim**'inin, **Kalınağıl**'ına okurunu götürür. Gelenekler, görenekler, eğlenceler, öyküler, masallar bir yörenin çok yönlü kimliğinden bölümler yansıtır. İşin ilginci, üç sınıflı ilkokuldan sonra köyden kaçarak da olsa okumayı gerçekleştiren ilk kişi olması, burayla ilgili değerlendirmeye yeterli ışık tutmaya yeter sanırım.

Köy Enstitüleri'nden mezun olan nice değerler, eğitim - öğretimin dışında bırakılmış olsalar bile kendilerine yeni çalışma alanları buldular. **Semerci** de başlangıçta 1963 - 1965 yılları arasında **Manisa**'da **Halk Eğitimi Başkanı** iken yörede oluşturduğu kalkınma seferberliğiyle, kurulan pilot köylerde, yaptığı çalışmalardan söz eder. Bu çalışmalar sürerken **Şümullü** Köy kalkınması çalışmaları için **İsrail**'e gider. Çok yönlü çalışmaların birikimi yöredeki kalkınmada kendini gösterir. Basında yankılar oluşturur. Özellikle **Sancaklıbozköy** onun yirmi bir yıl sonra da gönül düşürdüğü bir köy olarak emeklerinin bir göstergesi olur.

Semerci, **İsrail**'deki araştırmalarını, gördüğü kalkınmış köyleri, eğitim ve sağlık kuruluşlarını daha doğrusu yaşadığı birikimleri de kitabına alır. Kitap **ANILAR** bölümüyle sona erer.

Semerci'nin kitabı çok yönlü bilgileri, anıları, gözlemleri içeriyor. **Köy Enstitüleri**'nin 50. yılına bir armağan olarak gördüğümüz kitabın sayfalarına yansıyan emeği kutluyor, geçmişte neler yaşandığının ders çıkarılması açısından öğrenilmesinin bir görev olduğunu belirtmeden edemiyorum. ●

** Kitap isteme adresi: Bekir Semerci, Kocasinan Mamutbey yolu, Şen Durak No.: 17 BAKIRKÖY / İSTANBUL*

bir solukta

● Kezban ŞARVAN

Zamana karşı koymasını bilmiş; nice güzelliklere, acılara tanık olmuş, bugüne kadar her şeye kucak açmış, dertler dinlemiş, sır saklamış, seller, depremler görmüş, kuşakları ardı ardına büyütmüş, iyisini kötüsünü bağrına basmış, yolcuların, yoksulların yakarışlarını almış. **Veysel**'in dediği gibi: **"sâdık yârî"** olmuş, yaşayanların göçüp gidenlerin...

Mirasçıları bir köşede bekleşiyorlar. Niye? Nesine göz dikmişler... Neyi vardı paylaşılacak...

Sonra... Birden **Türk Nine**'yi gördü eşik üstünde: Niye ağlıyordu sessiz sessiz? Yardım etmeliydi **Türk Nine**'ye. **Arif Dede**!.. **Mustafa Dede**!.. **Saniye Hala**!.. **Arif Dede** yine hasta. **Saniye Nine**, ocak başında aş pişiriyordu. **Mustafa Dede** harmanda. Türkköylü gelin fırın başında. Delikanlıların çoğu askerde. Kızlar, gelinler tütünde. Çocuklar çelik - çomak peşinde. Ahırda inekler bağrışıyor. Kimse tavuklara yem vermiyor. Yoğurt yayıkta değil. Çoban gitmiş. Çeşmenin suyu azalmış. Üzüm sanki kurumuş.

Tak!.. Tak!.. Bir keser sesi. Düşler kesere yenik düştü.

Birkaç kişi, önce yangın bacasını sonra diğerlerini yıktılar. Odalar, gömme dolaplar, hamamlıklar, küp bacaları, oymalı lambalıklar, abdestlikler, gizli bölmeler, işlemeli kapılar, kedi delikleri, pencereler tek tek, kısa sürede yok oldu. Kabartmalar kalaslara, kalaslar taşa toprağa karıştı.

Bekleşenler anılarını tazeliyorlardı yıllanmış kara incir ağacı altında. **"Köyde tek evdi."** diyor biri. Bir diğer sürdürüyor: **"Hey gidi koca Arif Ağa!.. Toprak olalı yıllar oldu evi hâlâ ayakta."** Başka biri: **"Hele bu oda, yaban odası çok kişileri ağırladı. Az mı ayranlar, kül çörekleri pişti şu ocakta."** dedi.

Şu ocak... Anlatmalıydı. Dile gelmeliydi. Dindirmeliydi **Türk Nine**'nin acısını. **"Dur"** demeliydi keser kalkan ele. Yıkılanın rastgele bir ev olmadığını anlatmalıydı. Anlatmalıydı kendisine can veren kişileri incittiğini.

Şu ocak... Sevgiler acılar dinlemişti. Kucak açmıştı bağdaş kurup oturana. Övgüler dinlemişti. Öğütlere tanık olmuştu. **"Gece tırnak kesilmez çocuklar."** **"Gece sakız gevilmez çocuklar."**

Ali Çavuş Kurtuluş Savaşı'nı anlatmıştı sevenlerine burada. Ne ninniler dinlemişti; özlem tüten, ayrılık tüten, sevgiler dolu:

"Uyusun da büyüsün ninni,
Tıpış tıpış yürüsün ninni.
Yaşına da kalmaz ninni,
Babası gelir ninni."

İmecelere ısı ve ışık olmuştu. Kara tenekede patlayan mısır, heyecanlar katmıştı minicik yüreklere. Hoca'nın öyküleri anlatılmıştı okullu çocuklara. Minik kedi keyf yapmıştı küller içinde.

Tak!.. Tak!..

Bekleşenler ayaklanıyor. Tepesi açılan odalarda tek tek geziniyorlar. Paylarına düşecekleri hesaplıyorlar. Biri avucumdaki kapı tokmağına bakmak istiyor. Gizliyorum. Metaklanıyor. Bir başkası pekmez küplerine göz dikiyor.

Titrek bir ses: **"Siz evi yıkmadınız... Dedelerinizi yıktınız... Alın payınızı çekin gidin... Burası benim. Kimse ona dokunamaz!"** **Türk Nine** bu. Geriliyor kesercilerin önüne. Gözleri çakmak çakmak. Kimse **Türk Nine**'ye karşı koymuyor. İki oda kalıyor.

Bir soluk oluyor Dede evi. **"Ölüm hak miras helâl."** diyen torunların çabalarıyla.

Dede anmalığı çeşme, akıtmaz oldu suyunu. Dibindeki sarı üzüm, sıkıca sarınmış yıllarca kucak kucağa yaşadığı koca kavak ağacına. Sarı Kız, aynalı buzağı açıkta kaldı bu gece.

Mirasçılar oduna dönüşen Dede evinin kalaslarını mutluluk içinde birer ikişer götürüyorlar. Bir solukta giden dede evinden iki oda kalıyor: Kazaya uğrayan kişi gibi; yarım, topal, fakat yaşam dolu... ●

şiirler

sait küçük

tomurcuk
şafakta
güneşin
ayak sesiyle
uyandı tohum
ve kanattı kabuğunu tomurcuk
yeni doğan günü
selamlayarak

toprak
o kadın doğurur bizi
ve her doğuruşunda
sütü iki kat artar
iki kat daha şişer
memesinin yelkeni

gül açmaz mı
kahrolası zemherinin içinde
baharı özledim yine
gül açmadı suladığım saksılar
nasıl desem bilmem ki
gül açmaz mı gözlerin

sevdamız
başak misalidir sevdamız bizim
zaman gelir kanımızla
sularız
zaman gelir
bedelini canımızla öderiz

direndikçe
nerede olursak olalım gülüm
biz yaşamı savundukça
dikiş tutturamaz ölüm

– bir dolgan masalı

kuzeyin insanları nasıl değişik diller konuşmaya başladı

● **Hamide KOYUKAN**

Değişik dillerin nasıl ve niçin doğduğu insanların hep ilgisini çekmiştir. Orta Doğu'da konu ünlü ***Babil Kulesi*** *masalıyla açıklanır.* ***Sibirya****'nın* ***Kutup Dairesi****nin oldukça yukarısında yaşayan halklarından beş bin nüfuslu* ***Dolganlar****ın masalında da uyuşamayan, paylaşamayan insanların kavgas var. Fakat masal laik. Bütün komşularını aynı koşulları paylaşan kuzeyliler olarak sımsıcak kavrıyor. Kutup insanlarının, kavga nedeniyle güneye, sıcak ülkeye inememeleri ile, yaşamı kavrayışlarına ilişkin çok ilgi çekici bir masal düşü.*

Dolganlar *ren geyiği çobanlığıyla geçiniyor. SSCB'nin kolektivizasyon programına karşın, beslenmeye yönelik avcılık önemini koruyor. Türkçe dilli bir topluluk olan* ***Dolganlar*** *aslında bölgeye 18. yüzyılda göç etmişler. Sonradan* ***Yakut Türkçesi****nin bir lehçesini benimsemişler.*

Kaynak, Progress Publishers, Moskova, 1976: Northern Lights.

★

Kışların soğuk ve şiddetli olduğu eski zamanlardaydı.

Bir gün öyle korkunç bir kar fırtınası vardı ki kazlar ve öteki kuşlar kendilerini kara gömerken, insanlar çadırlarından burunlarının ucunu çıkarmaya cesaret edemiyorlardı.

İçlerinden yalnızca biri dışarıya çıkmaya cesaret edebildi. O kadar cesurdu ki uzun bir yolculuğa koyuldu. Çok uzun zaman dolandı, sonunda sıcak ve güneşli bir ülkeye geldiğinde aylar geçmişti.

Kendi ülkesine döndü ve halkına:

"İyi bir ülke, sıcak bir ülke buldum" dedi.

Sevinen insanlar, o ülkeye doğru yola çıktılar. Kuşlar da oraya doğru uçtular. Kuşların en küçüğü çamurcun kuşu insanların konuştuklarını duymuş ve öteki kuşlara yetiştirmişti.

"Şimdi herkes benim anlatacaklarımı biliyor" diyen adam, ötekilerle birlikte gitmedi. Kendisine geyik derisinden sıcak tutan bir palto yaptı, giyindi, orada oturdu. Aynı, garip, kabarık tüylü bir kuş gibi görünüyordu.

Kabilesinden insanlar yolculuklarına devam ettiler. Soğuk ülkeye giden yolu aradılar. Birbirlerine tutunarak yavaş yavaş ilerlediler. Yanlarında yalnız ok ve yayları vardı. Bir yandan ilerlerken bir yandan avlanıyorlardı. Ünlerine ün katmak için oklarına kartal tüyü bağlıyorlardı.

Bir gün bir kartal öldürdüler. Fakat aralarında tüyleri paylaşırken kavga çıktı. Kimin daha büyük, kimin daha küçük payı alacağında anlaşamıyorlardı.

Biri öbürüne **"Haksızlık ettin"** derken, öteki **"Bana çok az tüy verdin, artık aynı dili konuşamayız, bir daha da konuşmayacağız"** diyordu.

O kadar şiddetli bir kavga çıkardılar ki güneydeki bir ülkeye gitmekte olduklarını unuttular. İşte kuzeyde **Dolganlar, Yakutlar, Evenkler, Nentsiler** gibi bir çok farklı insanın bulunması ve hepsinin farklı diller konuşması böyle oldu. ●

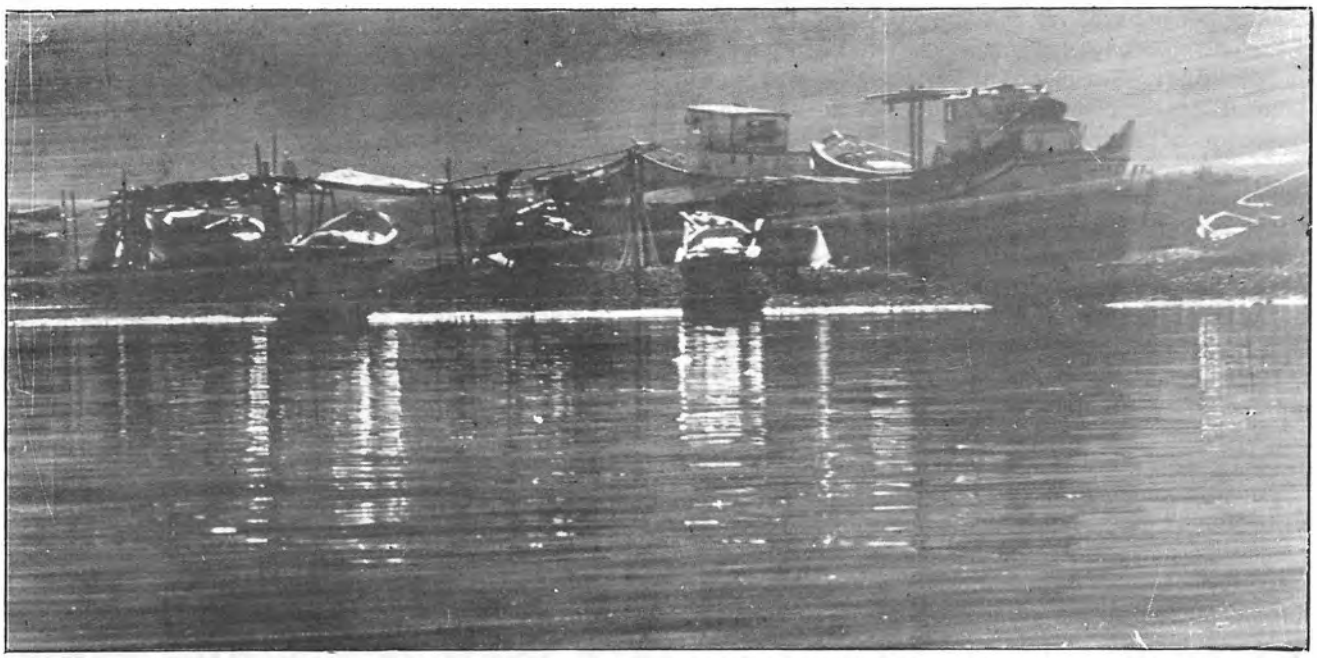

(Fotoğraf: M. Reşat SUMERKAN)

düşlemler

● Dilber SAKA

Canım sıkılıyor. Kitabı kapatıyorum. Gözkapaklarıma bir ağırlık çöküyor.

Sen, genç ve güzel kadın Magda! Boris'in, komitacı olmadığı için, ihtilâl komitacıları tarafından öldürüldü. Seni rakı olarak kullandılar. Bedenini yaraladılar. Yanaklarını şaraplarına meze ettiler. Hep, Boris'ini geri vereceğiz vaadiyle, kayınbaban Baba İstoyan'ın gözü önünde Raçof ve arkadaşları, sana çirkinliklerini sundular. Siz onlardan değil misiniz, dediler. Sonuçta sana bırakacakları bomba diye, Boris'in kanlı başıydı.

Parmağımı kitabın sayfaları arasından kurtarıyorum. Ellerim kana bulanmış gibi, onlara bakıyorum. Kavak yaprakları titreyişini düşürüyor yüreğime. Ürperiyorum. Eli bıçaklı onlarca Roçof geziniyor etrafımda. Ürküntüm çoğullaşıyor. Kolları taşla sopayla kırılan Filistinli genç çırpınıyor ötemde. Yollarımda toprak, en dikenli ürünlerini üretiyor. Tüm evren sarsılıyor. Kıraçlamış kayalar üstüme yıkılıyor. Toprak yarılıyor ansızın. Derinliklerinde kaybolup gideceğim korkusuyla, eziliyor içim. Bilinen kuraldır: Bütün canlılar doğar, yaşar ve ölür. Direnemiyorum. Yarı açık gözlerim iyice kapanıyor.

Kapı çalınıyor. Kim acaba? Bir kedi yavrusu gibi büzüldüğüm divandan sıyrılıyorum. İsteksiz adımlarım tahtaları gıcırdatıyor. Odanın kapısını açıp, araya çıkıyorum. Köşeye asılı aynaya, bir göz atıyorum, berbatım. Olsun, severim bu halimi de. Saçlarım karmakarışık. Parmaklarımla düzeltiyorum. Kapı o sıra ısrarla yumruklanıyor. Geldim, diye yöneliyorum kapıya. Uzanıp kocaman çengeli açıyorum. Öğrencilerim, kucaklarında rengârenk çiçeklerle gülümsüyorlar karşımda. Menekşeler, papatyalar, daha adını bilmediğim bir sürü kır çiçeklerini uzatıyorlar bana; "Öğretmenim, biz size yine çiçek toplayacağız dağlardan" derken; benim beyaz yakalı, siyah önlüklü kır çiçeklerim; Karadeniz'in dik başlı dağlarında çiçek bırakmamışlar sunmuşlar bana. Seviniyorum, ah nasıl seviniyorum. Gülücükler derinleşiyor yüzümde. onlar cıvıl cıvıldaşıyorlar karşımda. "Ama çiçeklerin de canı vardır değil mi?" Bunu anlatıyorum çocuklarıma. "Çiçekleri de öldürmemek gerek" diyorum. Onaylıyorlar sözlerimi. Daha çoook konuşuyoruz. İyi akşamlar dileyip ayrılıyorlar. Alacakaranlıkta bir süre bakıyorum arkalarından. Konuşa oynaya uzaklaşıyorlar. İçeri girip, kapıyı örteceğim sırada Yusuf beliriyor karşıdan. Durup bekliyorum. Soluk soluğa geliyor yanıma. "Öğretmenim" deyip, susuyor. Soluk alıyor. "Öğretmenim, kusura bakma öğretmenim, demin sormayı unuttum. Bir isteğiniz olur mu acaba? Söyleyin öğretmenim". Sağ elimi uzatıp, okşarken yanacağını teşekkür ediyorum. "Bir isteğim yok yavrum, olunca söylerim", diyorum. "Peki öğretmenim, tamam öğretmenim" diyor. Büyük bir insanmış gibi, omuzlarını dikleştiriyor. Göğsünü dışarıya verir biçimde: "Öğretmenim, size bir şey daha söyleyeceğim" diyor. Bunu derken, gözleri ışıldıyor. En sıcağından ateşler yanıyor bakışlarında. Yusuf'un yüreği öyledir hep. Sımsıcacık gülmelere, sevgilere durmuştur. Onunla, ta okulların açıldığı ilk günler dost olmuştuk. Birimizden birimize yansıyan gizli bir sevgi bağı, hep var olmuştu aramızda.

Ders aralarında kimileyin okulun bahçesinde dolaşıyorum. Köyleri, yemyeşil tepeleri seyrediyorum. okulun hemen kıyıcığından geçen dik patikada odun yükü taşıyor kadınlar.Peştemallı, beli kuşaklı kadınlar, karalastikli, oyalı yaşmaklı. Bazıları duruyorlar geçerken, selamlaşıyoruz. Yüzlerinin terlerini silerken bir soluk konuşuyoruz. "Birgül benim kızımdır öğretmen" diyor, biri. Öbürü: "Ben de Hasan'ın annesiyim" diyor, gülümseyerek. Devam ediyor. "Hasan'ı iyi okut öğretmen, onu liselerde, üniversitelerde bile okutacağım sağsam." Sonra da ayrılıp, dik patikaya diziliyorlar.

Daha çoook kezler geziniyorum okulun bahçeciğinde. Ve her kezinde Yusuf oluyor yanımda. Bazı sorularımı o yanıtlıyor. Örneğin: "Şu tepenin ardındaki köyün adı ne Yusuf?" diye soruyorum. Yanıtlıyor Yusuf. Ellerini uzatıyor, parmaklarıyla şekiller çiziyor. Kaşlarını indirip kaldırıyor, gözlerini kısıyor o sıra. Dudaklarını ivedice oynatıyor. "Oraya Koçlu Köyü derler öğretmenim. Oranın öyle yakın göründüğüne bakma öğretmenim. Orası hepten uzaktır öğretmenim. Kış çok olanda, oraya kurt sürüleri bile inermiş öğretmenim. Hatta, bir defasında, büyük annem anlattıydı, Koçlu köyünden bir çobanı, işte şu tepenin oralarda kurtlar parçalamış çok fena.." Kimi kereler de Yusuf bana sorular yöneltiyor. "Siz nerelisiniz öğretmenim". Yanıtlıyorum. En çok bu köylü olmadığıma üzülüyor Yusuf. Çünkü o, çok seviyormuş köyü. Akçaabat'ı sevmiyormuş. Hele Trabzon'u hiç sevememiş. Bir kez hasta olduğunda gitmiş Trabzon'a. Hastanede, sonra da bir akrabasının evinde kalmış birkaç gün. Ne suyu içilesiymiş Trabzon'un, ne evleri durulası. Hem çok gürültülüymüş oralar, hiç sevememiş bu yüzden. Orada kaldığı süre içinde, hepsinden çok köyünü özlemiş Yusuf. Diyor ki bana: "Buralar bambaşka öğretmenim. Gürültüsü öyle birşeyi yok. Canın istedi mi burada dağlara çıkarsın. - Burada kollarını açıp, gözlerini yarı kapatıp, içine temiz hava çeker bir biçimde - Oh mis gibi temiz hava alırsın. Sonra burda istediğin gibi oyun oynarsın, ağaçlara çıkarsın, bağırır çağırırsın, ıslık çalarsın. Eline ekmek alır yersin, buz gibi suyunu içersin bir de ohh!"

Burada hangi çocuğa nerelisin diye sorulsa "Akpınar'lıyım" der. Ne illeri vardır onların ne ilçeleri. Sınıfça, konuya ilişkin çok şeyler konuşuyoruz. Yusuf'la başbaşa kaldığımız zamanlarda da irdeliyoruz aynı konuyu. Dudağını büküyor o. "Ben yine de burayı seviyorum öğretmenim. Ben bu yerliyim" diyor.

Aradan çok gün geçmedi. Şimdi Yusuf karşımda. Biraz önceki sorusunu yineliyor: "Size birşey daha söyleyeceğim öğretmenim, söyleyebilir miyim?" "Tabii Yusuf" diyorum. "Biliyor musun öğretmenim, ben artık Trabzon'u seviyorum" diyor, gülümseyişle. Sonra devam ediyor: "Ben akşam çok

düşündüm. Sen -sonra düzeltiyor- siz haklıymışsınız öğretmenim. Ben ülkemi de seviyorum, herkesi seviyorum. Akpınarlı değilim sadece, anladım. Herkesi sevmek gerek tabii. Ama bana kızma öğretmenim, hepsinden çok yine de sizi seviyorum." Sonra da bir gece kuşu gibi kanatlarını dayatıp alaca karanlığa kayboluyor. Kapıyı örtüp içeri giriyorum. Çiçeklerimi, su doldurduğum kavanozlara yerleştirip, masamın üzerine koyuyorum. Dakikalarca onları seyrediyorum. Herbiri birer Yusuf, Birgül, Hasan gibi ötüşüyor karşımda. Siz serin dağ sularının bakımsız çocukları. Siz toprağın yüreğinin püskürttüğü ıssız çiçeklerim. Bilirim ki siz, atlı karıncalara binmediniz hiç. Afrikalı aç çocuklar gibi, göz çukurlarınıza sinekler üşüşmedi ama, kendi kendinizi de büyüttüğünüz çok oldu. Gözyaşınız, gözünüzün kıyıcığında kurudu. Anneniz tarladaydı o sıra. Mısır koçanlarıyla uğraşıyordu. Ne kara trenli oyuncaklarla oynadınız, ne ağlayan bebeklerle. Taşlardan arabalar yapıp oynadınız yol kıyılarında. Mısır koçanlarını bebemiz deyip, sarmaladınız yamalara. Hasan'a gelince... O, o Karadeniz'in rengini bile bilmedi daha.

Birgün resim dersindeyiz. Konumuz serbest resim çalışmaları. Herkes dilediği bir çalışmayı kağıda yansıtabilmenin üretkenliğinde. Sıraları geziniyorum. Neler anlatmak istediklerini soruyorum onlara. Hasan'ın sırasına yöneliyorum bu kez. Koyu renk siyah pastelle, defter yaprağında boş yer bırakmamacasına boyuyor Hasan. Beni ayrımsayınca başını kaldırıyor. Önce bakışları, sonra yüzü duruyor gülmelere. Yaptığı resmi gösteriyor bana. Aynı yıldızlı bakışlarla: "Bak öğretmenim, ben Karadeniz'i yaptım" diyor. Yüreğimde derin bir şaşkınlık, ince bir sızı geziniyor. Soruyorum ona: "Karadeniz kara mıdır Hasan?" O, aynı yıldızlı gözlerle: "Evet öğretmenim" diyor.

Hasan'ın, sınıfın en tembel öğrencisi olduğu doğrudur. Oniki yaşında olmasına karşın halâ ikinci sınıfta okuduğu, okuma yazmayı sökemediği de doğrudur. Diğer çocuklardan büyüktür de Hasan. Dağınık perişandır, hırçındır kimileyin, ürkektir. Ama yüreği sevgi yüklüdür Hasan'ın. her kezinde ayrımsıyorum bunu. Bakışlarının en ürkek, en kuytu derinliklerinde sevgi parıltısı yaldızlanıyor. Soruyorum, bu yaşına dek, hiç köyünden dışarıya çıkamamış.Araştırıyorum, kalabalık, yoksul, dağınık bir ailenin çocuğu Hasan. Karadeniz'i kara bilmiş bugüne dek. Yüzümde hüzne sarılı bir gülümseyişle bunun böyle olmadığını anlatıyorum Hasan'a. (ve Hasanlara).Ama Karadeniz anlatılır mı? Şimdi kızacak bana. Şimdi kararacak adına yaraşır öfkelerle. Sonra da çekip Hasan'ı kucağına, okşuyorken renksiz yüzünü, niye öfkeden kapkara kesildiğini, canını sıkan düzensizlikleri bir bir anlatacak ona.

Gün rengini yitiriyor çoktan. Ufacık evimin penceresinden akasyalar çiçeklerini düşürüyor içeriye. Yaprak kımıldıyor. Sevecen bir bahar kokusu uzatıyor başını tül perdelerden. Karanlıklar iniyor dağlarımın yüreğine. Yıldızlar oynaşıyor gökyüzünde. Işıklar çığlık çığlık evlerin pencerelerinde. Sarı kedicik dama tırmanıyor ivedice. Serçeler susuyor ağaç dallarında.Bir bahar yeli sokuluyor tenime, kucaklaşıyoruz. Saçlarımda geziniyor hoyratça,sonra kulağıma fısıldıyor, -dünyayı güzellikler kurtaracak- unutma. Belki. Ama biliyor musun, Magda Boris'ini kaç bahar bekleyecek? Daha kaç Afrikalı çocuk ölecek açlıktan? Filistinli genç daha kaç mevsim duyacak kolunun sızısını? Hasan'ın Karadeniz'i maviye boyayamadıktan gayri. Oyuncakları eline verilmedikten sonra bir gün. Korkusuz uçmadıktan geri göklerde martılar. Dağ suları kendini çala çala ulaşmadıktan sonra kıyılarıma. Özgür türkülerim sürmedikten geri sesini dikbaşlı dağlarıma. İnanayım mı sözlerine kara gözlüm, inanayım mı bahar yüreklim?

Bak sabah oldu. Gözlerim aralanıp kapandı yeniden. Ne o ufacık dağ evindeyim artık, ne de o kır çiçekleri gülüşür masamın üstünde. Veremeden çocuklarımın ellerine oyuncakları, göremeden Hasan'ımın Karadeniz'i maviye nasıl boyadığını... ●

uzak şehir

gülşen öztürk

seni bekliyor
sendelerken
kendi kanında
küçülen şehir
usulca

uysal kırbaçlar
bekliyor
tövbeli kızların
günahkâr gözlerinde
pembe bir tüle
dönüşürken
ölüm

usta yalanlar
bekliyor
seni
yalnızlıklar
kutsal bir iftira
acıların
en eldeğmemişi
seni
darağacına çıkmış
sarı yılanlar
en yeni tutsaklıklar
seni
soluğuyla tutuşturan
bir elder

seni bekliyor şimdi
güleryüzlü bir ölüm

sararırken ay
titreyen karnında
gecenin
lekeli lanetinde
aydınlanmak bekliyor

bir okyanus çalıp
saklamak
şimdi gözlerine
kaçar gibi gitmek
bekliyor bu şehirden.

temmuz 90

nesnel şiir tasarımı

● Tülay FERAH

Ahmet Özer
Söyle Yüzüm Tanığımsın
Cem Yayınları, İstanbul 1990, 72 s.

Şair okurun belleğini neden şiirle tasarımlamasın; çünkü şair -bence- bir romancıdan, öykücüden, denemeciden daha çok okuruna sokulmak isteyen, o denli de uzaklaşmaya çalışandır; lirik bir saygıyla; şair **Ahmet Özer** gibi; dördüncü şiir kitabı, **"Söyle Yüzüm Tanığımsın"**la;

Düşüncenin yalın dizelere dönüşmesi; dönüşür dönüşmez, tekdüze bilinç durumundan aklanmaya çalışması; sığlaştırılmış günümüz yaşamına bir karşı duruş imgesiyle, yürekleri yeniden kurgulamaya çalışması:

anlatsam çözülür dilim tarihin önünde
yüreğim yaban bir gül olur rüzgâra tutulmuş
yüzüm suçumuzu gezdiren meydan
kırılır içimizi yansıtan aynalar.

seni durmadan yaşıyorum tenimi
ayaklandırarak
kar tozutuyor omuzlarıma gecenin geç
vaktinde
belki iki canlısın ölümü yenmeyi öğrenmiş
günleri tutuşarak geçen ömrümüzde.

Ahmet Özer'in şiirleri -yalın çağrışımlar-dan oluşmuş; yalın, sözcüğünü burada özellikle vurgulamak istiyorum; bu sözcük çoğu insanca ikincil gelebilir; ama **Özer**, şiirlerinde çarpıcı bir şiir görselliği sunuyor okurlarına; dilin bu denli açık ve yalın olması, özel bir alan açıyor; şiir tadını en uç noktalara götürüyor;

Ahmet Özer'in başardığı bu güç çözümleme, bir özdenetim başarısıdır:

dünyanın bir ucunda
gazetelerin iri puntolarında
yalanlar bir esrikliği taşıyorsa
şiirin nöbetini tutuyor
şairim
insanın büyük serüvenine
tanık olarak.

Özer, dizelerinde yaşamı yorumlarken, şiirini yorumlardan uzak tutuyor; şiirini bu tuzak öğeden ustalıkla çekiyor; yorumların okura bir önyargı aşılaması yaptığının bilincinde:

dünyaya doğru götürüyorum ellerimi
haritalarda bir nokta olan yerdeyim.
gökyüzü / yıldızlar ve gurbeti
bir yara gibi taşıyan alnım:
dilim hançerleniyor.

(Fotoğraf: Şekip İSKENDER)

Tanık - olma istemi, geçmişin, **yaşadığımız anda, bir kez** daha yargılanmasını çağrıştırıyor; **Özer, bir tarih duygu**lanımı içinde kaleme aldığı dizelerinde, hiçbir şeyin dışında kalmasını istemiyor; şiir kavgasını çağdaş bir düzensizlik içinde yaparken, bir tarih bilincinin nasıl olması gerektiğini sıkça vurguluyor.

Bu bakış açısı da yaşam adına, kesin bir yazgı değil diyor; susturulmuş yüreklerin ateşini, şiirle; şiirlerinin açtığı bir özel alanda, yaşamda var olan her ayrıntıyı; ışık - karanlık, düzen adına kargaşa yaratanlara; bir tarih bilincinin sönmez ateşiyle karşı duruyor:

söyle yüzüm / tanığımsın
kaç bahara göğüs gerdin
bir çocuğun sevincini
gidişini bir babanın
tarih / yazar dünya okur.

şiirim bir atardamar
yaşıyorum dizelerde
gömleğimde bin bir nakış
bir ağlama / uykuya dur
kuşlar gider / sonbahardır. ●

deniz başucumdaydı

● Gülseren ENGİN

Rapor bitimi **Trabzon**'a döndüğümde, yine kalacak yer sorunum vardı. Otelde mi kalacaktım, başka bir yerde mi? Bilemiyordum. temmuzda evlenecektim. Yer sorunu da böylece sona erecekti (Tabii ben öyle sanıyordum. Başıma gelecekleri henüz bilmiyordum). Nisan sonuydu ve şu bir kaç ay için bir çözüm bulmak zorundaydım.

Sağlık Müdürü, geçici de olsa bir çözüm bulmuştu bile. Bir süre için beni **Arsln** Sağlık Ocağında görevlendiriyordu.

- **Arsln**'de çalışan doktor bey aylardır tehdit ediliyordu. Üç gün önce evi kurşunlanmış. Bunun üzerine karısını ve çocuğunu alıp **Ankara**'ya hareket etti. Sanırım bir başka yere tayinini isteyecek. Üç aylık rapor almış. Siz onun yerine geçici olarak bakabilirsiniz. Gerçi doktor bey lojmanı kitleyip gitmiş; ama ocakta kalabilirsiniz. Böylece yer sorununuz da çözümlenmiş olur, dedi.

Sevineyim mi, üzüleyim mi? Bilemiyordum. Küçük bir yerde çalışmak benim için daha ilginç olacaktıkuşkusuz Üstelik yer sorunum da çözümlenecekti; ama sorunlu bir yere gidiyordum anlaşılan. Neden kurşunlamışlardı doktorun evini?neden tehdit ediyorlardı. Ya beni de vurmaya kalkarlarsa? Yapayalnız ne yapar, nasıl çözümlerdim tüm sorunları. Ancak başka seçeneğim de yoktu. Akşam olmak üzereydi ve kalacak yerim yoktu.

- Sizi araba otogara kadar bıraksın, oradan bir minibüse binip gidersiniz **Arsln**'e, dedi Sağlık Müdürü.

Yolda Sağlık Müdürünün şoföründen öğrendiğime göre doktorun evini kurşunlayan Sağlık Memuruymuş; ama elde kesin bir delil olmadığı için bir şey yapılamıyormuş.

Otogarda oturup, minibüsün kalkmasını beklerken kara kara düşünüyordum. Bir yandan da bir an önce **Arsln**'e varmak için sabırsızlanıyordum. Gecikirsem ocak kapanır, ben de sokakta kalırdım çünkü. **Arsln** gibi küçük bir yerde ise otel bulabileceğimi hiç sanmıyordum.

Minibüs hareket ettikten sonra yavaş yavaş korkularım dağılmaya başladı. Yol bir süre fındıklıklar ve sebze bahçeleri arasınad ilerledikten sonra denize kavuşuyordu. Deniz, sahil yolu boyunca kıyıdaki kara renkli kumları okşayıp duruyordu. Sahil yolu geniş, yeni bir yoldu. Bir yanına yemyeşil bahçeleri, bir yanına **Karadenlz**'i alıp, kıvrıla kıvrıla **Arsln'e** ulaşıyor, oradan **Rlze**'ye devam ediyordu. (Bir deniz tutkunuyum ben. Deniz bana tüm dertlerimi unutturur. Şöyle uzaktan bile görsem, içim sevinçle dolar. Zaten **Trabzon**'a gelmek isteyişimin nedeni de liman kenti oluşu değil miydi?)

Minibüs beni tam ocağın önünde indirdi. Ocak, **Arsln**'in bir kilometre dışında, sahil yolunun üzerinde yapılmıştı. Yolun öte yanı ise deniz... O hırçın dalgalı,ele avuca sığmaz **Karadenlz**... **Nâzım**'ın dizelerinden tanıdığım ve bana hep o dizeleri anımsatan **Karadenlz**... Nasıl da güzeldi... Ocağın arkasında ise sebze bahçeleri yumuşak kıvrımlarla dağlara dek uzanıyordu. Yeşille mavinin kaynaştığı bu güzel yere vurulmuştum sanki... Evet, koşullar ne olursa olsun çalışacaktım burada.

Bavulumu sürüye sürüye ocağın kapısına geldim, oraya bıraktım. İçeri girdim. Köşedeki sırada yaşlı bir adamla başı sarılı bir çocuk oturuyordu. Bir hademe çiçekleri suluyor, hemşire ile ebe ise, ellerinde örgüler, masa başında oturmuş, hem çene çalıyor, hem de çay içiyorlardı. Benimle ilgilenmediler bile. Yanlarına gittim. Hemşire hiç istifini bozmadan örgüsünü sürdürdü. Ebe ise **"ne lstlyorsun"** gibilerden ters ters baktı.

- Hemşire Hanım!

Seslenişim üzerine örgüsünden başını kaldırdı.

- Ne var? Ne istiyorsunuz?

- Ben Doktor Gülseren; buraya görevli olarak geldim.

Her ikisi de yerlerinden fırladılar. Şaşırmışlardı.

- Hoşgeldiniz, buyurun,bir çayımızı için...

- Teşekkür ederim. Önce bana odamı gösterin. Sonra biri bavulumu getirsin. Dışarıda, kapının önünde duruyor.

Hademe hemen dışarı koştu. Hemşire de cebinden anahtarı çıkarıp, doktor odasının kapısını açtı. İçerisi loştu. Perdeyi çekip camı ve tahta panjurları açtım. Eflatun bulutların salındığı duru mavi gökyüzü ve **Karadenlz** çıkıverdi karşıma... Hafif bir rüzgârla birlikte çiçek kokuları doldu içeriye ve odadaki buruk ilaç kokularını silip sürüyüverdi. Masama oturdum. Hemşire ile ebe ayakta dikiliyorlar, ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Adını o sırada hemşirenin seslenişinden öğrendiğim hademe Yusuf Efendi, elinde bavulumla kapıda belirdi.

- Bunu nereye bırakayım Doktor Hanım?

- Doktor lojmanı kilitliymiş. O nedenle ben burada, ocakta kalacağım. Bana bir oda hazırlayıverin. Bavulu da oraya koyun lütfen... Hemşire Hanım, şimdi bir çayınızı içebilirim.

- Hemen, diyerek çıkıyordu ki ardından seslendim.

- Dışarıdaki hasta niçin bekliyor?

- Pansuman yapılacaktı.

- Öyleyse önce onu yapın. Hastayı bekletmeyin. Ben çayı daha sonra içebilirim, dedim.

- Pansumanı ben yaparım, diyerek ebe fırladı dışarı. Hemşire de çay getirmeye koştu.

Merkezdeki bir aylık çalışma bile deneyim kazandırmıştı bana. Artık personele nasıl davranmak gerektiğini, onları en iyi nasıl çalıştırabileceğimi az - çok öğrenmiştim. En önemlisi artık işime yabancı değildim. Kendimi konuk gibi duyumsamıyordum.

Az sonra çayımı yudumlarken mutluydum. Artık yatacak yer sorunum yoktu. **Arsln** çok güzel bir yerdi. Deniz başucumdaydı. Dalgaların sesi oturduğum yere kadar ulaşıyordu. Daha ne isteyebilirdim? ●

bir pazar günü

Hasan Akarsu

Kasımdan sonra kırk gün
Arabacı yazı olurmuş
Gönenceli
Yaşlı bir köylüden öğrendim
Birlikte oturmuştuk
Sadırvanın yanında
Salkım söğütler sarkıyordu
Havuzdaki sulara
Askerlerin çıkıp çıkıp
Fotoğraflar çektirdiği
Uzun bir pazar gününde.

(Desen: Abidin DİNO)

KIYI OTUZUNCU YILINDA

Trabzon, yüzyıllardır kültür - sanat alanına nice ad ve yapıt kazandırmış bir kent. **Cumhuriyet** öncesinden başlayarak yayımlanan kitaplar, dergiler, gazeteler ve yetiştirdiği sanatçılar, tek tek bu katkının yapı taşları.

KIYI da sayfalarında yetişen sanatçılarla yurdumuz kültür - sanat dağarcığına adını yazdırmış köklü bir dergi. 1991 yılıyla birlikte 30. yaşını sürmeye başlıyor. Yüzlerce imza, binlerce ürün; toplam 110 sayı. Aralıklarla da olsa bunca yıl yaşamını sürdürebilen, kan dolaşımını ve işlevini değişen koşullar ve anlayışlarda yitirmeyen çok az sayıdaki dergiden biri KIYI.

İlk çıktığı 1961 yılından bugüne, **Karadeniz**'den tüm yurda sesler ulaştıran, güzellikler üreten KIYI, üç kez kesintiye uğramış, sayıları arasına uzun yıllar girmiştir. Ama, kentin kimliğine adını unutulmaz bir biçimde yazdıran KIYI, her defasında yıllar öncesinden kopup gelmiş; üç ayrı kuşak bu dergiye sahip çıkmıştır. Derginin ilk çıkışında, mutfağında bulunanların bir bölümü bugün yaşamda değil. Yaşayanlar da ellili yıllarını sürüyor. İkinci dönem KIYI'yı kotaranlar da bugün 40'lı yıllarını yaşamakta. Bugün, beşinci yılını tamamlayan son KIYI'da ilk çıkış yıllarından bugüne ulaşan bir çok yazar, ürün yayımlamakta, o yıllarda henüz doğmamış bir çok gençle birlikte sayfa bağlamaktalar. Bu, KIYI'nın belirgin özelliklerinden biri olsa gerek.

KIYI

ilk kıyı'dan son kıyı'ya

● İbrahim DİZMAN

Çeşitli dergilerden, gazete sanat sayfalarından akıp gelen sanat coşkusu, 1960'ların getirdiği özgürlük ortamında yepyeni bir öneriye dönüşür: Bir sanat dergisi çıkarmak... **Trabzon**'dan yetişen, bu kentte yaşayan sanatçılarla temellenip, ulusal ölçekte yeri olan seslerle beslenecek bir yayın...

Bu düşünceyle, ilk sayısı 1 Ekim 1961'de okuyucuya ulaştırılacak olan KIYI'nın öncülüğünü **Ahmet Selim Teymur, Rasim Şimşek, Gündoğdu Sanımer, Ziyad Nemli, Adnan Topsakal** ve **Necmi Duman** yaparlar. Derginin sahipliğini **Ziyad Nemli**, sorumlu yönetmenliğini **Necmi Duman**, düzenleyiciliğini de **Ahmet Selim Teymur** üstlenir.

Bir sanat dergisi düşüncesinin ve amacın oluşumunu ilk sayıda **"Niçin Çıkıyoruz?"** başlığıyla şöyle vurgularlar: **"Bir Kanlıca'mız var bizim; yaz aylarında sanatçıların, sanatı ve düşünmeyi sevenlerin uğrak yeri.Arkada bıraktığımız yaz akşamlarında sanat ve düşün adına yüreklerinde ateş yakanlar 'bu genç bu yaşlı' gibisinden bir ayırım yapmadan oturdular, düşündüler ve sanattan söz açtılar orada. Deniz kıpırdanışlarına en yakın akşam sohbetleri KIYI'yı doğurdu sonunda... Sanat olaylarını yansıtmak, yeni düşünceleri vermek, sanat yapıtlarını sergilemeye çıkıyoruz; bu çabamızın yanı sıra dünyamızdan göçmüş eski değerlerimizi anmayı bir borç; doğum sancıları içinde kıvranan genç sanatçılarımızı tanıtmayı da bir görev biliyoruz... KIYI'mızın dalgaları günden güne genişledikçe, tayfaları her geçen sayı daha bir çoğalacak ve daha güçlü karşınıza çıkacağız."**

Yukarıda bazı bölümlerini alıntıladığımız çıkış duyurusunun bütününden anlaşıldığına göre, derginin mutfağında yer alanlar, önlerine kimi hedefler koyuyorlar: Eski değerleri unutmamak, tanıtmak. Genç yeteneklere olanaklar sağlamak. Sanat olaylarına ses olabilmek. Derginin öncülerinden **Rasim Şimşek**, 1986'da KIYI'da yayımlanan **Ahmet Özer**'le söyleşisinde o günleri şöyle değerlendirir:

İÇTENLİK ÜSTÜNE

Gündoğdu SANIMER

Evren karşısında yalnız olduğumu bilmeli ve buna alışmalıyım ilkin. Dostluklardan, sevgilerden, hoşgörü ve özel eğilimlerden kendimi uzak tutmalıyım. Hemen bunun ardından can kurtaran zımbine güvenmeden düşünmeyi ve konuşmayı denemeliyim: içtenlikle konuşmalıyım diyorum. İçtenlikle konuşmak yararlı mıdır, kişi-i kokurmuya yeter mi; çimdilik önemse miyorum. Önemli olan: İçtenliği ortaya koyabilmekte. Denemelere başlarken ilkin içtenliği tasımamak gerekir sanırım. Kimseyi, duymeden, darıtmadan kalabalığa karışmak, her babayiğidin üstesinden gelacağı iş değil. Ama bunun nedenlerini kendimce sayıp dökmeliyim.

1 — Kişioğlu ister-istemez ön verdiğini toplumu uygular. İçindeki insan ya da hayvanın açlığını gidermek amacıyladır ki, çevre ile uyguniuk kurarak yaşamaya yönelir. Bütüne varmeğe, bütünü bulmeğe çalışır. Bu arada kendini başkalarının benliğinde yaşadığı da görülür. Başkalarını, onun görünmeden, duyulmadan sakladığı ağınaklardır. Bu eğilim az çok herkeste vardır sanırım. Toplum karşısında çoğu kez, bekleide olmadan kendimizi değiştirip durayoruz. Çevremizdeki çınberleri yontiliyor, çoğaltıyor. İçimizdeki akalığı bütünlemeye çıkıyoruz. Bu toplumsal değişimimiz, organizmamızın değişiminden çok daha sessiz, daha sürekli oluyor sanırım. Ne var ki içgüdüler frenlenir. ös varlığımız bütün çabalara inat sunurulumuş olursa, benliğ alışamadığımız durumlar karşısında ya afem duşar yada isyan ederiz. Bizi yaşlandıran yada aşağılık duygusuna sürükliyen: kalabalığa ayak uydurma çabasındaki yetersizliğimizdir. İç dış dünya arasındaki bu dengesizlik çoğukez bilincimize yükseltemez. Onlar içimizdeki bulanık sularda birlikte dururlar. Günün birinde bizi toplum dizesine karşı çıkaran, bozgunculuğumuzu besliyen belki de bu uyuşmazlığın, bağdaşmazlığın verimli toprak bulmuş olmalarıdır. Yine de, iç varlıkla dış dünya arasındaki bütün dengesizliklere insanoğlu katlanabilmektedir.

Ama neden kişi olasıya yaşamasın. Nedeı dışında çoğalan zincirleri yavaş yavaş kırmayı denemesin. Neden mutluluğunu savunmasın ve neden oyunu bozup sokakların özgürlüğüne kavuşmasın. Görüyor ki bütün bunları yapmamasında sırf kendini toplumla karşı savunma kaygısından ileri gelmektedir. Toplum için kendini feda etmekten kaçınmamaktadır. Önemli kişi olmaya çalışmaktadır o. İçinde bulunduğundan çok daha iyisandığı ortamlarda nefes almayı özler durur.

İş böyle olunca oyun kendiliğinden başlamıştır. Yeni koşullara kendini hazırlarken kisi öylesinecelecidir ki, ilkin kendini aldattığı, ilk kurbanının -aynada seyre daldığı- kendi tüccarı olduğunu çoğu kez göremez olur. Telâşlı ve kuşkuludur. Sokakta herkes ona dikkat etmektedir. Her yanlış adımını etrafındaki bütün insanlar görmektedir. Oysa yavaş yavaş yönündeki insanları aldatmaktadır. Bu kadar bilinçli olduğunu kesinolarak belirtmek taraftısı değilim; bele hele suçlamak hiçte aklımdan geçmez. Belki de bütün bunların farkında değildir diyebilirim ister bilinçli ister bilinçsiz yapsın işini, önemli olan yapılan işlenbilinçlibir düzeyde geliştiğidir.

Demek ki içtenliğin yapısında toprağında, hamurunda: iki yüzlülük, yapmacık ve ağız sıkılığı yardır. İster yalancılıkla ister farkına varmadığı özenti davranışlarıyle insan oğlu etrafını kaçınılmaz olarak aldatmaktadır. İçtenliğin ölümü kaçınılmazdır."

2 - Öte yandan olasıya yaşamayı deneyenleri görüyorum; bize içtenliklerıyle gelmeğe özel bir çaba gösterenleri .. Hiç mi başkası yok çevrenin bu adamlara. Bize görlindüğü gibi mi bütün davranışları. Bizden gizlemeğe çalıştıkları bir tarafları yok mudur. Bunlar bir yana; bize göstardikleri oyunun gerçek kahramanı kendileri midir. İşte Burası'bile çok şüphelı. Ya da ben kuşkulu biri olduğumdan mıdır nedir, bana böyle görünüyor.

- 3 - Bugünün Türkiyesinde sanat çalışmalarına özellikleştirilmiş yerleşmeğe çalışan belki de yerleşen yeni akımları düşünüyorum. Tezgâhlarını kuranlar batı sanat akımlarının erklerini adeta kopya edercesine bize getirmeğe bunlara karşı çıkanlar var. İçlerindeki yarımları bütünlenmeğe çıkması gereken sanatçılar çoğu yenilik olsun diye içtenliklerini yitiriyorlar gibime geliyor. Bunaltı modasını, gerçekten bunaltıyı yaşıyan

• sonu dörtte •

KİTAPLAR SENİ SÖYLÜYOR

Bir kuyudan çekiyorlar akşamı
Gözlerindeki bahçeye boşalan
Akşamların kıyısında olmıyan
Gözlerindeki kuyudan
Şekil veremedikleri vakti çıkiyorlar şimdi

Ortayerde kopuyor ipin kolları
Yusuf'u kuyusundan çıkaramıyorum
Tekrar tekrar bozbulanık kafamdan
Seni tutup tutup çıkardıklarını kuyudan
Çıkaramıyor aklımı ipin kolları
Sarılıp bileklerine çıkarmak istediğim beni

Gözlerinde perçeminde sesinde
Yusuf'un en güzel kuyusu
Yusuf ellerinde Mısır'a gitti
Parmaklarında chramlar Yusuf'un kuyusu

Kitaplar seni söylüyor
Kitaplarda sen yoksun ki
Zebur'unda Tevrat'ında İncil'inde
Kitapları senin için okudum
Kitaplarda sen yoksun ki

Her parmağında bir milyon Zeliha
Parmakların Yusuf'un kuyusunda
Koptu ipin kolları Yusuf
Parmaklarını bulamıyorum.

VEDAT F. BELLİ

DESEN — Evren EYÜBOĞLU

"60'lı yılların başında Trabzon'da bir sanat - edebiyat dergisine gereksinim vardı. Ortam uygundu; dost kalemler, sık sık biraraya gelip sanat - edebiyat üzerine söyleşiyor, kendi öykülerimizi, şiirlerimizi tartışıyor, okura ulaşmanın yollarını arıyorduk. İşte bu dost kalemler, Ahmet Selim Teymur'un öncülüğünde baş başa verip - okura bu ketten seslenmek üzere - KIYI adıyla bir sanat - edebiyat dergisi çıkarmaya karar verdik. Böylece, kendi ürettiklerimizi yayın alanına koyabileceğimiz gibi, sanat çevreleriyle daha kolay iletişim kurma olanağını da bulabilecektik."

Derginin ilk sayısında **Ziyad Nemli "Felsefe ve Sanat", Osman Akbay "Sanatta Anlamsızlık", Rasim Şimşek "Kıyı Üzleml", Ahmet Selim Teymur "Ödünç"** başlıklı denemeleriyle, **Mustafa Beşgen "Karanlığın Yırı"** adlı öyküsüyle, **Adnan Günay, Vedat F. Belli** ve **Gündoğdu Sanımer** de birer şiirle yer alırlar. Ayrıca ressam **Nazmi Dayan**'la bir söyleşi ve çeşitli sanat duyuruları ilk sayının sayfalarında yer alır.

İkinci sayı, günümüze değin süren bir geleneğin ilk adımı olur; Kasım sayısı **Atatürk** ağırlıklıdır. **Mustafa Kemal Atatürk**, 23. ölüm yıldönümünde sanat üzerine özdeyişleri, **Fazıl Hüsnü Dağlarca**'nın **"Mustafa Kemal Yüzü"** adlı şiiri ve **"KIYI"** imzalı **"Sana Ağıt Değil Destan Yaraşır"** başlıklı yazıyla anılır.

Büyük boy ve 4 sayfa yayımlanan dergiye **Mübeccel İzmirli, İsmet Zeki Eyüboğlu, S. Metin Demirtaş, Nabi Üçüncüoğlu, Oben Güney, Acian Sayılgan, Şemsi Belli, Bülent Habora** ve **Muzaffer Uyguner** şiir, yazı ve çevirileriyle, **Eren Eyüboğlu** ve **Nurullah Berk** de desenleriyle katkıda bulunurlar.

Bu dönem KIYI, dil konusunda duyarlı bir çizgi izleyerek günümüze değin uzanan bir başka geleğin ilk adımını atar. Türkçenin özleşmesinden yana tutum alan dergi yöneticileri, 11 sayıda 6 dil yazısına yer verirler. Bunlardan ikisi **Sami N. Özerdim** ve **Attila İlhan**'ın **Varlık**'ta yayımlanan karşıt düşünceli iki yazısıdır. Diğer yazıları **Ahmet Selim Teymur** ve **Rasim Şimşek** yazar. Dergi ayrıca **Türk Dil Kurumu**'nun etkinliklerini de geniş yazılarla iletir okuyucusuna.

Çıkışında **"yeni düşünceleri vermek"** gibi bir amaç da gözeten KIYI yöneticileri, bu konuda **Ziyad Nemli, Osman Akbay, Sevim Tunç** ve **Fikri Cantürk**'ün yazılarına sayfalarında yer verir. Örneğin **"Empresyonistler ve Pragmatizm", "Çağımızda Soyut Sanat ve Nedenleri"** başlıklı yazılar derginin düzeyini göstermesi açısından ilginçtir. **İsmet Zeki Eyüboğlu** da düşünce üzerine denemeleriyle derginin bir boyutunu oluşturur.

Bu dönem KIYI, yalnızca yayın alanında kalmaz. O yıllar tüm yurtta geniş izleyici toplayan **"edebiyat matineleri" Trabzon**'da da KIYI öncülüğünde gerçekleştirilir. Kıyı yazarları, **Trabzonlu** sanatseverlerin geniş ilgi gösterdiği bu tür toplantılarda şiirler okur, edebiyat üzerine söyleşiler yaparlar.

Dergide, şiirleriyle **Adnan Günay, Vedat F. Belli, Gündoğdu Sanımer, Nabi Üçüncüoğlu, İsmet Yazgan, Fikri Cantürk, Osman Akbay, Öksel Demir, Tülay Ortaç, Esin Üçüncüoğlu, Nurten Çelebioğlu, Şemsi Belli, Günay Dikerman, Manuel Bandeira (M. Uyguner çevirisiyle), Mustafa Duman, Turgut Yücel, Zeki Öztürk, Nazım Taylan, Niyazi Tarakçıoğlu, Salih Çağatay, Melise Erdönmez, Refet A. Kocabeklr, Mehmet Çavuşoğlu**; öyküleriyle **Mustafa Beşgen, Ziyad Nemli, Zeki Öztürk, Adnan Topsakal, İsmet Savaşkan** yer alırlar.

Adını **Ahmet Selim Teymur**'un koyduğu KIYI, Ağustos 1962'de yayımlanan 11. sayısıyla yayın yaşamına veda eder.

1. dönem KIYI'nın mutfağında bulunmuş, ürünleriyle sayfalarına imza atmış **olan Rasim Şimşek**, 25. yıl nedeniyle dergide yayımlanan bir toplu söyleşide o yılları şöyle değerlendirir:

"60'lı yılların başında Trabzon'da sanat alanında zengin bir potansiyel, sanatsal yaşama uygun bir ortam vardı... O zamanlar sanata, kültürel etkinliklere coşku ile sarılma, daha içten bir ilgi, istek ve sevgi vardı."

KIYI'nın daha bir yılını doldurmadan kapanması, sanat çevrelerinde kuşkusuz üzüntü yaratmıştır. Derginin kapanma nedenini **Rasim Şimşek** şu tümcelerle açıklar: **"Benim anımsayabildiğime göre; bu, Kıyı'yı yönetenler arasındaki görüş ayrılığından olmuştur. Belli bir duyarlık ayrılığı vardı. O, zaman zaman gün yüzüne çıkıyor, tartışma konusu oluyordu. Zaman zaman parasal sorunlar da olmuştur; ama, asıl sorun o değildi. Asıl, bu anlaşmazlıklar önemliydi. Dergi o yüzden kapanmıştı."**

KIYI, çok kısa süren yayın yaşamının ardından, sessizce çekilir sanat ortamından. Uzun yıllar içinde unutulmuş gibidir. Bu durum gözle görülür bir yankı da yaratmaz. Bir tek **Cemal Süreya**, yıllar sonra **Milliyet Sanat**'ta böyle bir derginin yaşamışlığına işaret ederek şöyle diyecektir: **"Kıyı, Ekim 1961 - Ağustos 1962 arasında Trabzon'da 11 sayı çıkmış... Sanat üstüne, dil üstüne yazılar, özellikle soyut sanat üstüne denemeler ağır basıyor. Belli bir düşünce çizgisi, hatta bir sanat tavrı değil, genel bir sanat sevgisi söz konusu."**

2. dönem kıyı

KIYI'nın Ağustos 1962'de yayın yaşamından ayrılmasından sonra **Trabzon**, dokuz yıl boyunca belli başlı bir sanat yayınından yoksun kalır.

1969 yılına gelindiğinde **Fatih Eğitim Enstitüsü Öğrenci Derneği**, bir sanat dergisi çıkarma girişiminde bulunur. Bu amaçla **Ahmet Selim Teymur**'a başvurarak **"Dergi çıkarmak istiyoruz. Ama Kıyı'yı çıkarsak. Onun adının bir saygınlığı var. Bize izin verir misinlz?"** derler. **Teymur**, bu istekten mutluluk duyar. Zaten KIYI'nın hedeflerinden biri değil miydi, gençlere olanaklar sağlamak? Yıllar önce coşkuyla yaşama geçirdikleri dergilerinin yeniden, üstelik gençlerle yaşama dönmesi isteğine olumlu yanıt verir.

Fatih Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü, birinci dönem KIYI'da yer almış olan okulun öğretim görevlisi **Rasim Şimşek**'i dergi yönetimine ve yazı kuruluna okul temsilcisi olarak verir. KIYI, Mayıs 1969'da yeni biçimle yayına başlar. "KIYI" başlığını **İrfan Yılmaz**

çizer. Başlık dizaynı bu kez **Karadeniz** bölgesinden çağrışımlar taşır.

Derginin birinci sayısında yayımlanan **"Diriliş"** başlıklı sununda savunulan düşünceler, birinci dönem KIYI'nın uzağında görüşler değildir: **"Trabzon, Türk edebiyatına değerli sanatçılar kazandıran bir kenttir. Bundan böyle de nice sanatçılar yetiştirecektir. Kısacası, bu kıyı kentinin diyeceği çok şey vardır... Bundan böyle Kıyı, bir öğrenci derneği adına çıkacaktır. Ama bir öğrenci dergisi olmayacaktır. Kıyı, bir sanat dergisi olarak çıkacaktır. Güzelden, iyiden, doğrudan yana her şiire, her öyküye, her düşün yazısına sayfalarını açacaktır. Dilde arı ve öz Türkçeden yanayız. Dil tutumumuz Türk Dil Kurumu'nun görüşleriyle bağdaşacaktır."**

Sorumlu yönetmenliğini **Güner Yalçın**'ın yürüttüğü KIYI, yeni yönetimiyle, sunu yazısında da belirtildiği gibi sadece gençlerle değil, **Trabzonlu** tüm sanatçılarla bağ kurar; onlardan ürünler yayınlar. Bu bağlamda, birinci dönem KIYI'nın bir devamı niteliğindedir. İlk dönem dergide yer alan **Rasim Şimşek**, zaten derginin yazı kurulundadır, yöneticisi durumundadır. Yine ilk dergide yer alan **Ziyad Nemli, Gündoğdu Sanımer, A. Selim Teymur** da ürünleri ile yeni dönem KIYI'ya katkıda bulunurlar. Aynı yıl yaşamdan ayrılan **Nabi Üçüncüoğlu** da şiirleriyle, hakkındaki yazılarla dergide sık sık konuk edilir.

Derginin 1. sayısında **Rasim Şimşek**'in **"Anadolu'nun En Yeni Kitabı"** başlıklı, **Nabi Üçüncüoğlu**'nun şiirini irdeleyen yazısı, **Ziyad Nemli**'nin **"Mösyö Lambo'nun Meyhanesinde"** adlı öyküsü, **Mustafa Gündüz**'ün **"Salt Faik'te Dil ve Anlatım"** üst başlıklı dizi incelemelerinin ilk bölümü, **Rıza Zelyut**'un **"Sevgilimi Yazacağım"** adlı öyküsü, **Güner Yalçın**'ın **F.E.E.**'nin sunduğu bir oyunu tanıtan yazısı, **Erkut Eren**'in kitap tanıtım yazısı, **Nuri Aksakal**'ın eleştiri üzerine bir denemesi yer alır. **Nabi Üçüncüoğlu**'nun yaşam öyküsü ve bir şiirine de yer ayıran dergiye, **Subutay Hikmet, Gündoğdu Sanımer, Ertan Tokinan, M. Okan Baba, Zeki Ömer Sulukan** ve **Mehmet Yardımcı** da şiirleriyle katkıda bulunurlar.

Bu dönem **KIYI'ların başyazılarını genellikle imzasız olarak Rasim Şimşek** yazar. **Şimşek**, çeşitli konulardaki denemelerini bazan kendi adıyla bazan da **"Özkan Sunar"** takma adıyla yayımlar.

Gençlerin dinamizmiyle yeni soluklar kazanan KIYI, yayımlandığı iki yıla yakın sürede **Trabzon** sanat ortamının nabzını tutmaya çalışır. Okulun sanata gönül düşürmüş öğrencileri şiirler, öyküler, denemeler, eleştiri ve incelemeler üretirler. İki yıla yakın süre, KIYI

geleneğini kentte kökleştirir. O günleri değerlendiren derginin yöneticilerinden **Rasim Şimşek, "Bir mutlu dönemdi, bir kaç yıl... Yalnız bizim değil, Türkiye genelinde yayımlanan kimi dergilerde de ürünleri yayınlanacak öğrencilerimiz vardı... Ben o zamanki öğrencilerimizden bir kaç ad vermek isterim: Şiirde Nuri Aksakal, öyküde Ömer Zeki Sulukan, öykü - deneme türlerinde Rıza Zelyut, denemede Halil Mercan Palabıyık, şiirde, deneme ve eleştiri türünde Ralf Özben, Mehmet Yardımcı, Ertan Tokinan, Güner Yalçın, Fahrettin Demir."** der, yıllar sonra.

Kasım 1970'e kadar 19 sayı çıkan bu dönem KIYI'da ilk ve usta imzalar bir arada bulunur. Bu imzaların büyük bölümü, sonraki dönemlerde, edebiyat dünyasındaki yolculuklarını çeşitli dergilerdeki ürünleriyle, kitaplarıyla sürdürürler. Bu anlamda KIYI, giderek bir okul olma, yeni yetenekleri edebiyat dünyasına kazandırma işlevini de yerine getirir. O günden bugüne, **Rasim Şimşek, Subutay Hikmet, Ziyad Nemli, Gündoğdu Sanımer, İ. Zeki Burdurlu** gibi deneyimli adların yanında, KIYI ile edebiyat kervanına katılan **Rıza Zelyut, Zeki Ömer Sulukan, Nuri Aksakal, Mehmet Yardımcı, İsmail Gümüş, Ralf Özben, Alaeddin Bahçekapılı** gibi adlar sayılabilir.

KIYI, bu dönemde **Türkiye** ölçüsünde bir şiir yarışması da düzenler. Tek şiirle katılınabilinen bu yarışmanın büyük seçici kurulu, **İlhan Demiraslan, Ziyad Nemli, Gündoğdu Sanımer, Mustafa Beşgen** ve **Z. Mahir Baransell**'den oluşur. Derginin 12. sayısında sonuçlar açıklanır: Birinci **Ünsal Akpak**, İkinci **Mustafa Bülbül**, üçüncü **Yıldız Akıncı**'dır. **Orhan Atabaş, Mehmet Alan, Ali Hikmet Fırat, O. Nedim Ayık, Ahmet Anaç, Aziz Sivaslıoğlu** ve **Hüsnü Ertürk** de mansiyon kazanırlar.

Türkiye, 70'li yılların başında 12 Mart'la doruğa ulaşacak bir bunalımlı döneme girdiğinde, kitle örgütleri bu bunalımdan en çok etkilenen kurumlar olurlar. **Fatih Eğitim Enstitüsü Öğrenci Derneği** de bu dönemde kapanır. Dolayısıyla, KIYI da 19 sayılık bir dönemin ardından yeniden yayın yaşamından ayrılır. Nice genç yeteneğin, yazma heyecanıyla dergiye yaşam veren imzaların ilk yolculukları bu kapanışla kesintiye uğrar. Gençlerin bir bölümü yeni dergilere doğru yelken açarken, önemli bir bölümü de kayan bir yıldız gibi iz bırakmadan yiter. Dergi, ilginç bir rastlantıyla belki, son sayısında yine **Atatürk**'ü kapak yapar. Başyazı yerine **Atatürk**'ün gençliğe seslenişi sunulur okuyucuya. Takvimler Kasım 1970'i göstermektedir.

2. dönem Kıyı'yı **Rasim Şimşek** şu tümcelerle değerlendirir yıllar sonra: **"İkinci Kıyı... yazarlığa ya da ozanlığa soyunan öğrencilerimiz için, bir okul niteliğindeydi. Eğer dergi yayımını sürdürebilseydi, inanıyorum ki, o yetenekli öğrencilerin çoğu, öğretmenlik yaşamlarında da kalemi elden bırakmazlardı."**

Emin Özdemir, Ocak 1970'de **Varlık Dergisi**'nde bu dönem Kıyı'yı şu tümcelerle tanıtır: **"Fatih Eğitim Enstitüsü Öğrenci Derneği çıkarıyor Kıyı'yı. Sıcak, cana yakın bir havası var derginin. Çoğu öğrenci dergilerinde gördüğümüz savrukluklardan, acemiliklerden sıyrılmış bir dergi, kendince bir düzey tutturmuş... Kıyı, dilde ve düşüncede Atatürkçü bir dergi. Dileğimiz bu tutumunu sürdürmesi."**

3. dönem kıyı

"Bu Kıyı, benim Ralf Özben'le bir araya geldiğim döneme rastlar... O günlerden birinde 'KIYI'yı yeniden çıkarabilir miyiz?' diye düşündük. Çıkarmaya karar verilirse, bu toplamda Teymur da yer almalıydı. Durumu kendisine açınca başlangıçta ikircikli davrandı. Sonradan razı oldu. Kıyı'ların tümündeyer alan Rasim Şimşek de bizimle birlikte oldu." Üçüncü dönem Kıyı'nın çıkışını 25. yıl söyleşisinde böyle anlatıyor **Gündoğdu Sanımer**.

Yıl 1981. Trabzon'da giderek gelişen edebiyat - sanat ortamı, yine bir dergi gereksinimiyle karşı karşıyadır. **Sanımer**'in yüreğine düşen **"Kıyı'yı yeniden çıkarbilir miyiz?"** sorusu başta eski **"Kıyıcılar"** olmak üzere, bir çok sanatçıyı coşkulandırır. **A. Selim Teymur, Rasim Şimşek** ve ikinci dönem Kıyı'dan yetişen **Ralf Özben** gibi sanatçılar bu soruya olumlu yanıt vererek kolları sıvarlar. On bir yıllık aradan sonra Nisan 1981'de yeniden can bulan **KIYI, Ömer Olcay**'ın **sahipliğinde, Ahmet Selim Teymur**'un genel yayın yönetmenliğinde okuyucuya ulaşır. Derginin yazı kurulu **Rasim Şimşek, Gündoğdu Sanımer, Ziyad Nemli, Ralf Özben** ve **Ahmet Selim Teymur**'dan oluşur.

Yazı kurulunda belirtilen adlardan da anlaşılabileceği gibi, yirmi yıl önce sanat yayıncılığı dünyasına adımını atan **KIYI**, bunca yıl sonra yine manevi sahiplerinin ellerindedir.Ardlarında 30 sayılık bir birikim ve yirmi yıllık bir sanatsal olgunluk vardır.

"Çıkarken" başlıklı sunu yazısında derginin yirmi yıllık ömründe iki kez kapanmasının belirgin hüznü egemendir: **"Yıllardır yeniden yayın alanına çıkarılmak istenen KIYI dergisinin gecikmesi; ilgisizlikten kağıt sıkıntısına kadar, türlü nedenlere bağlanabilir. Yayın araçlarının alabildiğine çoğalıp gelişmesine karşın içinde bulunduğumuz günlere kadar, sanata eğilimli kimseleri motive edecek çalışmaların, hatta sanatsal çalışmaların gittikçe azalması, ülkemiz için üzücü bir durumdur. Trabzon ve yöresinin ülkemize bir çok sanatçı yetiştirdiğini ve bu özelliğini hala koruduğunu, eski Kıyı'ların kadrosundan ülkemiz yazın alanında bugün de çalışmalarını sürdürenlerin varlığını düşündükçe yeniden çıkışımız bir zorunluluk olarak duyuldu."**

Bu dönem KIYI da yirmi yıl önceki ilke ve amaçlarını korur: Kentin yetiştirdiği değerlere sahip çıkmak, gençlere olanaklar sağlamak, kentin sanat ortamına ses olabilmek...

Ancak, bu dönem KIYI'nın ülkenin o günkü koşulları ile sınırlanmak durumunda olması, kuşkusuz önemli bir olumsuzluk olarak beliriyordu. Bu dönem Kıyı, yayımlanan ürünler açısından incelendiğinde bunun sıkıntısını sezmemek olanaksız. Bu, Kıyı'yı sürekli belli bir düzeyin çevresinde tutmayı da dayatmış ve yeni atılımları engellemiştir, denebilir.

Derginin 16. sayfaları bu topraklarda yetişmiş ya da yaşamış sanatçılara, eski Kıyıcı'lara bir **"anı sayfası"** olarak hazırlanır her ay. **Nabi Üçüncüoğlu, İlhan Demiraslan, Z. Mahir Baransell, Ö. Turan Eyüboğlu**'nun şiirleri yayımlanır.

KIYI, bu dönemde yine, eski Kıyıcı'ların yanı sıra gençlere de sayfalarında yer verme ilkesini sürdürür. Bir bölümü Eğitim Fakültesi öğrencisi olan gençler yüreklendirilir, yazmaya yönlendirilir. Kıyı'dan yetişip **1989'da Akademi Şiir Başarı Ödülü** alacak olan **Ali Mustafa**, hemen her sayıda şiirleri ve kitap tanıtım yazılarıyla, **Gökdem Şensoy** ve **Dilber Saka** öyküleriyle, **Emine Yılmaz ve Hayriye Topçuoğlu** denemeleriyle, **Ahmet Balta** şiirleriyle ve **Işıl Karadeniz** günce ve söyleşileriyle Kıyı'nın 'yeni imzaları' olurlar.

Şair **Ahmet Özer** de 3. dönem Kıyı'ya şiir, inceleme ve tanıtım yazılarıyla katkıda bulunur. **Ralf Özben** de yine şiir, deneme ve eleştiri türündeki ürünleriyle, **Rasim Şimşek, Baki Akgül** denemeleriyle, **Gündoğdu Sanımer** de çeşitli yazıları ve şiirleriyle Kıyı sayfalarından okuyucuya ulaşırlar.

KIYI, bu dönem, kentte yaşayan, çeşitli alanlarda ürün veren sanatçıları sayfalarında geniş biçimde tanıtır. **Ziya Ramoğlu, Hasan Saltık, Saldıran Özmen, Okan Çağal, Hikmet Aksoy, Sevgi Çimşit, Cumhur Gazioğlu** gibi sanatçılar, yapıtlarından örneklerle, sanat anlayışlarıyla, özel bölümlerle Kıyı'da yer alırlar.

3. dönem Kıyı'nın bir özelliği de, git-

tikçe ülke düzeyine açılması, yurdun dört bir yanındaki sanatçılarla ilişki kurulup ürünlerinin dergide yayınlanmasıdır. Örneğin, öykücü **Feyza Hepçilingirler, Trabzon**'da kaldığı kısacık zaman dilimi içinde ve daha sonra Kıyı'da öyküleriyle yer alır. **Erhan Tığlı, Mustafa Yanık, Mustafa Dertli, Çetin Boğa, İsmail Gençtürk, İbrahim Yıldız, Abdullah Şanal, İlhan Karaman, Yasemin Tuzcu (Şahin), Leyla Şahin, Nursema Aldoğan, çiğdem Sezer, İ. Zeki Burdurlu** çeşitli kentlerden KIYI yazarları arasına katılırlar.

Erhan Tokinan, Halil Mercan Palabıyık, Ö. Zeki Sulukan gibi ikinci dönem Kıyı'dan anımsanabilecek adlar da bu dönem yine Kıyı'da yer alırlar. **M. Özer Ciravoğlu** da üçüncü dönem Kıyı'da sesini çoğaltan bir ozan olarak dikkat çeker.

Bu dönem Kıyı, yontu sanatına pırıl pırıl bir yeteneğin kazandırılmasına da öncülük eder: **Melahat Aydın.** Bir köy ortaokulundan gelen bu yetenek, geniş yankılar yaratan sergisi ve Kıyı'da onunla ilgili bir açık oturum sonucu, çeşitli olanaklara kavuşur.

3. dönem Kıyı'nın hemen her alandaki işlerini yüklenen **A. Selim Teymur** için, **Gündoğdu Sanımer** şeyle der: **"Derginin basımında, hazırlanmasında, pikajında, yazıların düzenlenmesinde hemen hemen her işinde görev almıştır Teymur." A. Selim Teymur** da üç yıl sonra **Kuzey Haber** gazetesindeki köşesinde Kıyı'nın gerçek sahibinin **Gündoğdu Sanımer** olduğunu vurgulayacaktır.

Bu dönem Kıyı, otuz yıllık birikime çok şeyler katarak, okul olma özelliğini sürdürerek ve belki de en önemlisi, son dönem Kıyı'ya sağlam bir temel hazırlayarak, 1983 yazında yayımlanan 21. sayısına dek gelir ve yeniden kapanır.

"KIYI" adı artık günlük yayımlanan **Kuzey Haber** gazetesinde **Ahmet Selim Teymur**'un köşe yazılarının başlığıdır. **Teymur**, yeni **"kıyısında"** KIYI'yı 30 Ocak 1984 tarihli yazısında şöyle değerlendirir: **"On bir yıl sonra, sanatçı dostum Gündoğdu Sanımer, gönlünde yaşattığı KIYI'yı gündeme getirdi. Özkan Ofset Matbaası sahibi M. Naci Özkan, film, kalıp ve kağıt bedeli olarak, maliyetinin altında bir ücretle basmayı vadetti. Bu gideri karşılamayı da Gündoğdu Sanımer üstlendi. Nisan 1981'de böylece yeniden çıktı KIYI. Genel yayın yönetmeni olarak gelen yazıların gözden geçirilmesinden başlayarak tashih, pikaj, montaj ve hatta sayfaların katlanması, dergilerin postaya hazırlanması işlerini severek, büyük heyecan duyarak yürüttüm. KIYI'nın 22. sayısının pikajı tatlı bir anı olarak hazır durmaktadır. Burada pek çok sanatsever dostların yardımlarını belirtmek gerek. Özellikle Rasim Şimşek, Raif Özben Kıyı'nın yanında, daha doğrusu içinde olmuşlardır. Kendilerine KIYI çok şey borçludur... Sanatsever dostlar ve abonelerin KIYI'ya büyük katkıları olmuştur. KIYI reklam yapmamıştır, kendini duyuramamıştır, ama sanatçılar KIYI'yı bulmuşlardır... KIYI neden 21. sayıda ara vermek zorunda kalmıştır? 1981'den bu yana matbaa malzemesine üst üste zamlar gelmiştir. Kıyı'nın 21 sayısının gerçek sahibi Gündoğdu Sanımer'e ve tüm olanaklarını cömertçe sunan Özkan Ofset'e daha fazla yük olunamazdı. Bunun yanında KIYI kâr etmediği halde en az gelire göre vergi ödemek zorundadır... Olanaklar elverdiğinde sanatsever okurlarımızın karşısına çıkabilmeyi umarak KIYI'nın yazar - çizerlerine, okurlarına gönül dolusu selam ve sevgiler."**

Kıyı
SANAT DERGİSİ
Ağustos 1982 Sayı :13
TÜRK DİLİNİN ÖĞRETİLMESİ

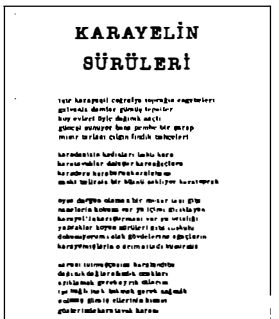
KARAYELİN SÜRÜLERİ
Gündoğdu SANIMER

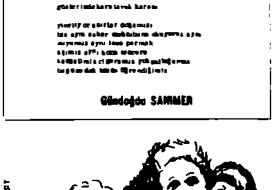

Gündoğdu Sanımer de bu dönem KIYI'yı şu tümcelerle değerlendirir: **"Üçüncü Kıyı'da görsel sanatlara daha fazla yer verilmiştir. yörenin görsel sanat alanında ürün veren sanatçıları ayrıntılı olarak tanıtılmıştır. Onda lik Kıyı'dan farklı atılımlar, beklediğimiz yenilikler olmadıysa, bu kadrosundan değil, zaman içinde gereken gelişmeye ömrünün yetmemesindendir."**

Rasim Şimşek de, farklı bir konuya değinerek, Kıyı'nın tekrar kapanmasını şu tümcelerle özetler: **"Teymur, belli konularda ödün vermezdi. Sanat dergisi niteliği açısından yönetimle uyum sağlayamaması yüzünden dergi kapandı."**

son dönem kıyı

Haziran - Temmuz 1983'de 21. sayısı ile yeniden yayın yaşamından çekilir KIYI. Trabzon'da bundan sonraki dönemde kimi sanat dergileri çıkar, kapanır, çıkar kapanır... Hiç biri KIYI'nın boşluğunu dolduramaz, işlevini yerine getiremez. Bu arada günlük bölge basını da sanat sayfaları ile kentin sanat ortamının nabzını tutmaya çalışır. **Karadeniz** gazetesi aynı yıl gençlerden oluşan bir kadroyla **"Kıyı'ya yeniden ulaşabilmek"** amacını önüne koyarak sanat - edebiyat sayfaları sunar okuyucusuna. **Kuzey Haber** gazetesi de bir günlük gazete olanakları içinde okuyucusuna sanatsal ürünler iletir.

Bu arada KIYI'nın kurucusu ve her zaman yöneticisi olan **Ahmet Selim Teymur**, 3 Nisan 1985'de yaşama veda eder.

Bir yıl sonra, 1986'da, **Kuzey Haber** gazetesi sahibi **M. Naci Özkan**, KIYI'ya yeniden çıkış olanağı yaratır. çeşitli görüşmeler ve toplantılardan sonra KIYI'nın kendi geleneğine ve birikimine yaslanarak, ama biçim ve içerik yönünden kendini aşmış bir durumda yeniden yayımlanması konusunda görüş birliğine varılır.

4. dönem Kıyı kadrosunda, **Gündoğdu Sanımer ve Rasim Şimşek**'in yanı sıra yoğun emeğiyle **Ahmet Özer** de yer alır. **İbrahim Dizman** da bu dönemde şiir, tanıtma

yazıları ve değerlendirme çalışmalarıyla KIYI kadrosunda görev alır.

İlk sayı (gerçekte 52. sayı) 1986 Nisan'ında yayımanır. Bu sayının kapak konusu, KIYI'ların unutulmaz adı **A. Selim Teymur**'dur. **Teymur**, yaşam öyküsüyle, hakkında yazılan ve söylenenlerle, fotoğraflarıyla anılır.

Yeni dönem KIYI'nın 'sunu'su yine önceki dönem Kıyı'ların geleneğinin üstlenildiği, yeni gelişmelerle daha gelişkin ve yurt ölçüsünde bir dergi çıkarma yoluna girildiğinin anlatımıdır: "Sanat dergileri, zaman zaman çıkıp geldi toprağımızın derinliklerinden. Nice insanımız boy verdi bu güzelim sayfalarda. Her sayfada şiir vardı, öykü vardı, güzellik vardı... Kentimizdeki sanatsal etkinliklerin soluğunu, yüreğinde sanat rüzgârları esen nice insanımıza taşıyan sanat dergileri, yıllar boyu önemli bir sorumluluk üstlenerek, sıcacık bir okul görevi yapmıştır... Bugün aynı coşku içinde olan, ancak yazınsal bir ortam bulamadığı için ürününü yayımlayamayan sanatçılara yeniden kucak açılmaktadır. Gerçek anlamda sanatı, kültürü yaşamın vazgeçilmez bir yanı olarak gören kişilere el uzatılmaktadır. Yazmanın ateşini yüreğinden hiç eksiltmeyenlere seslenilmektedir. Üniversitemizle, eğitim kurumlarımızla kültürel kuruluşlar ve yerel yönetimlerin sanatsal çabalarıyla gittikçe büyüyen, gelişen sanat / kültür ortamına 'ses' olmanın inancını taşımakla yola çıkıyoruz... İlk KIYI'dan bugüne çeyrek yüzyıl yol almışız. Hep kesintilerle sürüp giden çabalar, her çıkışta büyüyen sevinçler, kapanış sahnelerinde suskunluk, yeni arayışlar. Yeni bir dergiyle çıkıyoruz bir daha. Yeni bir soluk, yeni bir sevinç, bir önemli girişim. Sayfalarımız, sanatın güzelliğinin bilincine varan, onun sorumluluğunu üstlenen herkese açıktır."

KIYI, bu yayın döneminde, daha özenli bir baskıyla, birinci hamur kağıda on altısayfa olarak hazırlanır. Biçimin yanı sıra, gelişmiş bir içerik ve anlayış egemendir sayfalara. İlk sayıdan başlanarak hemen hemen her ay bir

değer tanıtılır. **Teymur**'la başlayan bu çalışma, **Orhan Peker, Bedri Rahmi Eyuboğlu, Arslan Pulathanelli, Ömer Kayaoğlu, Aliye Aşırbaylı, Subutay Hikmet, Ö. Turan Eyüboğlu, İsmet Zeki Eyüboğlu, Naim Tirali, Sabahattin Eyüboğlu, Hüseyin Avni, Murat Uraz, Ali Ulvi Eyüboğlu, Ömer Akbulut, Süleyman Kazmaz, Ö. Hikmet Karahasanoğlu, Murat Kabaz, Nesip Yağmurdereli, Halit Ağanoğlu** gibi değişik alanlarda ürünler / hizmetler vermiş değerler enine boyuna işlenir, genç kuşaklara tanıtılır.

Kendi toprağından kaynaklanıp, ulusal ölçekte bir dergi olma yolunu seçen Kıyı, bu anlamda, örneğin, **Çorumlu** yazar **Şükrü Gümüş** ve **Çanakkaleli** ozan **Bedri Gider**'i de sayfalarında tanıtır

KIYI, hemen hemen her sayı ele alıp incelediği değerlerle Türk edebiyatına hiçbir derginin başaramadığı kaynakça görevini de yerine getirir. Bu tür çalışmaların başında **Ahmet Özer** bulunur. **Özer**, incelemelerin büyük bir bölümüne imzasını atar ve 50'li sayılara kadar ciltleri dolduracak oylumda bir inceleme yapıtı oluşturur.

Trabzon'da yetişmiş sanatçıların yanı sıra, tarih boyunca yayımlanmış dergiler, gazeteler de ele alınıp gün yüzüne çıkarılır. Eski fotoğrafçılar, eski sinemalar vb. gibi çoktan unutulmuş nostaljik değer ve yapılar da okuyucuyu şaşırtıcasına ard arda sayfalarda yer alır. Elli yıldır Türk edebiyatının yazar ve yapıtlarının seceresini tutan, zengin bir edebiyat arşivini bitip tükenmez enerjisiyle adım adım kuran **Arslan Pulathanelli** de bu tür çalışmalara kaynakları ve emeğiyle,kimileyin de kalemiyle katılır. Kıyı'nın bu tür çalışmaları yurt kamuoyunda da yankı bulur. Örneğin, **Arslan Pulathanelli**, KIYI'nın yayını üzerine TRT radyo ve televizyonlarından kamuoyuna tanıtılır.

KIYI, giderek tanınmış - tanınmamış, usta - yeni yetişen, tüm sanatçıları sayfalarında bir arada sunan, özgün inceleme ve araştırmaları edebiyat dünyasına kazandıran bir dergi kimliğine bürünür. **Mehmet Yaşar Bilen**'den **Muzaffer Uyguner**'e, **Talip Apaydın**'dan **Fethi Savaşçı**'ya, **Cengiz Bektaş**'tan **Burhan Günel**'e, **Necati Güngör, Cengiz Gündoğdu, Hicri İzgören, Durcan Yaşacan, Sunullah Arısoy, İ. Kemal Karadayı, Gülten Akın, N. Kemal Otyam, Enver Atılgan, H. İzzettin Dinamo, Güngör Gençay, Hilmi Yavuz, Yekta Güngör Özden, Fakir Baykurt, Bedrettin Aykın'a** degin bir çok sanatçı KIYI sayfalarına imza atarlar.

KIYI, birinci yılının sonunda, okuyucusunun bir profilini çıkarmak için anket düzenler. Bu, bir anlamda kendine ayna tutmak, dergiyi otuz yıldır aralıklarla da olsa ayakta tutan okuyucusunu daha iyi tanımak amacını güder. Bu ankete göre KIYI, artık yalnızca **Trabzon**'a seslenen bir yayın olma özelliğini çoktan aşmıştır. Tüm yurtta okuyucusu vardır. **Trabzon** dışından ankete katılanların oranı % 69 olur. Okuyucuların mesleklerinin yarıya yakını **"eğitim"**le ilgilidir. **Ankete** katılanların % 82'sinin dergiyi abone yoluyla edinmesi ise derginin yayın istikrarının nedenini ortaya çıkarır.

KIYI, bu döneminde sanat yayıncılığına da başlar. İki kitap yayınlanır **"Kıyı Yayınları"** adına: **Gündoğdu Sanımer**'in **'Karayelin Sürüleri'** adlı şiir kitabı ile **Pelin Dursun**'un **"Tomurcuk"** adlı yapıtı okura sunulur.

Yeni dönem Kıyı, dördüncü yılında yeni bir atılımın eşiğine gelir: Sayfa arttırmak. Yurt çapında bir çok derginin ancak birkaç sayı dayanabildiği, ard arda kapandığı ya da baskı kalitesinden, sayfa sayısından ödün verdiği bir dönemde KIYI, yine birinci hamur kağıda ve ikiye katlanmış oylumuyla çıkmaya karar verir. Bu karar, edebiyat

dünyasında ilgiyle karşılanır. Örneğin **Fakir Baykurt, "Trabzon'da çıkan Kıyı bana sürekli olarak umut ve iyimserlik veriyor... Yok, hiç bir şey gelmiyor! diye düşünüldüğü anda Trabzon'dan Türkiye'nin sanat mozayiğine umut ve iyimserlik veren adlar, ürünler katılıyor."** tümceleriyle değerlendirir bu atılımı.

KIYI'nın on altı sayfalık son sayısı **"32 Sayfaya Doğru"** başlığıyla çıkar. Duyuruda şöyle denir: **"53 aydan beri düzenli olarak yayınlanan KIYI'nın sayfaları, işin gerçek tarafı, yapmak istediklerimizin çok azına ortam oluşturabiliyordu. Ancak yine de sayfalarda bir yoğunluk, ürünlerde bir düzey tutturulmuştu... Okurlarımızı, başından beri dergimizi ellerine bıraktığımız dostlarımızı, dünyanın güzelleşmesine katkıda bulunanları göreve çağırıyoruz. Hedef, 32 sayfalık KIYI'nın binlerce kişiye yeni renkler yeni tatlar taşımasıdır... 1961'in Ekim ayında ilk kez okurlarıyla buluşan KIYI, 1969, 1981 ve 1986 dönemlerinden geçerek, kesintili de olsa 104 sayılık bir birikime ulaştı. Gelecek yıl bu birikimin 30. yılı. KIYI, gücünü 30 yıllık birikimden, kendine özgülükten alıyor. KIYI bugüne değin sayfalarında yerel düzlemde, kendi ikliminde soluk alan değerlerden evrensel olana uzanan bir çizgide köprü oldu. Yöresel bir dergi olmayı düşünmeden, edebiyatın nabzını tutmaya özen gösterdi. Amacımız, bu kimliğimizi sonuna değin geliştirerek korumak. Kendine özgülükte bir örnek oluşturmaktır."**

Otuz yıl önce, ilk çıkış duyurusunda **"KIYI'mızın dalgaları günden güne genişledikçe, tayfaları her geçen sayı daha bir çoğalacak ve daha bir güçlü karşınıza çıkacağız."** biçiminde özetlenen gelişme umudu, 104. sayıdaki duyuruyla yeni bir anlam kazanıyor ve KIYI özgün çizgisini, kimliğini pekiştirmede yeni soluklar kazanıyordu.

KIYI, son dönem bir de şiir yarışması düzenler. **Trabzon**'da uzun yıllar yaşamış, bu kentin kültürüne yapıtaşı olmuş **İlhan Demiraslan** adına düzenlenen yarışmanın sonuçları, ozanın 10. ölüm yıldönümünde açıklanır. Birincilik ödülünü **"Allah ve Tango"** adlı kitabıyla **Özkan Mert**, mansiyon ödülünü de **"Doruktaki Koltuk Boş"** kitabıyla **İbrahim Yıldız** alır.

Yeni bir yılla birlikte KIYI'nın 30. yılına tanık olan iki eski **"Kıyıcı" Rasim Şimşek** ve **Gündoğdu Sanımer**, dergiyi sırayla şu tümcelerle tanımlarlar: **"Son Kıyı, kimi yönleriyle önceki KIYI'lara benziyor. Ben ayrılan yönünü belirtmek istiyorum. Daha önceki KIYI'lar, sanat olarak diyebileceğimiz yeniliklere yer veremiyordu. Bunların bir bölümü dördüncü KIYI'da kapak bir olayla ya da bir manşetle gündeme getiriliyor. İçerikte de bunun yansıması olan yazılara yer veriliyor... Amacımız, Kıyı'da yetişenlerin tümünün Kıyı dışında kalmamaları. Bu nedenle de dergide ürünü yayınlanan herkesle sıcak bağlar oluşturmak gerekir."**

"Bu son KIYI, dördüncü KIYI umarım sürer gider. Benim çok özlediğim bir olay gerçekleşmiş olur. Bizden genç kuşaklara bu sevdayı aktaralım diyorum... Son Kıyı'mız Trabzon dışında Türkiye'nin değişik bölgelerine açılma bakımından olsun, abone bakımından olsun, yankı açısından olsun diğer KIYI'lardan çok daha önde gidiyor. Bunu hepimiz görüyoruz. Bu KIYI'yı daha çok seviyoruz."

Son dönem Kıyı'ya hemen her alandaki emeğiyle katılan **Ahmet Özer** de, şu tümcelerle belirtir düşüncelerini: **"İlk KIYI'dan son KIYI'ya kadar KIYI'da sizler yer almasaydınız, ben bu KIYI'ya bu kadar emek vermezdim... dergiyi amatörlük boyutlarından soyutlamaya çalıştım. Gördüğüm kadarıyla, okur edebiyatta içtenlik arıyor. Biz de arıyoruz bunu. Bu nedenle ben, KIYI'da bir çok dergide olmayan bu içtenliği oluşturmaya çalışıyorum... Ben KIYI'nın nice yüzüncü sayılara ulaşacağından umutluyum."**

KIYI, 30. yılında... Bölgeci olmadan yerelle evrenseli harmanlayabilen, tüm **Türkiye** ile bir çok ülkede okuyucu bulan, satış grafiği ile edebiyat basını arasında ön sıralarda yer alan KIYI; otuz yıl öncesinden bugüne emeğini esirgemeyenlerle, bu sayfaları bir okul olarak değerlendirip edebiyat dünyasına yelken açan gençlerle her ay güzellikler taşıyor binlerce kişiye. Dileğimiz, bunun sonsuz olması.

30. yılımız tüm emeği geçenlere, yazarlarımıza ve okuyucularımıza kutlu olsun. ●

tecelli'nin öyküleri

● Tamer K. BİLGİN

Fatma arkadaşı Aynur'a yazdığı mektubun bir yerinde şöyle der: **"Su bulamadığımdan kar suyu içiyorum. Çünkü bu köyde su yok. Yani çeşme yok! Kaynak yok! Kuyu yok!"**

Doğa ve insan. Kimi yerde iki dost, kimi yerde acımasız iki düşman. Doğa, insanın susuzluğunu gidermek için kar sunuyor ona. Herakol'un karı su oluyor, ekmek oluyor köylü için. Ta ki ilçeye buzdolabı gelene dek. Köylünün dilinde kar **"berf"**, kar satıcıları **"berfin"**dir. Berfin öyküsünde ilk göze çarpan teknolojinin insana getirdiği ile götürdüğüdür. Bir yanda insan yaşamına kolaylık sağlarken, diğer yanda koca bir köy için geçim kaynağının kesilmesi demektir teknoloji. Sayısız üstünlükleriyle bir şey ifade etmez teknoloji köylü için, berfin için. Elektriğin gelmesi, ilçeye buzdolabının girişi kar satışının durması ve ekmek kapısının kapanması demektir. İlk aşamada doğrudan yararını göremediği teknoloji **"kurşunlar dökülesi"** bir olgudur. İşte Berfin'de teknoloji karşısında insan ikilemini yansıtır yazar.

Çamaşıryıkar öyküsü de, bu ikilemi gözler önüne sermesi bakımından ilginçtir. Çamaşır yıkayarak geçimini sağlayan Hazal Bacının karşısına çıkan düşman ise çamaşır makinesidir. Teknolojinin insan yaşamını değiştirmesi, makineye düşmanlığı doğurur. **"alanlar sevindikçe Hazal Bacı üzülüyor. Ne olacaktı? Ekmek elden gidiyor. Oğlu Abdo da kızıyor buna. Hepsini balta ile parçalamak istiyor."** Avrupa'da kapitalizmin ilk gelişme yıllarında işsiz kalan insanların makineleri kırması, parçalaması gibi.

Gelişen dünyanın değişen koşulları bu. Eskiye karşı yeni, el emeğine karşı makine, robotlaşma, bilgi çağına giriş... **"Makina yeni. Hep böyle olmadı mı. Yenilmedi mi eski. Hep böyle oldu ve olacak. Hazal da yenildi. Her eski gibi. Kabullenmemek bir inat."**

Nâzım Hikmet **"Bize sahici insanların içini, dışını, kavgalarını, ihtiraslarını anlatan bir edebiyat lâzım"** (1) der.

Berfin (2) adlı öykü kitabıyla bunu gerçekleştirmeye uğraşıyor Tecelli. Tam anlamıyla başardığını söyleyemeyiz. Gelecekte vereceği ürünler başarısını pekiştirecekti. Fakat bu başarıya ulaşması için, dili çok iyi kullanmasını bilmeli. Öykü olsun, şiir olsun, edebiyat dil yanlışını hiç kaldırmıyor. Dil işçiliğinin çok önemli olduğu bir alan edebiyat.

Kitaba bir önsöz yazan Fikret Otyam **"Tecelli'nin öyküleri bir saptamadır, bir belgelemedir, olanı göstermektir, anlatmaktır"** demektedir. Gerçekten yaşadığını, gördüğünü anlatmaktadır yazar. Burada yazarın iyi bir gözlemci olduğunu vurgulamak gerekir. Gözlemleri de genellikle kırsal kesimden. Bu yörelerin koşullarını, insan ilişkilerini dile getirmeye çalışır.

İşte birkaç örnek:

"Düve iken alıp büyüttüğü, gözü gibi baktığı, çocuğu gibi sevdiği ineği bir domates için öldürülmüştü."

"İnek canına karşılık insan canı, olur mu!"

"Üstelik daha çok tezek yaparak, hem de ağırbaşlı davranışlarıyla evlilik çağının geldiğini gösterebilirdi."

"Burada öyle şeyler olmaz. Olsa bile ağan hemen cezasını verir. Onun topraklarında düzen vardır, adalet vardır."

Daha çok köyü anlatıyor dediğimiz Tecelli, kentsel ilişkileri de usta bir gözlemci olarak çarpıcı biçimde anlatır.

"Baban iyi dostumdu. O da şehir hastası. Bir gitti bir daha da gelmedi. Gidiş o gidiş. Sen döndüğüne iyi ettin. Yaşanır mı şimdi şehirlerde. İçine ettiğim yeri. Tuvaleti bile para. İnsanlık yok, arkadaşlık yok, dostluk yok. Herşey çıkar üzerine kurulmuş."

Metalaşmanın daha yoğun bir şekilde yaşandığı kent ile insan duyarlığının pek kaybolmadığı köy arasındaki fark vurgulanır. Fakat bu duyarlık öyledir ki, bazen can verir bazen can alır. Yemin öyküsünde olduğu gibi. Sonuna doğru gerilimin arttığı ve okuru saran Yemin yaşanmış bir öyküye benzemektedir. Yazar bu öyküde tüfeği iyi bir zamanlamayla patlatmaktadır.

Baton (3) Tecelli'nin ikinci öykü kitabı. Yine aynı kaynaktan beslenen öyküleri okuyoruz kitapta. Toplam sekiz öykü. Baton'da yer alan öykü kişilerini kırsal kesimden seçen yazar, bazı öykülerinde gerçekçilikten uzaklaşıyor. Yaşam gerçeği ile öykü gerçeğinin birebir çakışmasını savunmakla beraber, kendi içinde öykü gerçeğini yakalamak önemlidir.

İnsanı ruh hali içerisinde derinlemesine işleyemediği için pek gerçekçi tipler yaratamayan Tecelli, belleklerde iz bırakacak öykü kişileri yaratmanın yollarını aramalıdır. okur öykünün sonunda biraz sarsılmalıdır. Yemin öyküsünde olduğu gibi. Meryakus Kayaları öyküsünde, ölüm karşısındaki Hamit'in davranışı, konuşması gerçekçilik dışında kalıyor. Bu bağlamda Gap Yatırı adlı öyküyü de gerçekçi bulamıyoruz.

Tecelli'nin Berfinden, Baton'a dilini geliştirdiği pek söylenemez. Dilde tutumluluğu olmadığından ritmi düşürdüğü görülüyor. Tek bir örnek vereceğim. Aşür öyküsünde, **"Başçavuş uçuruma varıncaya kadar, Aşür yok olmuştu"** tümcesine hiç gerek yok. Öyküyü bir de bu haliyle okuyun. Sizin için birşeyler değişecek mi?

İlk kitabıyla umut veren bir çıkış yapan Tecelli'nin önündeki temel sorun, yalnız gözlemcilikle kalmayarak daha yoğun bir şekilde öykü yazması olmalıdır. Bu dileğimizin Botan'da gerçekleştiğini söylemek biraz zor. Yazar evrensel boyutlar bağlamında düşünerek yazdığında gerçekçi öyküleri bir işlevsellik de kazanacaktır. ●

(1) Sanat ve Edebiyat Üstüne, Nâzım Hikmet, Bilim ve Sanat Yayınları, Ocak 1987
(2) Berfin, İz Yayınları, Ocak 1987
(3) Botan, İz Yayınları, Ocak 1989

Özkan Mert'le söyleşi:

çağdaş bir dünyadan imgeler ve sesler iletmeye çalışıyorum

- Sayın Özkan Mert, uzun yıllardır Türkiye dışında yaşıyorsunuz. Türkçenin sıcaklığının uzağında olmak şiirlerinize nasıl yansıyor?

- Bu "uzaklık" benim Türkçeye yaklaşımıma yeni bir boyut kazandırıyor sanıyorum. Türkçeyi, İsveç dilinin laboratuvarında neşterlemek olanağı veriyor. Sözcüklerin patlama noktalarını, görüntülenimlerini yakalamamda "bilinmeyen" açılar sağlıyor. Türkçe, sürekli olarak İsveçce ile döllenerek şiir birimleri oluşturuyor. Buna 'şiirsel döllenme' de diyebiliriz. Bir ozan, sözcüklerin içindeki 'değişmezlik' ve 'değişkenlik' merkezlerini çok iyi tanımak durumundadır.

İngilizce 'time' ve İsveçce 'Tid' sözcüğü bana çok doyurucu gelmesine karşın, bunun karşılığı olan 'Zaman' sözcüğü yetersiz gelmiştir. Bu sözcüğü karşılayacak yeni bir sözcük üretilmeli bence. İsveççe'de en çok sevdiğim sözüklerin başında 'Tidslös' (zamansız / sınırsız) gelir. "Tidslöst vacker" zamanla sınırlandırılamayan bir güzellik demektir. Bunu, Türkçe 'zaman' sözcüğünü kullanarak anlatmak güçtür. "Ölümsüz güzellik" demek gerek belki de. Buna karşılık 'Lodos rüzgârlarının püfürdeyişini' anlatacak İsveççe sözcük bulmak da kolay değildir. Türkçe 'HÜZÜN sözcüğünün güzelliğini hiç bir dilde bulmak mümkün değildir sanıyorum.

Yüzlerce dilin cirit attığı bir "dünya laboratuvarı"nda, Türkçeyi ve Türk şiirini öncü yapmaya çalışıyorum; gücümün yettiğince.

- Şiirinizde bütün dünyayı imgeleştiriyorsunuz. Bu büyük imgenin ve dilinin Türk şiir okuyucusunda karşılığı olduğuna inanıyor musunuz?

- Hepimizin içinde yaşadığı tek bir dünya var: Bu dünya çok hızlı bir değişim içinde: Yıkılmaz sanılan duvarlar yıkılıyor, kendisini halkın babası sanan diktatörlerin dönemi kapandı. Bir tarafta özgürlük ve demokrasi rüzgârları eserken, diğer tarafta savaş rüzgârları esiyor. Bence en önemli olan şey: Dünyanın bu hızlı değişiminin ayak izlerini iyi yakalamak. Ve içinde olmak, uzaktan bakmamak.

Yaşadığımız bu küçük ve sevgili dünyamızda herşey herkesi etkiliyor. Herşeyin herkeste karşılığı var. Ozan bunu şiirleriyle yakalamak durumundadır. İnsanların birey olabilmeleri, kendilerini bütünlemeleri, dünyanın kendilerinde ne kadar karşılığı olduğuyla ilgili bir sorundur. Bu ülkeler için de aynıdır. Ben çağdaş bir dünyadan imgeler ve sesler iletmeye çalışıyorum Türk okuruna. Türk okurunun da buna büyük gereksinimi olduğu inancındayım.

- Şiirinizde düzyazı tuzağını dize işçiliğine yönelerek aştığınızı görüyoruz. Son kitabınız ALLAH ve TANGO'nun 'Duvar yazıları' bölümü buna bir örnek. Bu bağlamda: Şiir söyleminize yeni olanaklar yaratmayı denediğinizi söyleyebilir miyiz?

- Duvarlara, metrolara, trenlere, otobüslere, WC'lere yazılan yazılar, şiirler çok ilginç gelmiştir bana. Bir anlamda halkın şiiridir bu. Çıplak bir şiir, bir çığlık belki de. Bu yazılarda en gizli kalmış duygular, düşünceler vardır. Ancak WC kapısına yazılabilir. Çünkü hiç bir yerde WC kapısındaki özgürlük yoktur. Yaşamın en çıplak şiiri dediğim bu yazılardan esinlendim 'Duvar yazılarında'. İnsanın kendisine ve başkalarına karşı söylemekten korktuğu şeyleri söylemeye çalıştım. Bunlar tek dizelik şiirler oldu. Bunları en yüksek estetik düzeyde söylemeye çalıştım. Amacım, insanı en çıplak bir şekilde en gizli yönleriyle ortaya çıkarmaktı. Dize işçiliği çok önemli, bu bağlamda Perfektionist' olduğumu söyleyebilirim.

- Dünyanın kuzeyinde, günümüz Türk şiiri nasıl görünüyor?

- Açık söylemek gerekirse, dünyanın bu köşesinde Türk şiiri diye bir şiir yok. Nazım Hikmet'in adını duymuşlar. İki üç şiirinin çevrildiği küçük İsveççe bir kitapçık var. Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rıfat ve Nazım Hikmet'in şiirlerinin İsveççe çevirilerini içeren küçük bir antoloji de: Aşk, ekmek ve şarap,adını taşıyor. Hepsi bu.

Kuzeyde, Türk şiiri neden tanınmıyor?

Bu sorunun pek çok yanıtı var. Hatanın en büyük kesimi Türkiye'nin izlediği politikalarda. İsveç'teki edebiyat yaşamının bağnazlığı ve dışa kapanıklığı, yabancı edebiyatlara karşı ilgisizliği de önemli nedenler arasında yer alıyor. Bildiğim kadarıyla İsveççe şiir kitabı yayınlanan iki ozanımız var: Lütfi Özkök ve ben.

- Günümüz Türk şiiri ile sizin 60'ların sonundaki hareketiniz arasında bir kan dolaşımı sürüyor mu?

- Biliyorsunuz 1969 yılında ANT dergisinde 60 kuşağı olarak 4 ozan açık oturum düzenleyerek manifestomuzu yayınlamıştık. Buna imza koyan 4 isim: Özkan Mert, Ataol Behramoğlu, İsmet Özel ve Süreya Berfe idi. Benim şiirim ile adı sayılan diğer 3 ozanın şiiri arasında en küçük bir kan

dolaşımı olduğunu sanmıyorum bugün. Buna karşılık, her yeni şiir kuşağının, ya da akımının, kendinden önceki şiir kuşaklarının üzerine basarak kendini kabul ettirmeye kalkması Türk şiirini çok kötü bir şekilde etkilemiştir. Bir değerler birikimi oluşmasını engellemiştir. Her yeni şiir kuşağı kendinden önceki kuşakları çiğneyerek değil, özümseyerek yükselebilir. Bunu hepimizin öğrenmesi gerekiyor. Kuşaklar arasındaki şiirsel kan dolaşımının sürdüğü kanısındayım.

- Yeni çalışmalarınızı biraz tanıtır mısınız?

- 1991 yılını bol bol okuyarak ve şiir düşünerek geçirmek istiyorum. Bu düşüncelerim ne ölçüde şiir yazmaya dönüşür bilmiyorum. 1992 yılında filmleşecek bir senaryoyu bitirdim. Konusunu söylemeyeceğim, fakat adı: YİTİK CENNETİN AVCILARI.

- Söyleşimiz İlhan Demiraslan şiri ödülü birinciliğini almanızla doğrudan ilgili. Genelde ödüllerin yazınımızdaki yeri, özelde Demiraslan ödülü üzerine neler söylemek istersiniz?

- Genelde, ödüllerin yazınımızı olumlu etkilediği kanısında değilim. Kimin kime, hangi ödülü ne ölçülere göre verdiği belli değil. Kimi jürilerdeki üyelerin şiir beğeni ve değerlendirmeleri üzerine kuşkularım var. Bir, al gülüm ve gülüm havası sürüp gidiyor. Türkiye ünlü kötü şairlerle doldu. Özellikle kırsal kesimlerden çıkan genç yeteneklerin bu 'al gülüm ver gülüm havası' içinde harcanmasından korkuyorum.

Demiraslan ödülüne gelince, Ilhan Demiraslan genç yaşta yitirdiğimiz büyük bir yetenek. Türk şiiri, büyük kentlerimizin dışında, Trabzon gibi yerlerden gelen taze, sağlıklı şiirlerle ve ozanlarla temizleniyor. Türk şiirinin, kırsal kesimlerden gelen temiz rüzgârlara gereksinimi var. Bu arkadaşların dünya şiirini çok yakından izelmelerini ve kendi şiirlerinde yeni, özgün açılar kazandırmalarını salık veriyorum.

İbrahim Yıldız'la söyleşi:

kalemi silâh, yüreği mermi olan bir erdir sanatçı

- Sayın İbrahim Yıldız, İlk şiirlerinizin yayımlanmasından bu yana otuz yıl geçmiş. Bir kitap için neden bu kadar beklemek gereği duydunuz?

- 1957 / 1961 yılları arasında, **Karabük'te** çıkan "Karabük Postası" gazetesinde, her hafta pazartesi günleri **'Sanat Yaprağı'** düzenliyordum. O yıllarda çıkan dergi, antoloji, yıllık ve yerel gazetelerde şiirlerim çıkıyordu. Ne zaman kitap çıkarmayı düşünsem; **Nazım, Dağlarca** şiirine hayranlığım karşıma dikiliyordu, beni durduruyordu. Bu durum bana şiir yayımlamayı bıraktırdı. Ancak, yazmayı hiç bir zaman bırakamadım. Bir süre sonra; kuşkucu, eleştirici kazanımlar nedeniyle olsa gerek; yayımlanmış, yayımlanmamış şiirlerimi çok kıyasıya eleştirmeğe başladım. Bir sanatçının böyle bir sayrılığa düşmesi çok tehlikeli! Kitap çıkarma durumuna gelince; Değerli eleştirmen **Mehmet Yaşar Bilen**, yakın arkadaşım **Mithat Yaban, Behçet Necatigil**'in gözde öğrencilerinden biri olan, yazın öğretmeni **İbrahim Kaytmaz** gibi dostlarımın baskısı kitap çıkarma eşiğine getirdi beni. Örneğin: şiirlerimi gösterdim **Mehmet Yaşar Bilen: "Eleştir demeyi bırak, kitap çıkarmaya bak, geç kaldın bile" İbrahim Kaytmaz: "Bu şiirler, en azından birer İbrahim, yazınımızın bunlara da gereksinimi var,"** diyordu. **Mithat Yaban**: Kızgın tavrıyla, kitapsız yalvaç diye alay ediyor, ikide bir de, Devrek bastonunu gösteriyor, şiirlerim üzerindeki beyin terinin derecesini bilen bir kişi olarak, kıran kırana kavga ediyordu benimle. Bu olumlu etkenler, şiirime karşı olan yabancılaşmayı giderdi ve ısıttı... Mart / 1990'da **'Kıyıda Bir İbrahim'**, Eylül / 1990'da da **'Doruktaki Koltuk Boş'** adlı kitaplarımı çıkararak şeytanın bacağını kırıverdim.

- İroni, şiirinizde belirgin bir yer tutuyor. Bunun kaynağı nedir? Size bu şiirleri yazdıran 'Aykırı İbrahim' mi? Yoksa başka şeylerin mi aykırı olduğunu düşünüyorsunuz?

- Gençlik yıllarım, Cumhuriyetimizin gençlik yıllarına rastlar. Bu dönemde, akçacık kapaklı klâsik çeviri kitapları çıkardı durmadan. Okumayı sevenler, dergileri izlediği gibi, bu kitapları da izler, doymak bilmeyen bir okumayı sürdürürlerdi. Onlardan biriydim ben de... **Sokrates, Aristoteles, Anatole France, Renan, Alain** gibi ünlü düşünür ve sanatçıların ürünlerinden kanıma bu dönemde bazı olumlu, gerçek, güzel olguların geçmemesi ve bilinç altında, kaynak olacak denli birikmemesi olanaksızdır. Şiirlerimde; gülünç, eleştirici, kuşkucu ögeler bu birikimlerin dışa vuran yansımaları olabilir ya da insancıl, sevecen, laik yapım...

'Aykırı İbrahim' de insanlardan biridir. Onun da olumlu, olumsuz davranışları olacak elbette. İbrahim, öğrenimini sürdürerek, aykırılıklarını gidermeye çalışırken; toplum içinde yaşama geçen aykırılıkları da imler. Çarpık düzen ve çürüyen insan ilişkileri, insan kiridir! İbrahim bu kirleri şiir tadıyla yıkamayı, daha doğrusu, insan kirinin salt şiir gücü ve güzelliği ile arındırılacağını düşünür. Böyle bir birikim taşması sonucu, kendilerini yazdırma şiirlerinin, usanmak bilmeyen bir işçisidir İbrahim. Aykırılığı, aykırılıklara karşı olduğundan ve de grevci işgüdü direncinden gelmektedir. Dünyadaki çarpık düzenlerin sonucu olan yanlışların düzeltilmesine çalışanların başında sanatçılar gelir. Şiirleriyle aykırılıklar yapan İbrahim, bu güzel insanlar ordusunun; kalemi silâh, yüreği mermi olan bir eridir. Bu bakımdan, şiirlerimi, problem çözer gibi, bilerek yazdığımı söyleyebilirim.

- Şiirlerinizde zaman zaman politik tutumunuzu sivrileştiriyorsunuz, neden?

- Düzeni bozan, insan ilişkilerini çürüten; yanlış, çirkin, çıkarcı politikalardır. Sanatçılar, bu yozlaşmaları, sevgi silâhını kullanarak yok etme savaşı verirler. Sivrilik yanlışları, tanık tavrıyla, açıkça söylemekten ibarettir. Politik tutumumdaki sivrileşme izlenimini kitabımın adı: **'Doruktaki Koltuk Boş'** veriyorsa, bu yanlıştır! Bu adı taşıyan şiirim okunursa fırtına durur ve ısınır. Benim şiirimin görevi: Yoz ağaçlara aşı yapmaktır!...

- Şiirinizi kurarken imgeye pek güvenmiyorsunuz. Bu anlamda, Garip şiiriyle bir kan bağınız olduğunu söyleyebilir miyiz?

- Bir sanatçının, öteki sanatçıların tümüyle bir kan bağı olduğu kaçınılması olanaksız bir gerçektir. Ancak, imgeden yola çıkarak, böyle bir yargıya varmak yanlıştır. Salt, O büyük şaiirlerimizle şöyle bir akrabalığım olduğu kanısındayım: Garip şiirinin üç büyük ustası **Orhan Veli Kanık, Oktay Rıfat, Melih Cevdet Anday**'ın şiirleri basit ve kolay yazılmış görünümlüdür; şiirlerinin öz ve biçimleri bir bütün içinde, bozulması olanaksız bir ustalıkla, bütünleştirilmiştir; imge, gizli bir biçimde, şiirin bütününün yüreğine yerleştirilmiştir. Dize şairi olmayı, dizelere imge yüklemeyi hiç mi hiç usumdan geçirmediğine göre,çok yakın bir kan bağından sözedilmesi doğru olur mu bilemem. Aslında, ben hep **'Aykırı İbrahim'**i aradım şiirlerimde. Bu mühürün okunup, okunmadığını zaman gösterecek ve yargılayacaktır.

- Şiirinizi Türk şiiri içinde nereye oturtuyorsunuz?

- Şiirimi, Türk şiiri içinde bir yere oturtmak bana düşmez. Ben sadece görünen köyü yapıyorum!..

- Söyleşimiz İlhan Demiraslan şiir ödülü mansiyonu almanızla doğrudan ilgili. Genelde ödüllerin yazınımızdaki yeri, özelde Demiraslan şiir ödülü üzerine neler söylemek istersiniz?

- Ödüllerin yazınımızda büyük bir yeri olduğuna, öteden beri inanıyorum. Hangi nedenle olursa olsun, tanınma olanağı bulamamış sanatçıları günışığına çıkartıp, tanınmalarını sağlıyor. Çoğu kez, bu yarışmalar, ölen sanatçılarımız adına düzenleniyor, onları da diriltiyor ve yeniden gündeme getirerek, yayımlanmamış ürünlerin yayımlanması olasılığını gözler önüne seriyor. Örneğin, çok değerli bir şair olarak, Türk şiirindeki yeri belli olan **İlhan Demiraslan**'ın **"İncir Ağacı" ve "Eller Ekmeğe Doğru"** adlı iki yapıtı genç sanatçılar ve okuyucular tarafından aranacak, yayımlanmamış şiirlerinin de kitaplaşması istenecektir. Gerek doktor olarak mesleği bakımından, gerek sanatçı olarak şiiri ve kişiliği bakımından üstün insan nitelikleri unutulmayan **İlhan Demiraslan'ı** gündeme getiren ailesi ve yazınımızda büyük bir yeri olan Kıyı dergisinin olumlu davranışları her zaman takdirle anılmaya, saygı duyulmaya değer diye düşünüyorum.

- Yeni bir kitap için okuyucu ne kadar bekleyecek. Yeni çalışmalarınız var mı?

- Üçüncü kitabım yayımlanmaya hazır, adı: **"Işığın Kanı'**, Mart / 1991'de çıkacak. Sağlığım elverirse ki, gözlerim ve beynim sağlam, dördüncü kitabımın, 1991 / Eylül ayında çıkması için çalışıyorum. Bu kitabım bir şiir kitabı değil!...●

KIYI

dalga dalga aydınlıktı gördüğüm

Necmettin ÇAKIR

bir elimde ateş
bir elimde çıra
ateşle çırayı yakıp güneşi arıyorum
  denizlerin mavilere ıslanmışını
    konuşanını çiçeklerin gürül gürül
      ve ırmakların susmayanını

korktular birileri aranışımdan
yüzlerinde insanı maskelerinin hıncı
ve yürüdüler üstüme hayından öte
  korkularından
yüreğime zindanlar oydular
  zindanlarına sevgilerimi koydular

tutundum saçlarına bilge bir seher vaktinin
buldum güneşi pırıl pırıl sulara dökülmüş
sevgilerim coştu baharlar sürünmüş
  ormanda yeşil yeşil
    toprakta damar damar
      canımda oluk oluk

işte masmavi bir gökyüzü üstümde
bir elimde güneşin gölgelerden süzülmüş saçları
bir elimde kitaplara dokunmuşu ilmin
karanlıkta dalga dalga aydınlıktı gördüğüm
  demirl dantel dantel işleyen sevda
    merhaba özgürlüğüm

hançerini kendi yüreğine deneyen şiir

● Tuğrul Asl BALKAR

her yıldız kendi uzaklığına akar[1]

Taşranın yazgısıdır: gecikmeye yargılı olmak. Kimi zaman,yaşamın önünde ve önde olma yönündeki davranışlar bile gecikerek, çevreden merkeze gelir, dalgalanarak yansır. Gücü başlangıçtaki durumuna göre yumuşamıştır. Bu nedenle, her insan - teki özelinde söylersek, olan - bitene tavında ulaşmak olası değil gibidir.

Sedat Şanver'in şiirlerini ilk kez **Ankara**'da yanılmıy-orsam 1986 yılında, **Dilin İsyanı**[2] kitabıyla tanımıştım. Hâlâ usumda: **"hayata denk düşen sözlerde arama beni"** dizesi. **"Tepkili ve öfke, şiirinin kaynağı"** demişti, **M. Mahzun Doğan**. İnsan belleği inginç bir düzenek: unutmak için harcadığı çabayı anımsamak için de kullanması gerekiyor sanki. **Aşiret ve Otomobil**[3] yayımlanınca, yeniden döndüm **Dilin İsyanı**'na. Şiir okumak, şiiri tanımak o şiirleri üreteni tanımaktır bir bakıma. Şiir, buna elverir. Şairin dünyası - öznel dünyası - bütün bileşenleriyle gün ışığına kavuşur. Bu bütün, bir yandan **işaret edilmek istenen**i diğer yandan bilincin derinliklerine ilişkin gizli ve kuytuda saklı ip uçlarını taşır.

Şiirseli uzun dizelere yaslanıyor **S. Şanver**'in. Uzun dizeleri şiirselin zorunlu bir öğesi konumuna sokuyor. Gerek **Dilin İsyanı**'nda gerkese **Aşiret ve Otomobil**'de rahatlıkla görülüyor bu tavır:

"aşkın tutsak bir işçisidir. Ve onlar iyi günleri
simgelerler"[4]

★

"vurgunlara adı yazılı bir gölgeydin. Adın sancılanan bir
gölgeydi."[5]

★

"Kırlara çıkıp koltuk değneklerimi bir uçuruma
yuvarladım."[6]

★

"erdem yağmurlarında ıslanmış kağıtlara yazıyorum
seni"[7]

★

"Ölümün büyük törenler ve apoletlerle yaklaştığını
gördük doğuya"[8]

★

"Mutsuz çocuklar gibi mahalle bilgesine yorumlatıyorum
düşlerimi"[9]

★

"Düşün ellerimizi bir yerlere gizlesek, suç'un uzağına
götürsek / gözlerimizi"[10]

★

"yeni resimlerim var artık, dostlarım afilli duruşuyla
tanıyor / yüzümü"[11]

Kuşkusuz, rahatlıkla görülen bu tavır, **bilinçli** bir seçim özünde. **Anlatılan**ın öngördüğünü gerçekleştirmeye yönelik. Şiirselde **anlatılan**ın akış hızı ile eş - zamanlı bir gidiş sağlıyor. Böylelikle, uzun dizelerle sağlanan gerilim, okura, **'nasıl'**ın şiirdeki **olabilirliklerine** işaret ediyor. Kısa va orta uzunluktaki dizeler ise bir tür **bağ** ya da **destek doku** gibi örülmüş. Bundan, kısa ya da orta uzunluktaki dizelerin yığma ya da yığılmaya yol açtığı izlenimi edinilmemeli. Bağ ya da destek doku örgülemesi de kendi başına başarılıdır:

"Bir rüzgâr bütün kağıtlarımı götürebilir, adını
unutabilirim
Adresin silinir kalemimden
Yorgun bir ömrün çocuğuyum, göçebe bir söz yitirmişim
Yaşamak için daha başka şarkılara da dökmeliyim
kendimi"[12]

★

"Kan soğudu
yara kapandı
eşkiyanın taziyesi de unutuldu belki
Demiri işliyen ve dostu kucaklayan ellerinle cezalandırıldın."[13]

★

Yaşanan süreçlerin dizelere yerleştirilmesinin teknik zorunluluğunu vurgulamak tavrıdır bu, gel , geç değil, süreklilik kazanmış ve kendini biriktirerek ulaşılmıştır.

aslında herşey apaçık ortadaydı

Feriha ALTIOK

Koşup dururken
bilinmez kaçıncı avuntunun ardında
eriyip gitti mum
ve dayandı alev parmak uçlarına

aslında herşey apaçık ortadaydı
yine de kalktı aynalara çattı
ve ıssız köşelere çekilip
kendine dipsiz sığınaklar kazdı

yorgundu
durdu
yaşam ırmağında
son konumunu buldu
o çılgın martı seslerini hâlâ duyuyordu

uzandı
binlerce kadının
bastırılmış isyanını başucundan
çekti çıkardı
artık yüzünden oluşan
bir orduyla savaşmayacaktı.

★ ★ ★

Dedin ki: yolun sonu. Dün gece ayrılıkta konakladık[14]

Şiirsel, şair için, kendisini kuşaktan dış dünyaya karşı çıkacak ya da uyumunu sağlayacak gücü barındırır. İster karş çıksın ister uyum sağlasın, bu güç, önünde sonunda "varolmamaya" karşı koyacak gücü de içermelidir. Şiirsel, varoluş ya da varolmayış arasında tercih yapmaz, tercihi, gücün kullandığı yönün uğraklarıdır ve tercih **şair ben'e** bırakılmıştır. S. Şanver; Dilin İsyanı ile başkaldırısını başlatmıştır. Öfkeli bir başkaldırıdır. Şiirindeki anlatıcı kimlik kendince haklıdır. Haklılığının kimi ip uçları için **şiirdeki ben**'in uğradığı haksızlıkları öne sürüyor. Nedensellik dikkati çekiyor. Aşiret ve Otomobil'de ise şiirdeki anlatıcı kimliğin başkaldırısı sürüyor. Bedelini ödeyerek: **"-bildiğim dillerde- / anlatamadıklarım için"**. Dilin İsyanı'ndaki **usul**, birden bire somut, sevgili **Arınç**'a dönüşüyor. Yazdığının ve yaşadıklarının karşılığını bulmuş olmanın etkisiyle, av ve avcı yer değiştiriyor. Dilin İsyanı **av** olmanın, Aşiret ve Otomobil ise **avcı** olmanın şiirini dile getiriyor. Yüklemlerin daha belirgin konuma gelmesi, kimliklerin saydamlaşması, nitelemelerin yaşamsal karşılıklarının doğallaşması **avcıda** daha göze çarpan bir düzen oluşturuyor. Kendi başına insan - tekinin değil, topluluk içindeki insan - tekinin soyağacını çiziyor.

Şiirsel aldatıcı ses güzelliklerine uzak duruyor. Tek tek imgelerin oluşturduğu şiirin bütününde görülen bütünsel - imge ağır basıyor. Zaman söylemi **dl'll geçmiş** ile **Şimdiki zaman** arasında sürekli gel git durumunda. Gel git'in yarattığı tedirginliği **gelecek zaman**a yapılan yumuşak göndermeler yumuşatıyor.

Dilin İsyanı'ndaki **Kaçış Şarkıları** ile **Beni ve Kendini Unut** şiirleri kitabın can alıcı şiirleri. Aşiret ve Otomobil'de ise **Seşal Yazıtları** ile **Suçlar, İtiraflar** aynı nitelikte. Özellikle **Natürmort**[15] yaşanılan andaki **ben**'in varoluşunu algılamanın şiiridir. Gerçek dünyada olduğu gibi şair **ben**'e, şiirdeki **ben**'in belirlediği gibi, kendisinden başka yol gösterecek yoktur: **"ölecek olsam kimin yıldızı eksilir gökten?..."** amansız ve acımasız sorusu **bu nedenle** sorulmuştur, şeyleşmeyi **'natürmort'** olarak dile getiren her iki **ben'e**. Göç izleği gerek anlatıcı öznenin iç dünyasında gerekse dış dünyasında ve ayrıca topluluktaki insan - tekleri için gizli bir art - izlek konumunda kendini duyurmaktadır.

Sedat Şanver, hançerini kendi yüreğinde deneyen şiirler yazıyor. ●

DİPNOTLAR:

*1. Aşiret ve Otomobil, **Sedat Şanver**, Ayrım Yayınları, No.: 5, Şubat 1990, s. 23.*
*2. Dilin İsyanı, **Sedat Şanver**, Kendi Yayını, Şubat 1985.*
*3. Aşiret ve Otomobil, **Sedat Şanver**, Ayrım Yayınları, No.: 5, Şubat 1990.*
4. Dilin İsyanı, s. 7.
5. Dilin İsyanı, s. 15.
6. Dilin İsyanı, s. 25.
7. Dilin İsyanı, s. 34.
8. Aşiret ve Otomobil, s. 11.
9. Aşiret ve Otomobil, s. 26.
10. Aşiret ve Otomobil, s. 31.
11. Aşiret ve Otomobil, s. 35.
12. Dilin İsyanı, s. 27.
13. Aşiret ve Otomobil, s. 11.
14. Dilin İsyanı, s. 19.
15. Aşiret ve Otomobil, s. 21.

yüreğimin dili

Talat AVCI

bedenimde
bir duygu yoğunluğu bazen
çepeçevre bir sevgi yumağı
bir duyarlığın gezinen eli

yüreğimde
iç kanamaların dili

gözlerimde
bir beğeni doruğuna tırmanış
bütünselliği bir güzelliğin
bir albeninin coşkun seli

yüreğimde
iç geçirmelerin dili

başımda
bir çelişkinin döngüsü
gelgitleri bir ikirciğin
bir sevdanın kavak yeli

yüreğimde
iç burkulmaların dili

naim tirali'yi aranan şiir...

Hasan MERCAN

Pürzerrin nere,
Piraziz nere...

sonra'lara
kalmış bir yürek dile
dile
gelmek kadar
onur verici yok derim
bir yelin sesini
çağrısını beklerim

selamlara
soyunmuş bir kalem ile
gele gele
gitmek kadar
gurur verici yok derim
bir el'in mektubunu
duygusunu özlerim

Pürzerrin, 1990

köy enstitüleri'nin yazılmayan tarafları /5

● Bekir SEMERCİ

Köy Enstitülerinde iş eğitimi; genel öğretim, yalnız kendi kurumları içinde yapılmazdı. Son sınıfa gelen öğrencilere, köy okullarında 2 - 3 aylık staj yaptırılırdı. Önce kurulan Köy Enstitüleri yeni kurulmakta olanlara, 30 - 40 kişilik yapıcı ekipler yollardı. Bu ekipler yardımına gittikleri Enstitü yöneticilerinin verdiği okul binalarını, üç ay içinde yapıp teslim ederlerdi. İşini bitiren ekiplere ödül olarak yurt köşeleri gezdirilirdi.

Köy Enstitüleri bugünün değeri ile milyarlarca lira değer taşıyan binaları, kendi öğrenci ve öğretmeniyle yapardı.

Ekip çalışmaları ile yardıma koşan enstitülerden bir örnek verelim:

Çifteler Köy Enstitüsü, 1940'ta ekipleriyle yeni kurulmakta olan **Aksu Köy Enstitüsü**'nün ilk yerleşim barakalarını yaptı. **Savaştepe Köy Enstitüsü**'nün önceki yerleşim yerindeki mutfak, yemekhane, kiler, hamam, yönetici binası ve okul binası yaptılar. Bu binaların yapımına o Enstitünün yeni gelen öğrencileri ve eğitmenleri de yardım ettiler. **Çifteler** ekipleri **Hasanoğlan** ve **Yıldızeli Köy Enstitüleri**nde de birer okul yaptılar. Öteki Enstitülerin benzeri örnek çalışmaları çoktu.

Köylerde staj yapan öğrenciler, köylerin toprak, işsizlik, göç, eğitim, üretim... kredi gibi köy sorunları üzerinde araştırmalar yapar; dosyalarını yöneticilere verirdi.

Köy Enstitüleri, köylülerin büyük ve küçükbaş hayvanlarının daha iyi gelişmesi için öğrencilerini çevresinde bulunan devlet haralarına; tarla - bahçe tarımının gelişmesi için de devlet çiftliklerine gönderirdi. **Çifteler Köy Enstitüsü** içinde bulunduğum 20 kişilik bir kurs grubu, **Çifteler Harası**'na gönderdi. Hara yönetimi, bizi at bakımıyla ilgili bir veterinerin yanına verdi. Veteriner bizi sıfat (atların birleşme) yerine götürdü.Köylü olmamıza karşın güçlü aygır ile kısrakların birleşmesini, spermleri ile kısrakların aşılanmasını görmemiştik. Veteriner önce kısrakların döle hazır olanlarını muayene ederek seçti. Seyislere emir verdi. **"Gidin aygırları getirin"**. Burada veterinerin emrinden önce o günkü duygularımı aktarmadan geçemeyeceğim: Bizim zavallı köylüler ömürlerinde bir tiyatro görmemişlerdi. Sanat, kentlilere özgü bir gösteri eylemi olarak işlemini sürdürüyordu. Köylü, sanatçıdan habersizdi. Dram, trajedi, güldürü nedir bilmezdi. Şimdi de bilmez. Dünyanın nereye gittiğinden de haberi yoktu. Gene de yok. Onun dünyası yalnız hayvanları ile toprağı idi. Şimdi de öyle. Sanırım onların tiyatrosu, sineması hayvanlarının birleşmesini seyretmekti. Şimdi hayvanların üretimi ile ilgili uğraşıları köylülerden izleyelim:

İki seyis ağzı gemli nonuyus cinsi bir aygırı kantarmalarından asılarak döllenecek kısrağa doğru getirdi. Aygır iki ayağı üstüne basarak şaha kalkıyor olanca sesiyle kişniyordu. Köylülerden biri kısrak sahibine **"Şaklr Ağa damat geliyor, damat"** diye bağırdı.

Başka bir gün veteriner bizi tavlaya götürdü. Sap üstünde yatan felçli bir atı gösterdi. **"Bu at İsmet Paşa'nın Kurtuluş Savaşında bindiği attır. (Atın özel blr bakıcısı vardı) Savaşta bize yararı olan, hayvan da olsa ona ölünceye değln bakmak insanlık borcumuzdur"** dedi. Arkadaşlarımızdan **Mustafa Buğday "Bizim köylüler bütün savaşlara katıldı. Ama onların yaşlılarına bakan olmadı"** dedi.

Harada atlara çok iyi bakılıyordu. Sabahları seyisler atların altını temizleyip sap seriyor,kaşağılıyor, gebreliyor, sulayıp yemliyordu. Çokça yeşil, kuru ot yediriliyordu. Atların sağlıklı oluşu parlayan gözlerinden, ışıldayan tüylerinden belliydi.

Hara'nın mandıra bölümünde de 15 gün kaldık. Sütleri makineden çektik. Katıklık, kahvaltılık peynir, paket tereyağı paymasını öğrendik. İneklerin bakımı, üremesi üzerine veterinerden değerli bilgiler edindik. İneklerin bakımıyla uğraşırken yanımızdan gitmeyen, güzel, yeni doğmuş bir dana vardı. Onu hep sever, okşardık. Zavallı dana bir gün gözümüzün önünde çarpına çarpına öldü. Veteriner otopsi yaptı Bağırsağının küçük bir kıl yumakçığı ile tıkandığı görüldü. Emerken kıl yutmuş. Veteriner hem kendisini, hem de bakıcıları suçladı. **"Yeni doğuran ineklerin memeleri iyice temizlenmezse böyle olaylar her zaman görülür"** dedi.

Yüksek Köy Enstitüsü'ne gelince: Bütün öğrenciler kendi öğrenim dallarında köylerde eğitim, tarım üretim pazarlaması, kredi, köylünün geri kalmışlığının nedenleri, işsizlik, göç, toprak sorunları üzerinde araştırma yapardı. Her ders yılı sonunda yurt gezisine çıkılırdı. 1. sınıfta Köy Enstitülerinde öğretmenlik, 2. sınıfta köy alanında okul yapımlarını denetlemek, 3. sınıfta da Milli Eğitim Bakanlığı'nda öğretmenlerin atama, nakil, terfi, tecziye, becayiş, sağlık durumları.. hakkında yazışma stajı yapardı. 1946 şubatında **İsmail Hakkı Tonguç**'un **İlköğretim Genel Müdürlüğü** kaleminde üç arkadaş stajdaydık. İllerden gelen öğretmen başvuru yazılarını okuyup karşılığının karalamasın yapıp daktilo kızlara verirdik. Kızlar evrakları günü gününe yazmazdı. Ellerinde bir ayna sık sık yüzlerinin, dudaklarının makyajını tazelerdi. Evrak seleleri de dolar taşardı. Bir akşam paydosunda Orhan Veli'nin CIMBIZLI (Ne atom bombası / Ne Londra Konferansı / Bir elinde cımbız / Bir elinde ayna / Umurunda mı dünya) şiirini daktilo ile yazıp kızların masalarına koydum. Sabah bizi **Tonguç**'a şikayet etmişler. **Tonguç** çağırttı. Gittik. **"Bu şiiri kızların masalarına hanginiz koydu?"** deyince **"ben koydum hocam"** dedim. **"Günlerce yazdığımız yazılar selelerinde bekledl. Yazmadılar."** dedim. **Tonguç**, kapıcıya evrak selelerini getirtti. onları dolu görünce kızdı. **"Kızım sizde hiç görev duygusu yok mu? Bu yazıları şimdiye değin niye yazmadınız? Bu gençler yalnız sizi değil bizi de taşlıyorlar. Doğru makinelerinizin başına. Akşama bunları yazıp getireceksiniz, postalanacaklar."** dedi. Yazılar akşam postalandı. **Tonguç** bu tür taşlamalara, eleştirilere katlanmayı Köy Enstitülülere kendisi öğretmişti.

Tonguç, bilge bir kişiydi. (1) Yanında çalışanları yetiştirirdi. Bir gün bizi yanına çağırdı. **"Meclis'te bütçe müzakereleri var. Sizin için izin aldım. Doğru Meclis'e gidin, müzakereleri izleyin, dönünce de gözlemlerinizi bana anlatın"** eddi. **Meclis**'e gittik. Dinleyiciler bölümüne oturduk. **Ulaştırma Bakanlığı**'nın bütçesi görüşülüyordu. **Kütahya** Milletvekili **Besim Atalay** büyük ve küçük mevkilerde çalışanların aldıkları ücretleri kastederek **"Kar yüksek dağlara yığılıyor, eteklerine de sepeliyor"** dedi. **Bakan Ali Fuat cebesoy** söz aldı. Kürsüde **Besim Atalay**'ı azarlarcasına **"Bakanlığımda ücret bakımından küçük büyük memur ayırımı yapmıyoruz. Bilmeden konuşmayınız. Herkes hak ettiği maaşı alır"** gibilerden sert bir konuşma yaptı. Milli Eğitim Bakanlığına gelince **Tonguç**'a izlenimlerimizi anlattık. **"Tek partilerde bakanlar böyle sert olurlar. Gerçek demokrasilerde bakanlar kendilerlni eleştireniere teşekkür ederler, onların konuşmalarından not alırlar"** demişti.●

- SÜRECEK -

(1) **Tonguç**, bize Türkçe bilmeyen bir köyün öğretmeninden aldığı mektubu okudu. Öğretmen mektubunda şöyle sesleniyordu: **"Burada Bakanlığınızın öğretim programı, alfabe, günlük ders defteri, karne defteri, yıllık plân, ünite plânı işimize yaramıyor, onları rafa kaldırdım. Çocuklara okulu sevdirmek için mandolin çalıp oyunlar öğretirken, meğer köylülerin bildiği halayları öğretiyormuşum. Bizi gören köylüler okula geldiler, bizimle beraber el ele, omuz omuza tutunup halay çekmeye başladılar. Ben bu yıl gündüzleri öğrencilere, gecelerl de köylülere Türkçe öğretiyorum. Yarın müfettişiniz teftişime gelince, benim rafa kaldırdığım dökümanlardan sorumlu tutacak. Ona ne yanıt vereyim?"** diyordu. **Tonguç**, bize **"Benim yerimde siz olsanız bu öğretmene nasıl bir yanıt verirsiniz?"** demişti.

bir bayram günü

● Dürsaliye BEDİR

Sessizce birbirlerine bakışarak anlaştılar. Beş dakika sonra binanın arkasında buluştular. Esmer olanı en son gelene;

- Gören oldu mu? diye sordu.

Son gelen eliyle "görmediler" işareti yaptı.

Ön taraftaki bahçeden oynayan çocukların birbirine karışan sesleri geliyordu. Çabuk çabuk konuşarak her şeyi planladılar. Dağılırken esmerolanı yineledi:

- unutmayın, bayramlıkları alır almaz!

Üçünde de huzursuz bir heyecan vardı. Bahçeye farklı yönlerden girdiler.

.....

O bayramda kesilen kurbanlara yardım edip, bahşiş koparmak isteyen çocuklar, bayramlıklarını, kirlenmesin diye hemen giymediler. Kimi kurban sahipleri, çocukları lanırsa daha çok bahşiş veriyorlardı.

Havada bunaltıcı bir sıcak vardı. Her şey yine aynı korkunç düzenlilik içindeydi. Aynı kuru neşe, aynı anlamsız disiplin, aynı renk elbiseler, aynı biçim, aynı renk papuçlar, aynı konuşmalar. Herkes, herşey, bütün görüntüler aynı idi. Belki o anda çocuklardan biri düşse yaralansa, ya da hasta olsaydı öbür çocuklar farklı. hesapta olmayan bir olayın heyecanı ile biraz sevinebilirlerdi.

Büyük bir bölümü, betonla kaplı arka bahçede, tek başına düşünerek yürüyordu.

Geçen gece yatakhanede topal ne demişti? "Ulan ne bu be?! Hep aynı elbise. Bari bir iki çeşit olsaydı. Bütün yurt aynı. İyi ki kızlarla erkeklerinkini olsun ayırmışlar! Birimizinki güzel birimizinki kötü olsa, inanın ben kötü olanından giymeye razıyım. Şerefsizim pantolonumu yamalı ggetirseler ses etmem! Yeter ki farklı olsun! Benimki işte diyeyim.Hiç olmazsa birbirimizinkine bakar modayı öğrenirdik. Hem ben yeşille maviyi hiç sevmem. Bana gri ya da lacivert getirselerdi bari. Şöyle yolda yürürken öbür çocuklar benden biraz çekinmeli.." demişti.

Ama onlar bu kez yapacaklarını biliyorlardı. Bayramlıklarını giyince başka semte gideceklerdi. Biraz uzakta bir gecekondu mahallesi vardı. Özellikle gecekondu mahallesini seçmişlerdi. Oradaki çocuklar da pek güzel giyinmezdi herhalde. "Fakir mahalle orası" diyordu topal. "Fakir biri istemeden bir çocuk doğurursa eğer gelip iyi insanlar evlatlık edinsin diye cami avlusuna ya da karakolların önüne bırakıp kaçarlarmış. Sonra da çoğu işte yuvalarda toplanıp... Ne yapıyoruz. Yine zengin bir vasi beklemiyor muyuz?..

Öğleye doğru zenginlerin getirdikleri elbiselerini giydikten sonra, yine her yıl olduğu gibi öğretmenlerinin ellerini öptüler. Nedense bu el öpme işinde de hep şaşırıyordu. Kimi öğretmen karşılık olarak yüzlerini öpüyor, kimi de öpmüyordu. İşte yine birlerin öğretmeni yüzünü öpecek sanmış, tam uzanınca kadın geri çekilmişti. O da utanmış, şaşkınlığından neredeyse kadının burnunu öpecek olmuştu. Kimi elini bile zorla veriyordu. "Ulan sanki benim ağzımda ne var be" dedi içinden. "Asıl onlar korksun" diyordu topal. "Gazete ne yazıyor? Aids tehlikesi var demiyor mu? Kimlerde peki? Büyüklerde tabii! Bende, sizlerde, bizlerde var mı?! Yok tabii. Çocuklar kadınlarla yatıyor mu?! Biz onlardan iğrenmiyoruz anasını satayım onlar bizden iğreniyor."

Topal bu bayramda olduğu gibi, her el öpme töreninde sezdirmeden ortadan kaybolup bir köşeye saklanırdı. El öpme faslı bittikten sonra yine sessizce uygunbir köşede ortaya çıkardı.

.....

Uzun bir süre yürüdükten sonra gecekondu mahallesine geldiler. Çocukların bazısı ellerinde naylon torbalar şeker topluyor, kimisi de topladığı paraları arkadaşlarına gösteriyordu. Bakkalların önü neşeli çocuklarla dolup taşıyordu. Çatapatlar, balonlar, renk renk, ucuz işporta malı giysiler çocuklar için bayramın en güzel yanıydı.

Büyük olanı gözleri parlayarak;

- Biz de para toplayalım! dedi.

- Ya müdür baba duyarsa?

- Nereden duyacak salak! Söylemeyiz, topladığımız parayı saklarız tabii

- Hani hava atacaktık?

- Tamam, toplarken atarız.

Çocukların arasına karışıp, ürkek ürkek peşlerinden yürüdüler. Hemen her evden şeker veriyorlardı. Aradabir de para veren oluyordu. Bazıları da yabancı çocukları fark ederse soruyordu; "Oğlum sen kimlerdensin?... Yaa babanı kahvede hiç görmedim de... Demek yeni taşındınız, annenin adı ne?... Kaç kardeşiniz var?... Nerelisiniz?... Babanı ne iş yapıyor?... Soyadınız ne?...

Bilmedikleri, henüz öğrenemedikleri, sadece uzaktan tanık oldukları aile kavramını anlatmak onlar için güçtü. Yine de olmayan ailelerini asılsız sözlerle anlatmak bile hoşlarına gidiyordu. "Biz yeni taşındık amca. İlerde oturuyoruz. Üç kardeşim daha var... Annemin adı Ayşe... Babam asker... Askerler çocuklarını, memleketlerini hiç bırakmazlar... Benim babam fabrikada çalışıyor. Kahveye gelmez, çünkü akşamları bana ders çalıştırıyor. Bazen de sinemaya veya gezmeye gidiyoruz..."

Henüz o gün tanıştıkları, kendi kimliklerini gizledikleri çocuklarla uzun süre hava atarak dolaştılar. Yorulup, karınlarının acıktığını hissettiklerinde, büyük olanı bakkaldan peynir ekmek alıp;

- Gelin. şu arsanın kenarında hem yiyelim hem de top oynayanları seyredelim, dedi.

Oturdular. Kısa boylusu,

- Paralarımızı sayalım! dedi.

- Bakalım hangimizinki fazla olmuş.

Büyük olanı engel oldu.

- Önce yiyelim. Ellerimiz boşalsın.

- Ulan ne salaklarmış be! Nasıl da her söylediğimize inandılar di mi?

Gülüştüler. Yolun kenarındaki bir evin balkonunda kadının biri çocuğunu dövüyordu;

- Ben sana kaç defa söyledim? O vazoya dokunmayacaksın demedim mi? Ha?! Kırınca rahatladın değil mi?

Kadın terlikle vurdukça çocuk "anejim, anejim!" diye ağlıyordu.

Babası gelip kadına bağırdı;

- Salak kadın, bayram günü çocuk dövülür mü? N'olmuş kırıldıysa? Parasını sen mi kazanıyorsun?

- Sen karışma! Bu çocuğu böyle şımartan sensin zaten.

Adam gülerek çocuğunu kucağına alıp sevmeye, ıslak tombul yanaklarından öperek susturmaya çalıştı.

Biraz sonra arsaya şişman bir kadın soluyarak gelip top oynayan çocuklardan birini yemeğe çağırdı. O'nun arkasından bir genç kız gelip kardeşine seslendi;

- Koş halamlara gidiyoruz! Çocuk arkadaşlarını bırakıp sevinçle koştu.

Takımlarının eksikliğini gören çocuklar, kendilerini seyreden, tanımadıkları üç çocuğa işaret ettiler.

- Heey oynar mısınız?!

Ekmeklerini bırakıp sevinerek koştular. Uzun süre bağıra çağıra neşeyle oynadılar. Yorgunluk duymuyorlardı.

Bu arada yaşlı bir adam elinde sopayla arsaya girince, mahallenin top oynayan çocukları bir anda çil yavrusu gibi kaçıştılar. Kimsesiz Çocuklar Yurdunun çocukları ne olduğunu anlayamadan oldukları yerde kalakaldılar. İhtiyar en küçük olanını kolundan sıkıca kavradı. Bir defa vurdu, tekrar vuracaktı ik öbür iki arkadaş sopayı havada yakaladılar.

- N'oluyo ya? N'oluyo? Ne vuruyon arkadaşımıza?!

- Ulan ben size kaç defa burada top oynamayın dedim ha?! Birde soruyorsunuz utanmadan...

Küçük çocuk poposunda sopanın acısı ağlamaya başlamıştı. Karşı evin penceresinden bir adam bağırmaya başladı.

- Emicee bırak vurma! O çocuklar mahalleye yeni taşınmış... Birinin babası askermiş... Vurma günahtır.

İhtiyar adam durdu.

- Bak o zaman başka. Benim de asker oğlum var. Bu defa dayaktan kurtulduğunuza şükredin. Madem bilmiyorsunuz... Bu arsa benim. unutmayın, bir daha girip burada top oynamak yasak. Sonra karışmam.

İhtiyarın elinden kurtulan çocuklar koşup ekmeklerini, ceketlerini alıp yürüdüler. Hiç ummadıkları bir anda, yalanları yüzlerine vurulmuş gibiydiler. Acizliklerini hissetmek neşelerini söndürmüştü. Büyük olanı;

- Çabuk olun, yurda geciktik zaten, dedi.

Balkonlardaki neşeli insanların konuşmalarını, kahkahalarını dinleyerek, başları önlerinde koşar adımlarla yürümeye başladılar.

Babasını asker yapan, birden ağlamaya başladı;

- Yoruldum, koşamıyorum... Hep sizin yüzünüzden buralara geldik.

Büyük olanı hiç kızmadı.

- Oturup şurada beş dakika dinlenelim.

- Paramızı sayarız hem.

- Alın benimkini de siz sayın. Canım istemiyor, dedi küçük olan.

- O zaman koyun ceplerinize... Yurtta sayarız.

Aynı akşam yatakhanede ışıklar söndükten sonra küçük olanı büyük olanına sordu:

-Bir dahaki bayram yine hava atmaya gidecek miyiz?

- Yok! Bir dahaki bayram artık büyük sayılınz. Büyükler yalan söylemez. ●

27.8.1988

iyiliksever niyazi bey

● Mehmet SEMİH

Bana, "dünyada kaç milyoner var?" diye bir soru sorulsaydı, hemen, "Niyazi Bey," derdim. Niye mi? onu da açıklayayım: Niyazi Bey, şimdiye dek o kadar çok iyilik yapmış ki...

Esas olaya gelelim.

O günkü gazetelerin birinci sayfalarında, Niyazi Bey'in fotoğrafları vardı. Sakın şaşmayın. Ne olduysa zaten, o günden sonra oldu. "Zıırrrr!" telefon çalıyor, ben telefona koşuyorum, derken "vıırrr!" kapı... Kapıyı açıyorum, karşımda tanımadığım biri!..

- Niyazi Bey'i görmek istiyorum, diyor.

- Niyazi Bey mi?!

- Evet.

Ben:

- Adres yanlış, deyince...

Adam:

- Olamaz, diyor, burası.

Düşünüyorum.. İnsanlık hali, adam yanlış kapı çalmış olabilir. Niyazi Bey'in burada oturmadığını, kendisini de tanımadığımı söylüyorum. Karşımdaki adam bir türlü inanmıyor, hâlâ beni Niyazi Bey zannediyor. Neredeyse boynuma sarılacak.

Ben:

- İsimlerimiz benziyor, diyorum.

- Hayır, isim de aynı.

- Burası benim evim.

Adam direniyor:

- Verin şu mübarek elinizi öpeyim.

Allah Allah... Şimdiye dek başımıza böyle bir şey gelmedi. Bakalım akla hayale gelmedik daha neler gelecek?.. Dakikada bir Niyazi Bey'i bizden soruyorlar. Biri gidiyor, biri geliyor.

Ben:

- Ulan, dedim, madem bu Niyazi Bey iyiliksever biri, niçin kendi adresini vermiyor?

Karşımdaki adam ezilip büzülüyor, derdini anlatacak, onu da anlatamıyor. Yine:

- Niyazi Bey sizsiniz, diyor.

- Yahu, dedim, senin arayacak başka kimsen yok mu? Sabah on kişi geldi, sen on bir.

Adam boyunun büküyor:

- Kulunuz... diye yalvarıyor.

Büsbütün sinirleniyorum.

- Burada Niyazi Bey filan yok.

- Ah beyim bizler...

Adam kendini acındırıyor:

- Allah ömürler versin.

Eh ne yapalım, zamanla gelip gidenleri kanıksadık. Bir gelen, aradan iki ay geçmeden gelmiyor, gelse?.. Para yerine nasihat alıp gidiyor. Kapıyı açsam bir türlü, açmasam bir türlü. Kimse bana inanmıyor, kimseyi de inandıramıyorum.

- ...

- ...

Telefonda:

- Ben Niyazi, deyince, vay halime!

Her geçen gün, birin üzerine on kişi daha ekleniyor. Ne kapıcı, ne biz başa çıkabiliyoruz. Kapıcı, gece gündüz, kapının önünde bekliyor, gelene;

- Kimi arıyorsun? Kaçıncı kata çıkıyorsun? diye soruyor.

Üç dört gün rahat edebildik. Beşinci gün yine Niyazi Bey'i bizden soruyorlar. Zili çalıyorlar, kapıyı yumrukluyorlar. Kapıyı açıp dışarı çıkıyorum. Adam ellerime sarılıyor:

- Rabbim senin gibi insanları başımızdan eksik etmesin, diyor. Niyazi Bey'le mi müşerref oluyorum?

- Hayır. Ben...

- Niyazi Bey, üç aydır evsisiz, kaderimiz sizin elinizde.

- Burada böyle bir kimse yok.

- İlahi Niyazi Bey, daha dünkü gazetede okudum, fakir fukaraya yardımlarınızı.

- Yalan. Uydurma.

- Nasıl?

Üzülmemek elde mi? Üzülüyorum.

O:

- Niyazi Bey, biz...

"Git işine ulan," desem olmaz. Kapıyı yüzüne kapasam olmayacak, baktım adam gitmiyor:

- Niyazi Bey'in adresini kimden aldınız? diye sordum.

Ceketinin cebinden bir defter çıkardı:

- Gazeteden, dedi, işte... "Kadıköy, Mezarlık Caddesi numara iki yüz yirmi iki."

Bizim caddenin adı ne zaman değiştirildi? Hiç farkında bile değiliz. Demek biz şimdi, "Mezarlık Caddesi"nde oturuyoruz.

Adama:

- Bakın, dedim, bu caddenin köşesinden sola dönün, orası da "Mezarlık Caddesi". Söğütlüçeşme'ye inerken bir "Mezarlık Caddesi" daha var.

Adam şaşkın şaşkın:

- Tüüüh!.. dedi.

- Burada üç "Mezarlık Caddesi" var. Niyazi Bey'i bu üç caddeden birinde bulabilirsiniz.

Adam elimi sıkarken:

- İnşallah Niyazi Bey'i buluruz, dedi.

O günden sonra, "İyiliksever Niyazi Bey"i soran olmadı. Artık rahatız... Kimse bizi rahatsız etmiyor. Demek yanılmadım, gerçek Niyazi Bey bu üç "Mezarlık Caddesi"nden birinde ikamet ediyordu.

Birkaç zaman sonra gazetelerde, Niyazi Bey'in çok ilginç fotoğrafları yayımlandı. Bir gazetenin birinci sayfasında, "Niyazi Bey olmasaydı, kurtulamazdı," yazıyor. Diğer gazetede, "İyiliksever Niyazi Bey'in, bu kez de yardım eli, kalbi delik bir yavruya uzandı." Aylık üç dergide ise, yine Niyazi Bey'in fotoğrafları vardı.

Bu olay üzerinden, neredeyse üç ay geçiyordu. Niyazi Bey gazetelerin birinci sayfalarında, dergilerin dedikodu sütunlarında görünmez oldu!.. Ben bile Niyazi Bey'i merak ediyordum. Birkaç güne kalmaz, gazetelerin birinci sayfalarında, dergilerin dedikodu köşelerinde görünür. Onu, o kadar yakından izliyorum ki, sanki Niyazi Bey'in ruhunun bir parçası bendeydi.

Günün birinde, ben de Niyazi Bey gibi olmayı düşündüm. Keşke düşünmez olsaydım... Tüm bunları, yani Niyazi Bey gibi iyiliksever biri olmayı düşünürken, zil çaldı. Kapının önünde biri var:

- Niyazi Bey..

- Derdimize derman.

- Niyazi Bey, bizleri ancak sen kurtarabilirsin.

Kapıcı:

- Yahu, bu Niyazi Bey başka biri, diyor.

Kapıcıya inanmıyorlar. Birinin sesi:

- Niyazi Bey, bizim size söyleyeceklerimiz çok... Dinleyiniz...

Her şey aklıma geliyor. Kapıyı kapadım ama, hep birden kapıya yüklenseler, hepsi içeri girecek.

Kapıcı:

- Gidin be, diyor, yallah...

Kapıcıyı kim dinler? Neyse, kendi kendime, "şu belayı başımdan bir defetsem, kimse gelmez," dedim.

Kapıyı (İkinci kez) açar açmaz, bir de ne göreyim?.. Bizim kapıcı, elinde süpürge sapı, kapının önündeki adamları kovalıyor. Kapıcının elinden kaçanlar, karşıma dikiliyor:

- Aman Niyazi Bey, bize yardım ediver.

- Aciz kaldık, umarımız sizsiniz.

- İyilik sevaptır... Sevap işlemek de...

Bu adamlara birer birer gerçek Niyazi Bey'in adresini verdim. Kimsenin gelmesini istemiyorum, sinirlerim bozuluyor... Hepsi elimi öpüp, alnına koydu. Birer ikişer merdivenleri indiler.

Kapıya, "İYİLİKSEVER NİYAZİ BEY BURADA OTURMUYOR," yazdım. O da olmadı. Okumasını yazmasını bilmeyen zili çalıyor. Sabrım son haddini buldu. Kim gelirse gelsin:

- Yok, diyorum, Niyazi Bey gezide.

Karşımdaki adam:

- Ne zaman gelecek?

- Bilmiyorum.

- Tahminen ne zaman gelir?

- İki ay sonra.

- Hay Allah...

Ben adamı kandırdım sanıyordum. Gazetede o gün şu haberi okuyunca, iyice yanıldım:

"İyiliksever Niyazi Bey, dün de iki genci evlendirdi."

O, o, ooo... Niyazi Bey bizi perişan ediyorsun.

Bunalıyorum... Başıma fötr şapkamı, siyah pardesümü giydim, yakamı kaldırdım. Kapıdan dışarı çıkarken dualar ediyorum. Hızlı hızlı yürüyordum... Peşimde birkaç kişi var. Ben ilerledikçe, kişilerin sayısı artıyor. Apartman kapılarından, köşelerden, gizlendikleri yerlerden çıkıyorlar, beni izliyorlardı.

Biri:

- Ey Niyazi Bey!

(Fotoğraf: Şekip İSKENDER)

Başka biri:

- Kimseden yardım görmedik, sen bize yardım et, sevaba girersin.

Diğeri:

- Siz ne denli namuslu bir insansınız biliyoruz. Kimse derdimizi anlamıyor.

Öbürü:

- Üç aydır ev kirasını ödeyemiyoruz, iki çocukla dışarda kaldık.

Çok zor durumdayım. İzimi kaybedemiyorum.

- Peşimi bırakın, diye yalvardım.

İnanıp inanmadıklarını bilmiyorum. Bu durum beni utandırıyor. Yüzüm kızarıyor... Bakalım, daha ne zamana dek sürecek?

Dolmuşa bindim, çantamdan gazeteyi çıkartım, birinci sayfada:

"İyiliksever Niyazi Bey, üç Hacı adayını Hac'ca gönderdi "

İkinci sayfada:

"Halksever Niyazi Bey, yoksul çocuklara yardım ediyor."

Üçüncü sayfada:

"Niyazi Bey, beş genci Avrupa'ya staja gönderiyor."

Dördüncü sayfada:

"Pek muhterem Niyazi Bey, emekli, dul ve yaşlılara aylık bağlayacak."

Tabii bunlar bana ders oldu. Gazetelere şöyle bir ilan vermek zorunda kaldım:

"İyiliksever Niyazi Bey, her gün on üç - onyedi arası, Üsküdar, Karacaahmet Mezar-ı Mekan Caddesi, numara iki yüz yirmi ikide sizleri beklemektedir."

Bu ilanın gazetelerde yayımlandığı gün, biri selam verdi. Adama bakıyorum ama, anımsayamıyorum. Kim olabilir?.. Tanıdıklardan biri olmalı...

- Niyazi, dedi.

O sesi duymamış gibi davrandım, yürüdüm. Yanıma geldi. Biraz daha hızlandım. Arkamdam:

- Niyazi! diye bağırdı.

Umursamadım. Koluma girdi.

- Tanımadın mı ulan beni?

- Yoo, dedim.

- Maşallah çok değişmişsin.

- Olabilir, insanlık hali...

- Dur! Nereye böyle?

İşte o zaman:

- Benim adım Hasan, dedim, Niyazi değil.

- Özür dilerim, dedi. Bir arkadaşım var, ona benzettim de...

- Eee, insanlar birbirine benzer.

Aradan yıllar geçti...

Acaba gazetelerin birinci sayfalarında fotoğrafları yayımlanan, "İyiliksever Niyazi Bey" nerededir? ●

bize gönderilenler

● BİR UZUN YOL, Fakir Baykurt, Şiirler, Ortadoğu Yayınları, Desenler: Abidin Dino Almanya, Nisan 1989.

● SÖYLE YÜZÜM TANIĞIMSIN, Ahmet Özer, Şiirler, Cem Yayınları, İstanbul, 1990 72 s.

● ATEŞLER İÇTİK, Haşim Şahin, Şiirler, Kerem Yayınları, Ankara, Kasım 1990, 87 s.

● BİR ÖPÜCÜĞE BARIŞ, Zekeriya Çavuşoğlu, Hikâyeler, Eser Matbaası, Samsun, 1987, 101 s.

● ŞAİRCE DÜŞÜNMEK, Şükran Kurdakul, Edebiyat Yazıları, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul, Kasım 1990, 175 s.

● TÜKENMEZ, Mehmed Kemal, Bütün Şiirleri, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul, Kasım 1990, 221 s.

● TUYUĞLAR, Hasan İzzettin Dinamo, Şiirler, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul, Ekim 1990, 80 s

● KÜÇÜK BURJUVA İDEOLOJİSİNİN ELEŞTİRİSİ, Maksim Gorki, Çevıren: Şerif Hulusi, Yazılar, Gerçek Sanat Yayınları, Eylül 1990, 126 s.

● YORGUN VE YALNIZ, Tamer Abuşoğlu, Şiirler, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul, Ağustos 1990, 63 s.

● SALİM RIZA'DAN ANILAR, Salim Rıza Kırkpınar, Anılar, Yalçın Yayınları, İstanbul, Mart 1990, 80 s.

● ŞEMŞİYELER VE KADINLAR, Erten Üçer, Öyküler, Edebiyat Gazetesi Yayınları, İstanbul, Haziran 1990, 62 s.

● UMUTSUZLUĞUN TIRMANIŞI İHTİHAR, Faruk Güçlü, Kendi Yayını, Ankara, 1988, 66 s.

● DOLMUŞTA BİR KADIN, Ali Balkız, Öyküler, Cem Yayınları, İstanbul, 1990 108 s.

● KAN SU KESİNCE, Halim Uğurlu, Şiirler, Yeryüzü Yayınları, İstanbul, Ocak 1979, 144 s.

● KIYAMET ÇİÇEKLERİ, Halim Uğurlu, Şiirler, Yeryüzü Yayınları, İstanbul, Ocak 1988, 96 s.

● DERİN SULARDA, Özgen Ergin, Öyküler, Cem Yayınları, İstanbul, 1990, 87 s.

● AŞK HER YERDE, Ahmet Ada, Şiirler, Broy Yayınları, İstanbul, Mart 1990, 78 s.

● HAYRAT, Zeki Oğuz, Hikâyeler, Kendi Yayını, Konya, 56 s.

● EDEBİYAT'TA SEÇKİ, Derleme Ürünleri Dizisi: 3, Ekim 1990, Yazışma Adresi: Namık Kemal Cad. Göktaş İş Hanı, NO: 101 - 102 Aksaray - İstanbul

● EREK TORNA ATÖLYESİ, Hasan Hüseyin Yalvaç, Şiirler, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul, Ağustos 1990, 80 s.

● KAT MÜLKİYETİ YASASI VE DEVRE MÜLK HAKKI, A. Nevzdat Odyakmaz, Evrim Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 1990, 559 s.

● AŞK OCAĞINDA TÜTER GİBİYİM, Şevket Şeker, Beste Kıtapları, İstanbul, Ağustos 1990, 64 s.

● MAVİ FİLİNTA, Metin Güven, Şiirler, Ulusal Kültür Yayınları (Şairin ilk kitabı ÖMRÜM GEÇEN BİR SAĞNAK GİBİ'nin ikinci basımı) İstanbul, Eylül 1990, 63 s.

● BAŞKA BİR YAZ, Burhan Günel, Öyküler, Üçüncü Baskı, Karşı Yayınlar, Ankara, Kasım 1990, 136 s.

● TÜRKÇE - I, II, III, Nurer Uğurlu, Meslek Liseleri İçin Ders Kitapları, 167 - 159 - 224 s, İstanbul 1990.

● RÜZGÂRIN YAZDIĞI SUYA, Emine Erbaş, Şiirler, Edebiyat Gazetesi Yayınları, Ağustos 1990, 62 s.

● ONU BİRDEN, Cengiz Bektaş, Bütün Şiirleri, Cem Yayınları, İstanbul 1990, 330 s.

● AZİZ NESİN, Hazırlayan Alpay Kabacalı, TÜYAP, Tüm Fuarcılık Yapım A.Ş. İstanbul, Ekim 1990, 111 s.

● UYGARLIĞIN ÇIKMAZLARI, İsmet Zeki Eyuboğlu, Denemeler, Uygarlık Yayınları, İstanbul, Ağustos 1990, 488 s.

● GÜL DOKURDU GÖZLERİN, Fevzi Günenç, Öyküler, Edebiyat Gazetesi Yayınları, Mart 1990, 63 s.

● GÜZ GÖNDERMİŞSİN ALDIM, Neclâ Işık, Şiirler, Edebiyat Gazetesi Yayınları, İstanbul, Mart 1990, 52 s.

● DALA YAKIN YAPRAĞA UZAK, Metin Güven, Şiirler, Dia Yayınları, Ağustos 1990, 48 s.

● AH BENİM BİR BAŞIMA İSTANBUL KADINLIĞIM, Tansu Bele, Öyküler, Edebiyat Gazetesi Yayınları, Mart 1990, 79 s.

● YÜREĞİM GÜNEŞ, Yekta Güngör Özden, Şiirler, Kendi Yayını, Ankara, Eylül, 1990, 78 s.

● ÇAĞRI ÖZGÜRLÜĞE BARIŞA MUTLULUĞA, Yekta Güngör Özden, Şiirler, Kendi Yayını, Ankara, Haziran 1990, 73 s.

● ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE, Türk Rönesansı, Âdil Gülvahaboğlu, Yorum Yayınları, Ağustos 1990, 407 s.

● RESSAMIN BILDIRCINLARI, Hasan Hüseyin, Çocuk Romanı, Bilgi Yayınevi Çocuk Kitapları, Ankara, Eylül 1989, 63 s.

● BECERİKLİ ÇOCUĞUN DÜŞLERİ, Hasan Hüseyin, Çocuk Romanı, Bilgi Yayınevi Çocuk Kitapları, Ankara, Temmuz 1989, 72 s.

● YEDİLER SEKİZLERDE, Durcan Yaşacan, Öyküler, Kerem Yayınları, İkinci Basım, Ankara, Eylül 1990, 96 s.

● SEVGİ VURGUNU, Sevgi Hafızoğlu, Şiirler, Kendi Yayını, İstanbul, 1990, 100 s.

● AYDINLIKKAPI, Bozan Yaman, Şiirler, Dönem Yayınları, Ankara, Ekim 1989, 61 s.

● FERMAN, Tecelli, Öyküler, İz Yayınları, İzmir, Ock 1991, 62 s.

● SARSILAN KARANLIK, Asım Öztürk, Ozan Yayınları, İzmir, Aralık 1990, 80 s.

● ELSA'NIN SEVDİĞİ BİRİ, Berrin Kırımlıoğlu, Öyküler, Cem Yayınları, İstanbul 1990, 71 s.

● SEVDAMIZ ÇİÇEKLENİR ZULADA, Gülsüm Akyüz, Demet Yayıncılık Şiir Dizisi, İstanbul, Ekim 1990, 95 s.

● NASIL BİR SOSYAL DEMOKRASİ, İnceleme - Araştırma, Mehmet Patan, Kendi Yayını, İstanbul, 333 s.

● KIRLANGIÇSIZ GEÇTİ YAZ, Feyza Hepçilingirler, Öyküler, Cem Yayınları, İstanbul 1990, 126 s.

● BELİRLİ GÜNLER ve HAFTALAR, Ahmet Köklügiller, Araştırma, Kaya Yayınları, İstanbul, 1990, 456 s.

● ÇİÇEKLER KESMİŞTİ SELAMI, Recep Seyhan, Öyküler, Ayane Yayınları, Ankara, Ocak 1991, 157 s.

1990 ölümleri

Ahmet Salih Sencer : (1927 - 02.01.1990)
Cemal Süreya : (1931 - 09.01.1990)
Sabahattin Selek :(1921 - 19.01.1990)
Muhlis Babaoğlu : (? - 20.01.1990)
Fazıl Hayati Çorbacıoğlu : (1925 - 31.01.1990)
Muammer Aksoy : 1917 - 31.01.1990)
Cüneyt Ölçer : (1925 - 01.02.1990)
Süleyman Şahin Tar : (1914 - 02.02.1990)
Sümeyra Çakır : (1946 - 05.02.1990)
Ahmet Külebi : (? - 08.02.1990)
Ahmet Eroğlu : (? - 10.02.1990)
Cevat Kâzım Tunç : (1903 - 17.02.1990)
Ruhi Kasımoğlu : (? - 20.02.1990)
Eşref Akıncı : (1912 - 26.02.1990)
Nuri Sami Korel : (1908 - 26.02.1990)
Salim Başol : (1905 - 28.02.1990)
Abidin Mümtaz Kısakürek : (? - 28.02.1990)
Çetin Emeç : (1935 - 07.03.1990)
Ali Zeki Teoman : (? - 10.03.1990)
Kemal Utku : (? - 24.03.1990)
Adil Gedikoğlu : (1945 - 24.03.1990)
Bahri Selin : (1918 - 30.03.1990)
Besim Darkot : (1903 - 01.04.1990)
İnsan Ünlüer : (1923 - 05.04.1990)
Şefik Bursalı : (1903 - 20.04.1990)
Hayati Vasfi Taşyürek : (1931 - 20.04.1990)
Edip Hakkı Köseoğlu : (1904 - 29.04.1990)
M.Sabri Erdem : (1919 - 13.05.1990)
Vakur Şağman : (? - 13.05.1990)
Vedat Saygel : (1931 - 16.05.1990)
Halim Şefik : (1913 - 10.06.1990)
Bekir Kütükoğlu : (? - 28.06.1990)
Amil Çelebioğlu : (1934 - 02.07.1990)
Ali Kemal Kefeli : (? - 05.07.1990)
Reşit Gürzap : (1912 - 08.07.1990)
Zeyyat Mandalinci : (? - 19.07.1990)
Benel Nevzat Arıman : (1903 - 20.07.1990)
Kemal Atal : (1913 - 23.07.1990)
Agah Hün : (1918 - 23.07.1990)
Muzaffer Korlu : (19[illegible]5 - 26.07.1990)
Osman Yalçın : (191[illegible] - 27.07.1990)
Hüseyin Peyda : (1922 - 31.07.1990)
Cemalettin Ünlü : (1928 - 09.08.1990)
Âşık Mehmet Akçe : (1922 - 15.08.1990)
Ayla Dikmen : (1943 - 20.08.1990)
Ziyad Nemli : (1931 - 30.08.1990)
Mehdi Yeşildeniz : (1904 - 02.09.1990)
Turan Dursun : (1934 - 04.09.1990)
Mustafa Düzgünman : (1920 - ?.09.1990)
Mine Mutlu : (1948 - 19.09.1990)
Agop Arad : (1913 - 04.10.1990)
Safiye Filiz : (1943 - 06.10.1990)
Bahriye Üçok : (1919 - 06.10.1990)
Atilla Destecioğlu : (1945 - 08.10.1990)
Azize Tözem : (? - 09.10.1990)
Şevket Gedikoğlu : (1910 - 21.10.1990)
Nizamettin Erkmen : (1919 - 24.10.1990)
Kerim Korcan : (1918 - 09.11.1990)
Nihat Dalay : (1933 - 09.11.1990)
Bülent Arel : (? - 24.11.1990)
Sadi Irmak : (1904 - 10.11.1990)
Ziya Umar : (1916 - 21.11.1990)
Turhan Özek : (1937 - 27.11.1990)
Şinasi Erel : (1901 - 30.11.1990)
İlhan Engin : (1925 - 25.12.1990)
Maksut Doğan : (1932 - 27.12.1990)

vedat güler şiir ödülü

Ozan **Vedat Güler**'in anısını yaşatmak, Türk edebiyatına yeni adlar ve yapıtlar kazandırmak amacıyla, dört yıldır düzenlenen **"Vedat Güler Edebiyat Ödülü"**nün beşincisi **"şiir"** dalında verilecektir.

Yarışma Koşulları:

1. Yarışmaya Ocak 1990 - Mart 1991 arasında 1. basımı yapılan şiir kitapları ile kitaplaşmaya hazır şiir dosyaları katılabilir.

2. Dosyalar, makine yazısı ile yazılmış ya da makine yazısından fotokopi ile çoğaltılmış olacaktır.

3. Dosyalarda gerçek ad kullanılacaktır.

4. Ödül Seçici Kurulu: **Mehmet Yaşar BİLEN, Ahmet ÖZER, Naim TİRALİ, Öner YAĞCI, Durcan YAŞACAN**.

Ödül Sekreteri: **İbrahim DİZMAN**.

5. Beş (5) adet gönderilecek olan yapıtlar, en geç 20 Mart 1991 tarihinde postaya verilmiş ya da elden ulaştırılmış olacaktır.

6. Yapıtlar, **"İbrahim Dizman, PK. 106 ORDU"** adresine gönderilecek, ya da elden **"Elvan Kitabevi, Belediye İşhanı, ORDU"** adresine teslim edilecektir.

7. Yapıtlara bir katılım dilekçesi, bir de kısa özgeçmiş eklenecektir.

8. Yarışmaya katılan dosya ve yapıtlar geri gönderilmeyecektir.

9. 1991 Nisan ayı içinde çeşitli etkinliklerle açıklanacak sonuçlarda, bir BİRİNCİLİK, bir de MANSİYON ödülü verilecektir. Birinci gelen yapıt sahibine 400.000 TL., Mansiyon için de 100.000 TL. ile birer plaket verilecektir.

10. Bu yarışmayı, **Vedat Güler**'in ailesinin oluruyla, ELVAN KİTABEVİ yürütecektir.

esen yel

Necla IŞIK

Deli rüzgâr yatmış da
Bozkıra
Elinden tutmuş
Çocukluğumu gezdirir
Buğday sarısında
Beyaz bulutlar çiğdemlerden taç
Takardım saçlarıma
Göklerin moru rüzgâr yatağı
Ellerim sümbüllerle dolu
Giderdim oraya
Bir gülüş gibi güzeldi elleri
Deli rüzgârın, yatmış da düze
Ban verirdi renkleri bakışında
Güneşler batarken
Bana verirdi gelinciklerl
Benimdi dünya

gizli ve yaratıcı

M. Özer CİRAVOĞLU

İlişkiler, örüyor gün eksiği
Anlam daha da dışavuruyor
Ve belki böylesi güzel

Daha tartıyor birikimler
Gizli ve yaratıcı
Sen umutsuz halkın gelini
Ve belki böylesi güzel

El, davranış büyütüyor düşüncede
Denedin kitapları
Sen, her zaman hazır değilsin
Ve belki böylesi güzel
Gizli ve yaratıcı

kültür - sanat olayları - haberler kültür - sanat olayları

SERGİ

● **Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde 1 - 10 Ocak 1991 tarihleri arasında Galeri kolleksiyonunda oluşan bir sergi yer aldı.

● Aynı Galeride 11 - 30 Ocak tarihleri arasında ise Galeri müdürü **M.Hikmet Malkoç**'un yağlıboya resim sergisi izlendi.

● 12 Ocak - 1 Şubat 1991 tarihleri arasında **Mahmut Goloğlu Kültür Merkezi**'nde **Selahattin Yıldırım**'ın resim sergisi yer aldı.

TİYATRO

● **Trabzon Devlet Tiyatrosu**'nda Ocak ayı oyunlar açısından bir hayli hareketli geçti. Ocak başında yinelenen **"Bir Şehnaz Oyun"**un ardından, konuk **İzmir** oyuncuları, bir **Tenesse Williams** yapıtı olan **"Arzu Tramvayı"** ile **Trabzon**'daydılar. 19 Ocak günü ise **Devlet Balesi "Bernarda Alba'nın Evi"** ve **"Stüdyodan Anılar"**ını **Trabzon**'da sergiledi. Ocak ayının son haftasında ise **Alexander Gelman**'ın **"Yüzyüze"** oyununu **İstanbul** sanatçıları sahnelediler.

Ayın son günlerinde **"İçerdekiler"** oyunu yinelenmeye başladı.

DİA GÖSTERİSİ

● **Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde FOTO FORUM üyesi **Ruşen Bilen**'in Dia Gösterisi 5 Ocak 1991 günü gerçekleşti.